

MAANKÄYTÖN KEHITTÄMISOHJELMA 2017-2027 JA KEHITYSKUVA PUDASJÄRVI - KYLISTÄÄN TUNNETTU, JUUREVA JA MODERNI

Pudasjärven kaupunki

Sweco Ympäristö Oy
27.11.2018

Tiivistelmä

Maankäytön kehittämisohjelma tarkentaa ja havainnollistaa Pudasjärven kuntastrategiatyötä maankäytön näkökulmasta. Sen avulla hahmotetaan, konkretisoidaan ja ennakoidaan koko kaupungin alueen maankäyttöä kaavaa kevyemmällä, strategisella menettelyllä, hahmotetaan kehityksen tavoitteet ja tutkitaan kaavoituksen tarpeita ja kiireellisyysjärjestystä. Maankäyttö-ohjelma konkretisoi myös maapoliittisia periaatteita, keinoja kaavojen toteuttamiseksi ja lupakäytäntöjä yhdessä rakennusjärjestyksen kanssa. Kehityskuvatarkastelulla, jonka työnimenä oli *Kylistään tunnettu juureva kasvukaupunki*, hahmotetaan kehityksen tavoitteet ja tutkitaan myös kaavoituksen tarpeet ja kiireellisyysjärjestys.

Ohjelma sisältää karttatarkastelun kaupungin rakenteesta ja niistä keinoista, joilla rakennetta kehitetään tukemaan kuntasuunnitelmaan keskeisiä tavoitteita; kasvustrategiaa ja suunnan muutosta kohti entistä elinvoimaisempaa Pudasjärveä. Kipinän kylälle tehtiin lisäksi kyläkokouksessa työstetty kyläpilotointi *Kipinästä kipinää* kehittämisen välineeksi.

Kuntastrategian 2017-2027 Suomen luonnonmukaisin kasvukaupunki tavoitteena on 500 uutta työpaikkaa ja asukasluvun kasvu 10 000 asukkaaseen vuoteen 2027 mennessä. Tavoitteet nojaavat vahvasti Pudasjärven omiin luontaisiin vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin. Pudasjärven tahtotilana on olla vuonna 2027 luonnonantimien ja hirren koti, sekä vahvasti kasvava maaseutumainen ja persoonallisuuksia kiinnostava kaupunkialue: Suomen Hirsipääkaupunki ja Luonnonmukaisin kasvukaupunki.

Tavoitteiden toteuttamiseksi Pudasjärven vielä hyödyntämättömät lukuisat mahdollisuudet ja vahvuudet on muutettava konkreettisiksi työpaikoiksi ja uusiksi asukkaiksi. Maankäytön kehittämisohjelmatyössä keskeisiksi keinoiksi nousivat mm. keskustan ja kylien elinvoiman säilyttäminen ja parantaminen, matkailuliikenteen valtaväylän (vt 20) liikenteellisen edun ja matkustajavirtojen hyödyntäminen, ja omien vahvuuksien ottaminen kehittämisen lähtökohdaksi.

Olennessa tärkeää on myös yritysten uusien asiakkaiden ja kaupungin pysyvien asukkaiden saaminen paluumuuttajista ja loma-asukkaista, se että nuoret ja naiset saadaan jäämään Pudasjärven asukkaiksi entistä useammin, kunnan mahdollisuuksien vahvistaminen kilpailussa yrityksistä ja investoreista, sekä ennen kaikkea Pudasjärven nykyisten asukkaiden hyvinvoinnin ja toimeentulon tukeminen.

Kuntien rooli tulee muuttumaan sosiaali- ja terveysuudistuksen myötä. Keskeisiksi rooleiksi jäävät monet maankäyttöä sivuavat tehtävät, kuten:

- kunnan elinvoiman edistäminen
- paikallisen identiteetin vahvistaminen
- elinympäristön kehittäminen ja
- osaamisen ja kulttuurin edistäminen.

Maankäytön kehittämisohjelman laatimisvaiheen SWOT-analyysit on korvattu Pudasjärven kuntastrategian analyysillä, yhteisten päämäärien kirkastamiseksi. Myös maailmanlaajuiset, kansalliset ja seudulliset tulevaisuuden näkymät tutkittiin kuntastrategiassa.

Pudasjärven edustajina hankkeen ohjausryhmässä olivat; kaupunginjohtaja Tomi Timonen, kehittämisjohtaja Jorma Pietiläinen, vs. tekn. johtaja Eero Talala, tekn. johtaja (virkavapaalla) ja palvelusuunnittelija Ritva Kinnula, kehittämisasiantuntija Tuomi-Tuulia Ervasti ja maankäyttöinsinööri Markku Mattinen.

Kaupunginhallituksen ja valtuuston edustajina ohjausryhmässä toimivat Vesa Rieki, Kari Tykkyläinen, Eero Oinas-Panuma, Marja-Leena Törrö, Sointu Veivo, ja vuoden 2017 keväästä lähtien Mari Kälkäjä, Anni-Inkeri Törmänen ja Eija Ikonen.

Kiitokset kaikille innostavista keskusteluista ja Kipinän kylän asukkaille kyläkokoukseen osallistumisesta!

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	1
Johdanto.....	3
Lähtökohdat.....	4
Maankäytön suunnittelujärjestelmä	4
Pudasjärven kuntastrategia	12
Pudasjärven luonnosta, historiasta, maankäytöstä ja kaupunkirakenteesta ...	16
Luonto ja maisema	16
Pudasjärven asutushistoriaa	16
Väestö, elinkeinot ja kuntatalous	17
Yhdyskuntarakenne: kylät, pysyvä asutus ja loma-asutus	19
Infrastruktuuri	23
Työpaikat	26
Luontoarvot, virkistys ja luonnonvarat	26
Pudasjärven tavoiteltu yhdyskuntarakenne.....	29
Pudasjärven ja kylien kehittämisen mahdollisuudet ja haasteet	29
Kehityskuva	31
Maapolitiikan periaatteet	38
Maapolitiikan keinot ja problematiikka Pudasjärvellä	38
Maapolitiikan mahdollisuudet Pudasjärvellä	39
Maankäytön päätöksenteko Pudasjärvellä	41
Toteuttamisohjelma	42
Kyläprofilointi – Kipinästä kipinää Pudasjärvelle.....	44

Kipinän valinta profiloitavaksi kyläksi	44
Kipinä, lähtötietoja	45
Kipinän kyläyhteisö	47
Kipinän palvelut, tapahtumat ja työpaikat.....	47
Kipinän ympäristön suojelualueet, arvokkaat maisema- ja kulttuurihistoriakohteet.....	48
Kipinän kylää koskevat suunnitelmat.....	48
Kipinän swot-analyysi.....	52
Kipinän kyläprofilointi	54
Voitettavana olevia esteitä Kipinän kehittämisessä	55
Kipinän toimenpideohjelma	55
Suosituksia muiden kylien osalta	56
Lähteet ja liitteet	57
LIITE 1: Maapoliittinen keinovalikoima ja sen soveltaminen Pudasjärvellä	58
LIITE 2. Yhdyskuntarakenne ja hajanaisuuden vaikutukset	62

Tähän raporttiin liittyvät erillisinä karttoina Kehityskuva-luvussa pienennyksinä olevat nykytila- ja kehityskuvakartat alkuperäisessä A3-koossa.

Valokuvat Kristiina Strömmer / Sweco Ympäristö Oy
Havainnekuvat Maija Pelkonen / Sweco Ympäristö Oy

Johdanto

Pudasjärvi on noin 8 000 asukkaan maaseutukaupunki Pohjois-Pohjanmaan pohjoisosassa, maakunnan rajalla noin tunnin ajomatkan päässä maakunnan keskuskaupungista Oulusta. Pudasjärvi on luonnonkaunista aluetta, jossa tärkeimpiä kohteita ovat Syötteen tunturialue sekä kaupungin keskustankin läpi virtaava Iijoki.

Pudasjärvi on Suomen toiseksi laajin kaupunki, kokonaispinta-alaa on 5 867,24 km², josta maapinta-alaa 5 638,57 km² ja vesipinta-alaa 228,67 km². Naapurikuntia ovat Ranua, Posio, Taivalkoski, Suomussalmi, Puolanka, Utajärvi, Oulu ja Ii.

Alueella on ollut asutusta jo kivikaudella.

Ensimmäiset vakituiset asukkaat olivat savolaista alkuperää ja tulivat

1570-luvulla. Pudasjärvestä tuli itsenäinen kirkkoherrakunta 1639, oma kunta 1865 sekä kaupunki 2004.

Pudasjärven maankäytön kehittämisohjelman tarve on noussut yhtä aikaa meneillään olevan kaupunkistrategiatyön kanssa. Maankäytön kehittämisohjelma täydentää ja konkretisoi kaupunkistrategian sisältöä.

Lähtökohdat

Maankäytön suunnittelujärjestelmä

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (sanallisia, ympäristöministeriö)

Maakuntakaava
(maakunnan liitto laatii ja hyväksyy)

Yleiskaava
(kunta laatii ja hyväksyy)

Asemakaava
(kunta laatii ja hyväksyy)

Maankäytön suunnittelulla ohjataan alueiden käyttöä ja rakentamista. Maankäytön suunnittelua ohjataan **maankäyttö- ja rakennuslailla (MRL) ja -asetuksella (MRA)**. Maankäytön suunnittelussa yleispiirteisemmät ja laajempaa aluetta koskevat valtakunnalliset ja maakunnalliset tavoitteet tulee huomioida yleispiirteisessä ja yksityiskohtiin menevässä maankäytön suunnittelussa (yleiskaava ja asemakaava).

Uudistettu maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaki on uudistettu 2017, ja sen myötä kunnille on tullut mm. seuraavia uusia mahdollisuuksia sujuvoittaa kaavoitusta ja ohjata rakentamista:

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, eli **ELY-keskukset neuvovat** kuntia maankäytön suunnitteluun liittyvissä kysymyksissä **ja valvovat sellaisia maankäytön ratkaisuja, joilla on valtakunnallisia tai maakunnallisesti merkittäviä vaikutuksia**. Pääösvalta rantarakentamisen poikkeamispäätöksistä siirtyi ELY-keskuksilta kuntiin jo v. 2016 alusta lukien, mutta rantarakentamisen periaatteet säilyivät.

Vähittäiskaupan suuryksikön kokoraja nousee 2000:sta 4000 kerrosneliometriin. Maakuntakaavassa vähittäiskaupan suuryksikön enimmäismitoitus pitää jatkossa osoittaa vain keskusta-alueen ulkopuolella. Myös jatkossa vähittäiskaupan suuryksiköt tulee ensisijaisesti sijoittaa keskusta-alueelle. Jos **palvelujen saavutettavuus** voidaan taata, voi suuryksikön sijoittaa kuitenkin myös muualle. Jos suuryksikkö sijoitetaan keskustan ulkopuolelle, ei kaupan laatua enää tarvitse ottaa kaavoituksessa huomioon.

Yleiskaavalla voidaan osoittaa suorilla luvilla rakennuspaikkoja myös sellaisiin kyliin ja haja-asutusalueelle, joissa on rakentamispaineita. Edellytyksenä on, että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta maankäyttöä kyseisellä alueella. (MRL 16§ ja 44§)

Ranta-alueilla kunta voi alueellista ympäristökeskusta kuultuaan **osoittaa rakennusjärjestyksessä alueet, joilla ei rantavyöhykkeellä tarvita asemakaavaa tai yleiskaavaa rakennusluvan myöntämisen perusteena**. Alueella ei kuitenkaan saa olla sen sijainnin vuoksi odotettavissa suunnittelua edellyttävää rakentamista tai erityisiä luonnon- ja maisema-arvoja tai virkistyskäytön tarpeita. Tällainen rakennusjärjestyksen määräys voi olla voimassa enintään kuusi vuotta kerrallaan, kuitenkin enintään niin kauan kuin määräyksen perusteena olleissa olosuhteissa ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden vuoksi edellytyksiä määräykselle ei enää ole. (MRL 72§)

Kunta voi **osoittaa rakennusjärjestyksessä ne alueet ja edellytykset, joilla vapaa-ajanasunnon muuttaminen pysyvään asuinkäyttöön ei edellytä poikkeamispäätöstä tai suunnittelutarveratkaisua ennen rakennuslupaa.** Rakennusjärjestyksen määräys voi koskea vain sellaisia alueita, joilla käyttötarkoituksen muutos ei aiheuta merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia (MRL 129a§). Käytännössä rakennusjärjestyksen määräys voi koskea vain alueita, joilla ei ole voimassa asemakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa.

Lisärakentaminen on helpottunut asemakaava-alueen ulkopuolella. Suunnittelutarveratkaisua ei esimerkiksi enää tarvita maatalaan kuuluvalla rakennukselle, jota tarvitaan maa- ja metsätaloudessa tai sen liitännäiselinkeinossa, kunhan rakentaminen täyttää sille MRL 137 §:ssä esitetyt vaatimukset. Tällainen rakennus voi olla esimerkiksi tuotanto- ja varasto-rakennus tai eläinsuoja, taikka aamiaismajoitustoimintaan liittyvät tilat.

Asemakaavoituksessa valtuuston päätösvaltaa voidaan johtosäännössä siirtää valtuustolta kunnanhallitukselle tai lautakunnalle. Vaikutuksiltaan vähäisissä asemakaavatöissä ei tarvita osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ja tällainen asemakaavaehdotus on pidettävä nähtävillä vähintään 14 päivän ajan.

Vaikutukseltaan vähäisen asemakaavan tai asemakaavan muutoksen valmisteluvaiheen kuuleminen voidaan järjestää varaamalla osallisille tilaisuus mielipiteensä esittämiseen samalla, kun ilmoitetaan vireilletulosta. Tällöin ilmoitusta ei tarvitse julkaista sanomalehdessä

Valtakunnalliset maankäyttötavoitteet

Valtakunnalliset maankäyttötavoitteet on uudistettu vuoden 2017 lopussa ja ne tulivat voimaan 1.4.2018. Uudistuksella selkiytettiin erityisesti sitä, mitä vaikutuksia pidetään valtakunnallisina. Tavoitteet ovat: Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen, Tehokas

liikennejärjestelmä, Terveellinen ja turvallinen elinympäristö, Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat, ja Uusiutumiskykyinen energiahuolto.

Maakuntakaava

Pudasjärvellä on voimassa **Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava**, joka on uudistettu teemoittain kolmessa eri vaiheessa. 1. vaihe-maakuntakaava on vahvistettu 23.11.2015, 2. vaihemaakuntakaava on hyväksytty 7.12.2016 ja 3. vaihemaakuntakaava on hyväksytty 11.6.2018 ja kuulutettu voimaan 12.11.2018. Nämä vaihemaakuntakaavat ovat siis korvanneet vuonna 2005 vahvistuneen kokonaismaakuntakaavan. Vaihemaakuntakaavojen sisältö:

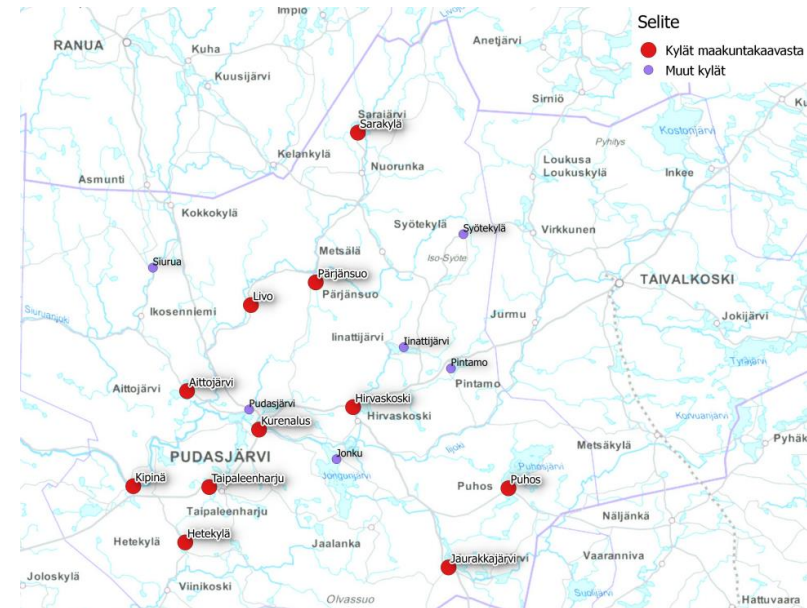
1. vaihekaavan teemat ovat kaupan ja yhdyskuntien rakenne, liikenne, luontoarvot, soiden käyttö ja tuulivoima,
2. vaihekaavan teemat ovat kulttuuriympäristö, maaseudun asutusrakenne, virkistys ja matkailu ja jätteen käsittely, ja
3. pohjavesi-, kiviaines-, kaivos- ja suoalueet, Oulun seudun liikenne, sekä poronhoito ja tuulivoima.

Maakuntakaavoituksen yhteydessä on tehty lukuisia **selvityksiä** koskien mm. turvesoita ja kylien kehitystä. Maakuntakaavassa esitetyt kylät ovat Kurenalus, Kipinä, Hetekylä, Taipaleenharju, Aittojärvi, Livo, Pärjänsuo, Sarakylä, Hirvaskoski, Puhos ja Jaurakkajärvi.

Pudasjärven kaupunki on lähes kokonaisuudessaan harvaan asuttua maaseutua, joten kylien merkitys aluerakenteessa on kylien väestömäärän muutoksista huolimatta merkittävä.

Lausuntonaan **2. vaihemaakuntakaavan** luonnoksesta Pudasjärven kaupunki esitti linattijärven kylän säilyttämistä ja Siuruan kylän lisäämistä vaihemaakuntakaavaan. Pohjois-Pohjanmaan liitto ei katsonut linattijärven täyttävän maakuntakaavaan merkittävälle kylälle asetettuja kriteereitä mm. vähäisen väestön ja lapsimäärien vuoksi. Myöskään Siuruan ei katsottu täyttävän kriteerejä, koska kylältä puuttuu kyläkeskus, alueella ei ole palveluita ja väestömäärä jää pinta-ala huomioiden pieneksi. Kylien monipuolisuutta ja maakunnallista merkitystä maakunnan asutusrakenteessa arvioitiin seuraavasti, eri muuttujien ja kertoimien pohjalta:

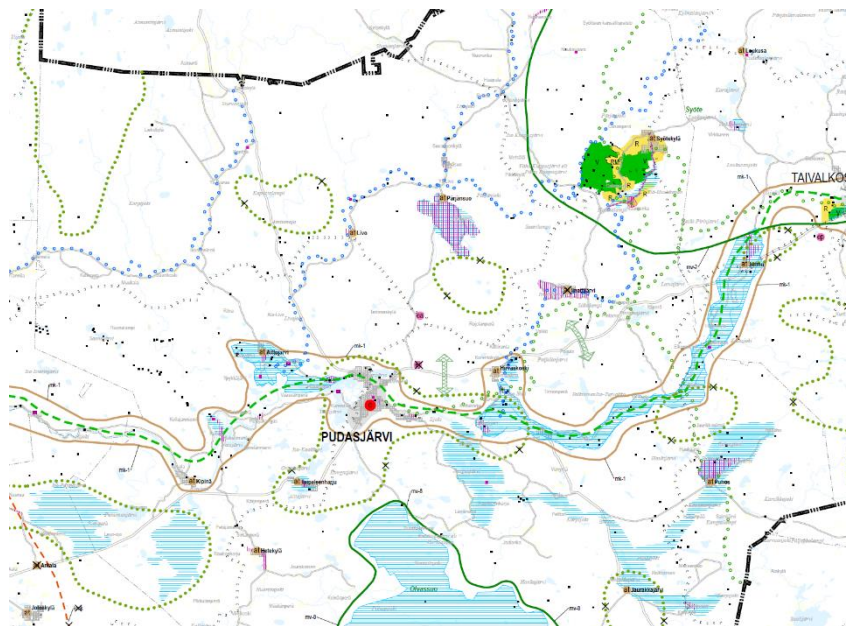
Muuttuja	Luokittelu	Pisteet	Kerroin
Väestön määrä v.2013	7 luokkaa	1-7	3
Lapset, 0-6 v. osuus väestöstä % v. 2013	kvantiili	1-5	1
Nuoret, 7-17 v. osuus väestöstä % v. 2013	kvantiili	1-5	1
Vanhukset, yli 65 v. osuus väestöstä % v. 2013	kvantiili	5-1	1
Väestön muutos v. 2000-2013 %	kvantiili	2-10	2
Asuntokuntien määrän muutos v. 2000-2012 %	kvantiili	1-5	1
Alle kouluikäisten lasten (0-6 v.) määrän muutos v. 2000-2013 %	kvantiili	1-5	1
Nuorten (7-17 v.) määrän muutos % v. 2000-2013	kvantiili	1-5	1
Työikäisten (18-64 v.) määrän muutos % v. 2000-2013	kvantiili	1-5	1
Vanhuksien (yli 65 v.) määrän muutos % v. 2000-2013	kvantiili	5-1	1
Työpaikkojen määrän muutos % v. 2000-2012	kvantiili	1-5	1
Vähittäiskauppa (ei erikoismyymälät)	ei/kyllä	0/10	1
Koulu lukuvuonna 2014-15	ei/kyllä	0/10	1
Sijainti matkailuvyöhykkeellä	ei/kyllä	0/5	1
Sijainti maaseudun kehittämisvyöhykkeellä	ei/kyllä	0/2	1
Kylässä RKY2009 kohteita	ei/kyllä	0/2	1
Sijainti valtakunnallisella maisema-alueella (2014 esitys)	ei/kyllä	0/2	1
Loma-asuntojen kokonaismäärä v. 2012	5 luokkaa	2-10	2

Pudasjärven kylät: punaisella maakuntakaavaan merkityt, violetilla muut kylät (2017)

Pinta-alaltaan laaja Pudasjärven kaupunki on 2. maakuntakaavan mukaan kokonaisuudessaan harvaan asuttua maaseutua, joten kylien merkitys aluerakenteessa on väestömäärän muutoksista huolimatta merkittävä. Lähes kaikkien kylien väestömäärä oli laskenut voimakkaasti ja jossain kylissä lasten määrä on vähäinen. Linattijärven kylä poistettiin vaihemaakuntakaavasta väestömäärän ja lasten vähäisyyden perusteella. Tutkituista kylistä Aittojärvi, Livo, Pärjänsuo, Sarakylä, Hirvaskoski, Puhos, Jaurakkajärvi ja Taipaleenharju esitettiin 2. vaihemaakuntakaavassa, mutta Kollajan vähäisen väestömäärän vuoksi sen katsotaan olevan osa Kipinän kylää. Muilta osin kyläverkko säilyi entisellään. Pudasjärvellä on useita kyläkouluja. Etenkin Syötekylässä, mutta myös eräissä järvien äärellä sijaitsevista kylissä on runsaasti loma-asuntoja.

Toisen maakuntakaavassa Pudasjärvelle esitettyjä asioita olivat maaseudun asutusrakenteen määrittelyn lisäksi mm. arvokkaat maisema-alueet lijoen varressa, Aittojärvi-Kyngäs -alueella, Livojokivarressa ja Olvassuolla, sekä arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Vaihekaavakartalla osoitettiin myös tärkeitä ulkoilu-, retkeily-, melonta- ja vesiretkeilyreittejä, sekä moottorikelkkailun pääreittejä. Ijokilaakson kehittäminen asumis-, virkistys- ja vapaa-ajan alueena ja luontomatkailuvyöhykkeenä, sekä Syötteen kehittämien matkailu- ja virkistysalueena ovat saaneet 2. vaihemaakuntakaavassa erityistä huomiota.

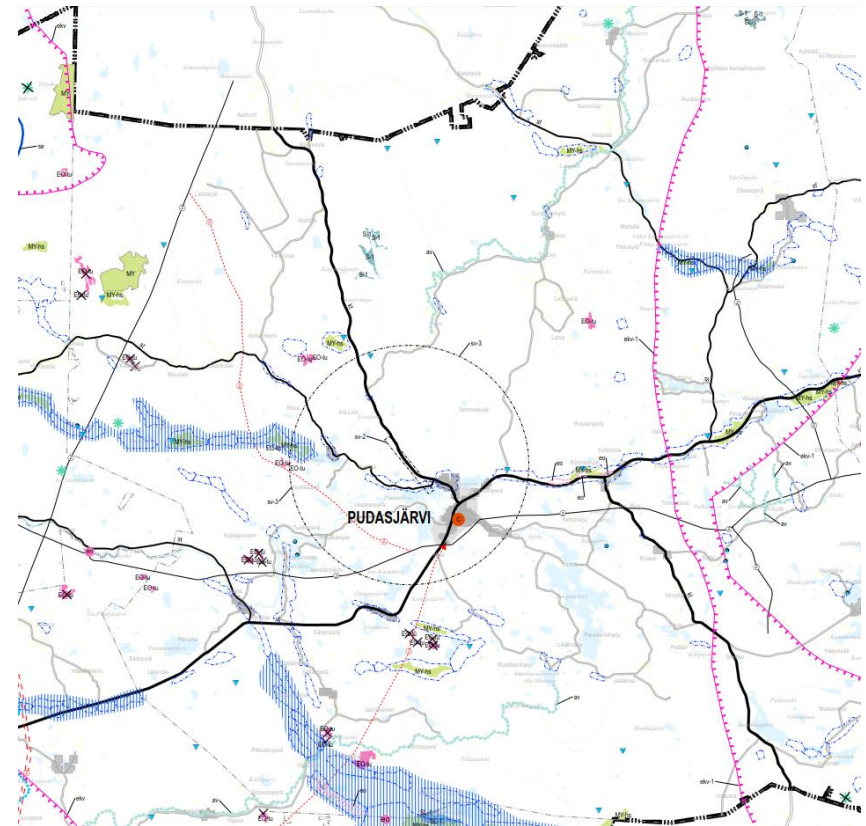

Ote 2. vaihemaakuntakaavasta (2017)

Pohjois-Pohjanmaan **3. vaihemaakuntakaava** on hyväksytty 11.6.2018 ja kuulutettu voimaan 12.11.2018. Sen teemoina ovat kiviaines- ja

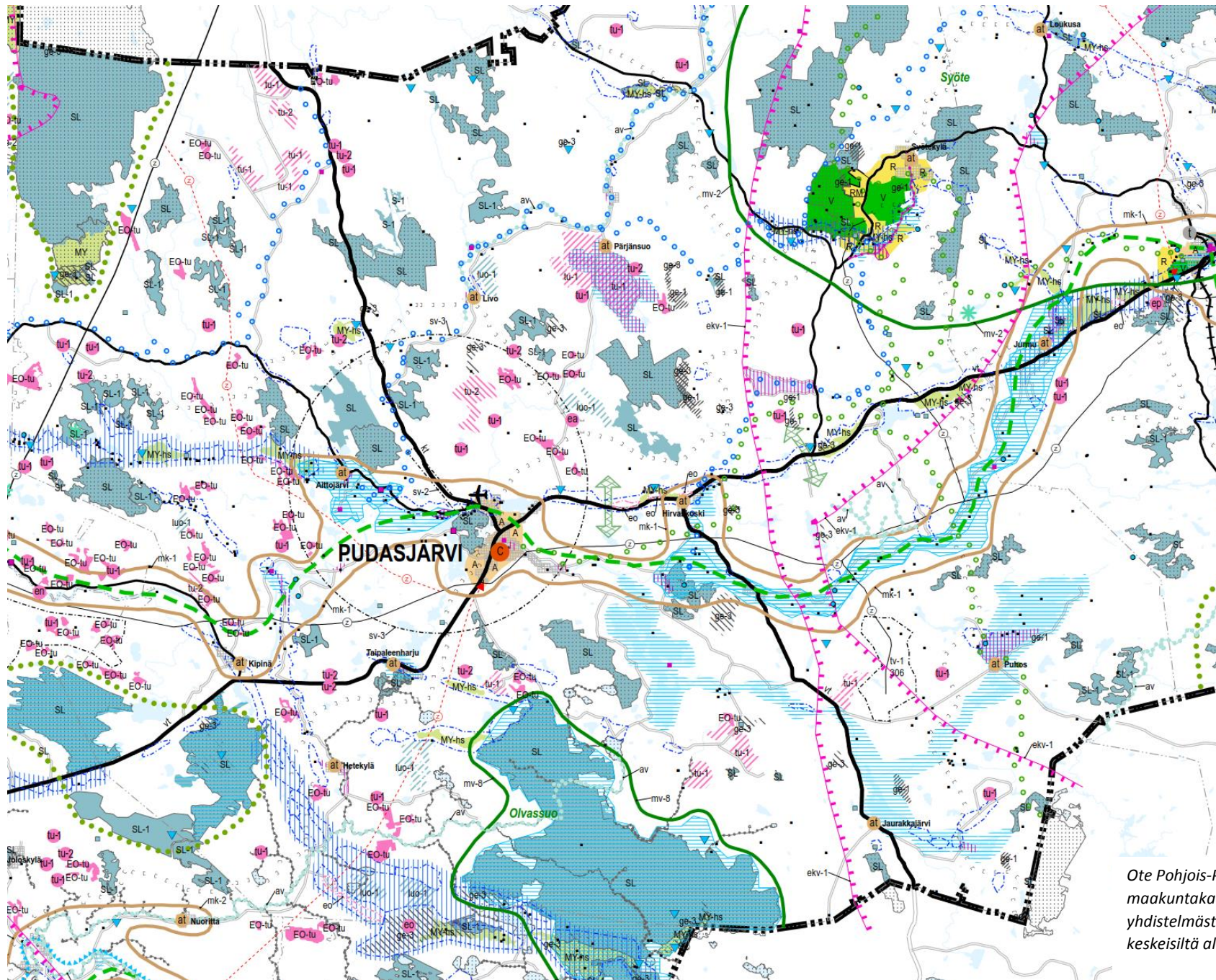
Pudasjärven maankäytön kehittämisohjelma 27.11.2018

pohjavesialueet, kaivokset ja muut tarvittavat päivitykset, kuten poronhoitoalue ja lentoliikenteen varalaskupaikka suoja-alueineen.

Ote Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavasta (2018). Uusia merkintöjä ovat mm. mineraalivarantoalue (punainen harkkoviiva) ja lentoliikenteen varalaskupaikkaan liittyvät suojavyöhykemarkinnat.

Maakuntakaavoituksen yhteydessä on päivitetty raportti Pohjois-Pohjanmaan rakennetusta kulttuuriympäristöstä (2015, raportti 2016).

Ote Pohjois-Pohjanmaan vaihe-
maakuntakaavojen 1, 2. ja 3.
yhdistelmästä Pudasjärven
keskeisiltä alueilta (16.11.2018).

Yleiskaavoitus Pudasjärvellä

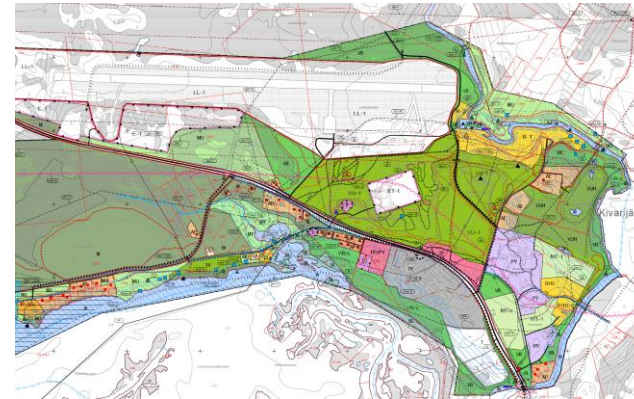
Pudasjärvellä ovat voimassa kaupungin keskeiset alueet käsittävä Kurenalan osayleiskaava (uudistaminen hyväksymisvaiheessa), Syötteen yleiskaavat, Puhosjärven rantayleiskaava, Livojokivarren rantaosayleiskaava, Iijokivarren rantayleiskaava, ja Törrönkangas-Riekinkangas-Kirkonseutu –osayleiskaava. Tolpanvaaran-Jylhävaaran alueelle laadittu tuulivoimapuiston osayleiskaavan hyväksymispäätöksestä on valitettu, eikä kaava ole vielä voimassa.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen (2017) myötä on tullut uusia mahdollisuuksia sujuvoittaa kaavoitusta ja ohjata rakentamista:

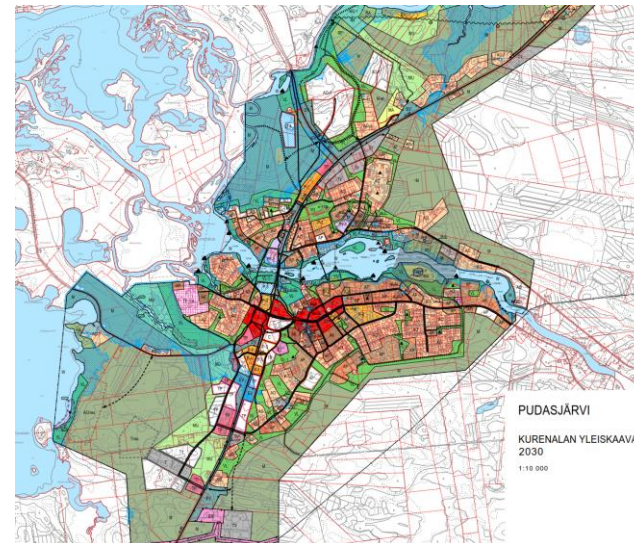
Yleiskaavalla voidaan osoittaa suorilla luvilla rakennuspaikkoja myös sellaisiin kyliin ja haja-asutusalueelle, joissa on rakentamispaineita. Edellytyksenä on, että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta maankäyttöä kyseisellä alueella. (MRL 16§ ja 44§)

Ranta-alueilla kunta voi alueellista ympäristökeskusta kuultuaan **osoittaa rakennusjärjestyksessä alueet, joilla ei rantavyöhykkeellä tarvita asemakaavaa tai yleiskaavaa rakennusluvan myöntämisen perusteena**. Alueella ei kuitenkaan saa olla sen sijainnin vuoksi odotettavissa suunnittelua edellyttävää rakentamista tai erityisiä luonnon- ja maisema-arvoja tai virkistyskäytön tarpeita. Tämä rakennusjärjestyksen määräys on voimassa enintään kuusi vuotta kerrallaan, kuitenkin enintään niin kauan kuin määräyksen perusteena olleissa olosuhteissa ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden vuoksi edellytyksiä määräykselle ei enää ole. (MRL 72§). Kunta voi **osoittaa rakennusjärjestyksessä ne alueet ja edellytykset, joilla vapaa-ajan asunnon muuttaminen pysyvään asuinkäyttöön ei edellytä poikkeamispäätöstä tai suunnittelutarveratkaisua ennen rakennuslupaa**. Rakennusjärjestyksen määräys voi koskea vain sellaisia alueita, joilla käyttötarkoituksen muutos ei aiheuta merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia (MRL 129a§), ja joilla ei ole voimassa olevaa

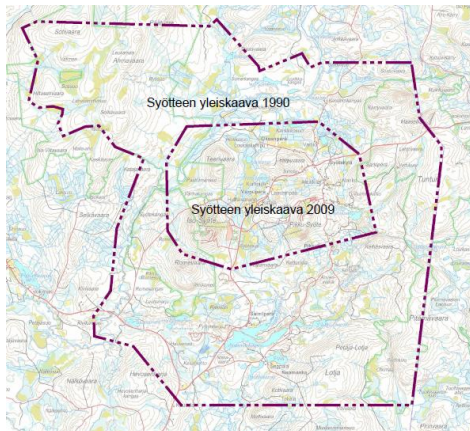
asemakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Kunta voi myöntää **suoria rakennuslupia** enintään 10 vuotta kerrallaan voimassa olevan alueellisen suunnittelutarveratkaisun perusteella.

Törrönkangas, Riekinkangas, Kirkonseutu osayleiskaavan itäosa (lainvoima 2016)

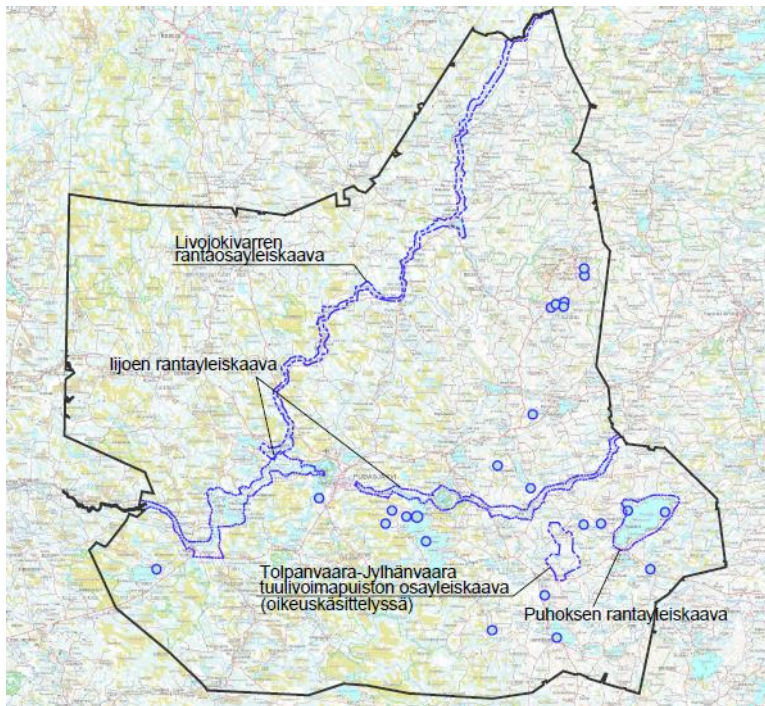

Ote Kurenalan yleiskaavaehdotuksesta 7.11.2018, ennen hyväksymiskäsittelyä.

Vasemmalla Syöteen yleiskaava-alueet

Alla Pudasjärven rantayleiskaava-alueiden ja ranta-asemakaava-alueiden sijainti (pallomerkintä).

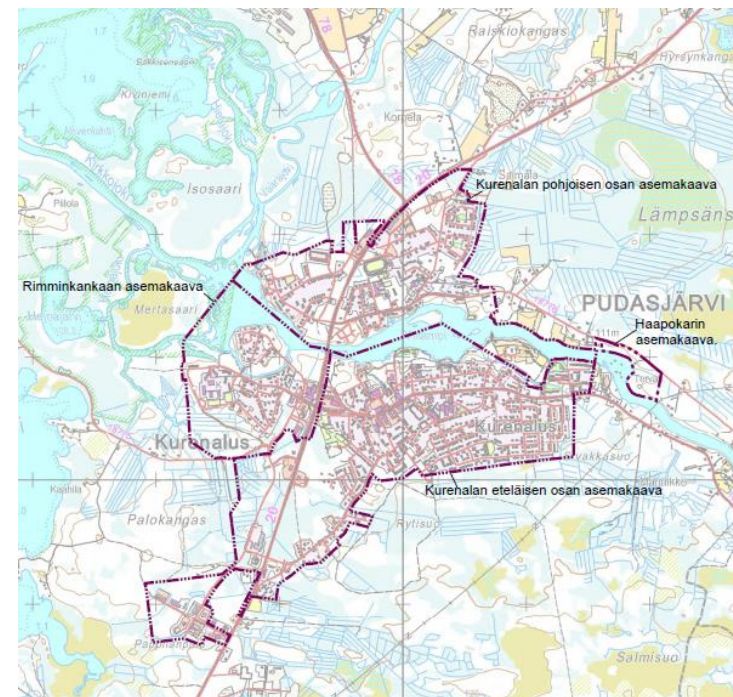

Asemakaavoitus Pudasjärvellä

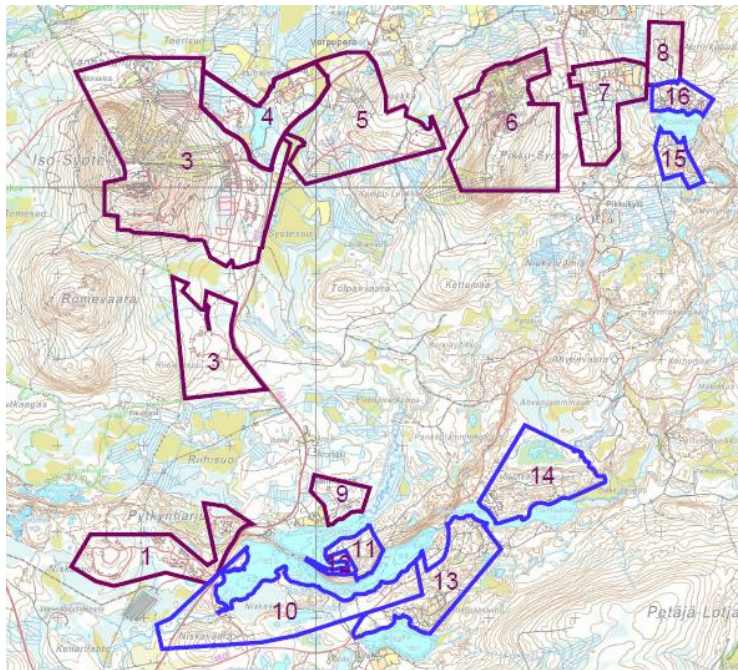
Asemakaavoituksessa valtuuston päätösvaltaa voidaan johtosäännössä siirtää valtuustolta kunnanhallitukselle tai lautakunnalle. Vaikutuksiltaan vähäisissä asemakaavatöissä ei tarvita osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ja tällainen asemakaavaehdotus on pidettävä nähtävillä vähintään 14 päivän ajan.

Vaikutukseltaan vähäisen asemakaavan tai asemakaavan muutoksen valmisteluvaiheen kuuleminen voidaan järjestää varaamalla osallisille tilaisuus mielipiteensä esittämiseen samalla, kun ilmoitetaan vireilletulosta. Tällöin ilmoitusta ei tarvitse julkaista sanomalehdessä

Asemakaavoja Pudasjärvellä on laadittu Kurenalle ja Syötteelle.

Pudasjärven keskustan asemakaava-alueet 2018.

Syötteen asemakaavoitetut ja ranta-asemakaavoitetut alueet 2018.

Asemakaavat:

1. Pytkynharjun asemakaava
2. Riihikummun asemakaava
3. Iso-Syötteen asemakaava
4. Hulhavanahon asemakaava
5. Luokkavaaran asemakaava
6. Pikku Syötteen asemakaava
7. Lähteenmäen asemakaava
8. Särkiperrän asemakaava
9. Salmentakasen asemakaava

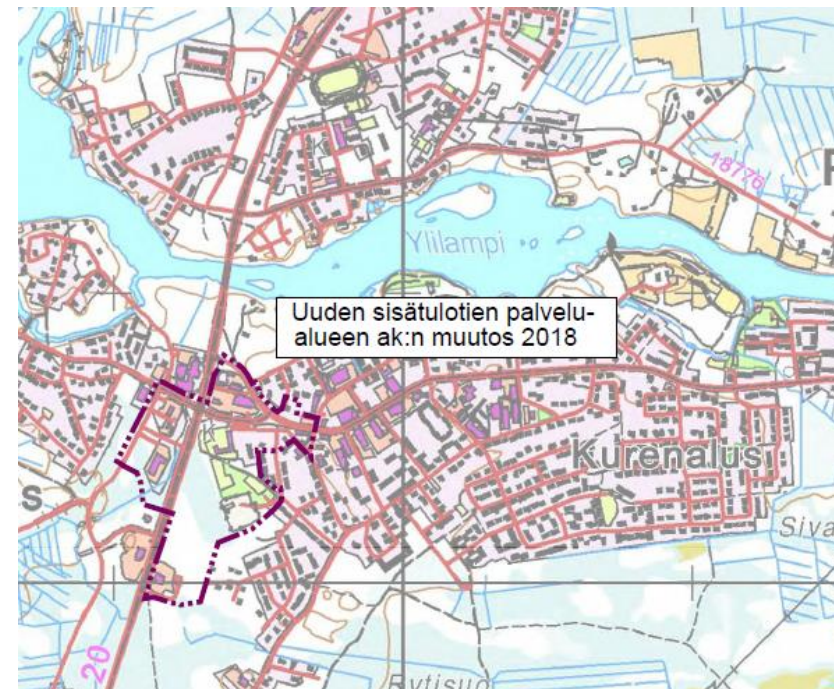
Ranta-asemakaavat:

10. Naamankajärven ranta-asemakaava
11. Naamangan tilan ranta-asemakaava
12. Salmentakasen ranta-asemakaava
13. Ala-Huuhkasen ranta-asemakaava
14. Huuhkasenkankaan ranta-asemakaava
15. Särkivaaran ranta-asemakaava
16. Kovalammen ranta-asemakaava

Lisäksi Pudasjärvellä on laadittu ranta-asemakaavoja seuraavien vesistöjen ranta-alueille: Panumajärvi, Honkajärvi, Nikujärvi, Pikku-Nikujärvi, Valkeisjärvi, Kangasjärvi, Pikku-Kangasjärvi, Naamankajärvi, Salmentakanen, Jaurakkajärvi, Ala-Huuhkanen, Pölläjärvi, Kovalampi, Haukijärvi, Pieni

Haukijärvi, Heinäjärvi, Puhosjärven Kimpolahti ja Lianniemi, Jongunjärvi, Korpijoki ja Tuulijärvi.

Merkittävin vireillä oleva asemakaavan muutos lienee Kurenalan uuden sisääntulotien asemakaava, joka valmistuu vuoden 2018 loppuun mennessä.

Kurenalan asemakaavan muutosalueen likimääräinen raja. Asemakaavan muutos liittyy palveluiden kehittämiseen ja keskustan uusiin sisääntulotiejärjestelyihin.

Pudasjärven kaavoitustilanteesta saa tarkempaa ajankohtaista tietoa voimassa olevasta kaavoituskatsauksesta, joka löytyy Pudasjärven kaupungin nettisivuilta.

Pudasjärven kuntastrategia

Pudasjärvelle on valmistunut uusi kuntastrategia 2017-2027, jota maankäytön kehittämisohjelma tukee ja konkretisoi. Aiempi kuntasuunnitelma (2012-2018) sisälsi mm. talouden tasapainottamistyötä ja määritteli kunnan tehtäväksi elinvoiman vahvistamisen.

Kuntastrategian 2027 SWOT-analyysiä ja kriittisiä menestystekijöitä käytetään maankäytön kehittämisohjelman analyysinä

Sisäiset vahvuudet

- Syötteen monipuolinen matkailukeskus
- Hirsirakentamisaaminen ja tunnettuus
- Luonto ja luontoarvot, puhdas ympäristö
- Vahvat ja persoonalliset kylät
- Vapaa-ajan asumisen määrä kasvaa tasaisesti
- Laajakaista yhteydet koko kunnan alueella
- Toimiva Puurakennusklusteri
- Puuteollisuus
- Kuljetus- ja logistiikka-alan yrityskeskittymä
- Maaseutumainen kaupunki
- Edullinen ja laadukas asuinpaikka
- Lapsiperheiden lisääntyvä kiinnostus asuinkuntana
- Organisaatiouudistus: valioikuntamallin sisäänajo
- Lisääntyvä maine ekologisena kaupunkina
- Vakaa ja uusiutuva yritys- ja elinkeinokanta
- Seutukunnallisesta yhteistyöstä hyvää palautetta
- Mineraali- ja malmivaroannot

Kehitä - vahvista

erikoistuminen Hirsi - Elintarvike - Matkailu

- Hirsi- ja puurakentamisen monipuolinen tuotteistaminen ja palvelukehitys
- Luonnonvaraelinkeinojen vahvistaminen
- Matkailun monipuolistaminen Omista lähtökohdista
- Rakennusmääräysten uudistaminen: vapaa-ajanasujasta pysyväksi
- Ympäristön kehittämissuunnitelma: viheralueet, jokirannat, siisteys ja viihtyminen
- Mökkilaisten tarvetta vastaavien palveluiden kehittäminen
- Seutukunnallinen yhteistyön Oulun suurkaupunki
- Kesämatkailun lisääminen; kalastusmatkailu
- Profiilia vahvistavat Matkailuinvestoinnit Syönteelle
- Puuteollisuusprofiilin lisääminen - klusterin vahvistaminen
- Vapaa-ajan asumisen määrän lisääminen: rantayleiskaavat
- Ekologisen Kaupunkiprofiiliin terävöittäminen entisestään
- Hyvinvoinnin edistämispalveluiden kehittäminen
- Luonto-, kalastus- ja elämysmatkailun kasvupotentiaalin hyödyntäminen
- Logistiikka-alan vetovoiman edistäminen
- Lapsiperheiden laadukas elämäntaso tunnetuksi
- Panostus varhaiskasvatukseen ja harrastuspalveluihin

Sisäiset heikkoudet

- Yrittäjäystävällisyys -mielikuva: yli 60 % tyytymätön tai eos
- Väestökehitys aleneva: nuorten ja työikäisten määrä laskee nopeasti
- Kunnan visio ja strategian näkyminen omassa työssä heikko
- Kotiseutuylpeuden heikkous
- Paikkakuntalaisista 40 % ei suosittelle paikallisia
- Kaupan palvelurakenne
- Keskustaajaman palvelutarjonta ja yleisime
- Kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet koettiin rajallisina
- Liikenneyhteydet ja saavutettavuus
- Nuorten perheiden kiinnostus heikentynyt
- Palvelutarpeiden nopea muuttuminen

Korjaa

- Investoreiden hankinta uusille kasvusektoreille: hyvinvointi, elintarvike, matkailu
- Kunnan ulkoisen kuvan kehittäminen: sisäisen identiteetin vahvistaminen
- Aktiivinen ja avoin, jatkuva vuoropuhelu elinkeinoelämän kanssa
- Kunnan vision ja strategian hyvä jalkauttaminen
- Kunta asuinpaikkana kiinnostavaksi: houkutelevuus
- Palvelukehitys pääasukasryhmille: lapsiperheet, ikäihmiset
- Etätyöläisten, yksinyrittäjien ja tietotyöntekijöiden houkuttelevuus
- Paikallisen kulttuuriperimän hyödyntäminen: historia, kylät, tarinat
- Kunnan liikekintteistöinvestoinnit
- Liikenneyhteyksien kehittäminen
- Keskustaajaman kehityshanke
- Yhteistyö yhteisellä työmarkkina-alueella
- Lapsiperheiden palvelujen kehittäminen

Huomioitavia megatrendejä (SITRA) > miten niihin varaudutaan maankäytössä

- luovuus synnyttää työtä ja hyvinvointia > Rimminkankaan ideasuunnittelu
- länsimaisen työn murros > tuotannon lisäksi matkailu-, hyvinvointi- ym. palveluita
- kaupungistuminen > 'kyläistyminen'
- älyteknologia arjessa lisääntyy; sijaintiriippumattomuus, etätyöskentely ja digitalisoituminen > valokuidusta ja mobiilipalveluista tiedottaminen tonttimarkkinoinnin yhteydessä
- luonnonvarat ja jakamistalous nousevat omaan arvoonsa > luontoliikuntapalvelut, yhteisöllisyys ja kylien kehittäminen mk-suunnittelussa
- eliniät pitenevät – kestävät elämäntavat > liikunta- ja hoivapalvelut kaavoituksessa
- terveys ja hyvinvointi korostuvat, samoin sosiaalinen pääoma > liikunta- ja hoivapalvelut, yhteisöllisyys ja kylien kehittäminen mk-suunnittelussa
- uudenlaiset perhe- ja asumismuodot > yhteisöihin ja palveluasumiseen varautuminen mk-suunnittelussa
- sosiaalisen pääoman korostuminen ja vapaaehtoistyö > yhdessä tekeminen, Rimminkankaan ideasuunnittelu, kylätoiminnan aktivoiminen, avustaminen ja organisoiminen, maahanmuuttajien kulttuurin tuominen näkyville

Ulkoiset mahdollisuudet

- Kansainvälisen matkailun lisääntyminen lähiseudulla ja Lapissa
- Ekologisuuden ja ympäristötiedoisuuden vahva lisääntyminen
- Digitalisoitumisen lisääntyminen
- Maaseutuasumisen ihannointitrendi toisaalta kaupungistuminen
- Uuden työn tekemisen malli, työnmurros
- Puhtauden ja turvallisuuden lisääntynyt kiinnostus kansainvälisesti
- Luonnonvarojen käytön lisääntyminen
- Maakuntakaavan varaukset tuulivoimapaistoille
- Metsähallituksen investoinnit ja kehityshankkeet alueella
- Luontoelämyksiä ostavien matkailijamäärien lisääntyminen
- Bioenergiakäytön lisääntyminen valtion vero- ja tukipolitiikalla vahvistuu
- Lisääntyvä läpikulkuliikenne

Hyödynnä

- Ekologisuus ja puhtaus osaksi tavoitteellista mielikuvahallintaa
- Maaseutuasumisen "tuotteistaminen" ja saavutettavuus SuurOulun seudulle
- Lähiruoka- ja terveystuotteiden kehitysklusteri
- Digipalveluiden kehittäminen asukkaille ja yrittäjille
- Vihreitä hyvinvointialoja paikkakunnalle; hyvinvointimatkailu ja luonnon-tuotteet (elintarvikeala)
- Pudasjärvi kiinnostava ja laadukas Oulun "kaupunkilähiö"
- House Of Lapland ja Oulu yhteistyö vientimatkailun osalta
- Energiantuotantohankkeet
- Läpikulkuliikenteen uudelleenjärjestelyt vahvistamaan keskustaa
- Etätyöntekijämarkkinoiden huomiointi
- Investoreiden hankinta: yhteistyössä seutukunnan kanssa

Ulkoiset uhkatekijät

- Väestön ikääntyminen
- Ammattitaitoisen henkilökunnan saanti ja pysyminen
- Asukasmäärän vähentyminen
- Koulutuspaikkojen vähentyminen
- Hyvinvointipalveluiden saatavuus
- Maaseudun palveluverkon väheneminen
- Valtion osuuksien kehitys
- Julkisen sektorin hallinto- ja rahoituspohjan muutokset

Varaudu - torju

- Markkinalähtöisen kuntastrategin työstäminen ja hyvä jalkauttaminen
- Maakuntauudistusprosessissa aktiivinen vaikuttaminen
- Sähköisten palveluiden kehittäminen maaseudulle
- Houkutellaan lisää aktiivisia ikäihmisiä ja lapsiperheitä
- Kolmannen sektorin huomiointi ja aktivointi viriketoimintana
- Kylätoimikuntien aktivointi
- Johdettu kaupungin mediaviestintä tukee positiivista julkikuvaa
- Julkisten liikkeystehtävien kehittäminen naapurikuntien kanssa
- Asuin- ja vapaa-ajantonttien tonttipörssit ja aktiivinen tarjonta
- Koulutuspalveluiden saavutettavuudesta huolehtiminen: II aste?
- Ikäihmisten hoiva- ja virikepalvelut, esimerkillinen kehittäminen

Ekologisuus, ympäristön laatu ja puhtaus > miten niitä toteutetaan tai niihin varaudutaan maankäytössä

- pohjaveden ja vesistöjen suojelu ja hyödyntäminen / puhtaan pohjaveden ja virkistyskäyttöominaisuuksiltaan hyvien vesistöjen tuotteistaminen
- vesihuollon kehittäminen erityisesti pohjavesialueilla, mutta myös muilla kylillä, joilla voi vapaammin käyttää vaihtoehtoisia käymäläratkaisuja ja ideoida myös harmaiden vesien käsittelyä, kehitetään maankäytön suunnittelun yhteydessä
- kierrätys, uusiutuvan energian pientuotanto ja yhteiset ekoautot kylille
- ympäristön 'kaunistusprojektit' joka kylälle, vesinäkymien avaaminen, lehmät, hevoset ja lampaat pitämään tienvarsiniittyjä avoimena, kylän portti – maamerkipuut, levähdyspaikka, kylän nimi esille jne.

Toimintaympäristön keskeisiä muutoksia > miten niihin varaudutaan maankäytössä

- Oulun suurkaupungin vetovoiman kasvu ja imu > toisen asteen koulutuksen edellytysten tukeminen, nuorille omia asuntoja, Syöte - Kurenala - Oulu välin kehittäminen tukemaan matkailu-, asiointi- ja työssäkäyntibussiliikennettä
- muuttoliike > paluumuuttoa Syöteelle ja muille kylille hyvin varusteltuihin loma-asuntoihin, edellyttää joissakin tapauksissa kaavamuutosta RA ->AO
- ikääntyminen > tuetaan maan-käytöllä ikääntyvien jäämistä kylille ja eläkeläisten paluumuuttoa, sekä terveyspalveluita kaikille - matkailijat mukaan lukien, valokuidusta ja mobiilipalveluista tiedottaminen tonttimarkkinoinnin yhteydessä
- uusiutuvan energiankäytön lisääntyminen > varautuminen mm. maalämpöön ja aurinkopaneeliin mk-suunnittelussa
- maakunta- ja soteuudistus > on vielä kysymysmerkki, säilyvätkö terveyspalvelut lähellä ja voidaanko niitä markkinoida matkailupalveluna?
- sähköisten palveluiden kehittyminen > tontti- ja talkkaripörssit, asuinpaikan valinta entistä vapaampaa, jos työ- tai koulunkäynti ei sitä estä, mahdollistaa kylillä asumisen

Kuntastrategiassa tunnistettuja kriittisiä menestystekijöitä ja niihin vastaaminen maankäyttöä kehittämällä
Kriittiset menestystekijät SWOT-analyysin pohjalta ovat:

1. ELINVOIMATEKIJÄT - Vaikuttaviin avainklustereihin nojautuva

- Positiivinen ja kannustava Yrittäjyysilmasto ja yrittäjämäinen asenne
- Avainklusterit: mekaaninen puu sekä luonnonruoka
- Erikoistumisen osa-alueet: hirsi, luontomatkailu, elintarvike
- Yrityspuisto, yrityspuisto Rimmille
- Luonto- ja vesistömatkailupalvelujen markkinointi
- Yritysneuvontapalvelut

2. HYVINVOINTITEKIJÄT - Hyvinvointia luonnosta

- Monipuolisiin hyvinvointi-, terveys ja vapaa-ajanpalveluihin panostaminen
- Yhteisöllisyys: kaikki mukaan ja hyvien käytäntöjen leviäminen
- Koulutusmahdollisuuksien turvaaminen nuorille
- Elinikäisen oppimisen mahdollistaminen: terveet ja ekologiset julkiset hirsirakenteiset palvelukiinteistöt

3. ELINYMPÄRISTÖTEKIJÄT - Luonnonmukainen ja aito

- Viihtyisyyden lisääminen: arkkitehtuuri, viherrakentaminen, torikeskus
- Hirsirakentaminen: Pietarila, Nivankangas
- Pysähdyspaikat päätielle/päätieltä: liikenneympyrällä yhteydet keskustaan
- Syötteen ja Kansallispuiston hyödyntäminen: sisältö ja tunnetuus

4. KAUPUNGIN VETOVOIMATEKIJÄT - Suomen Hirsipääkaupunki

- "Kyllä se hyövä" itsetunnon ja kotiseuturakkauden vahvistaminen
- Oma Persoonallinen Brändi: kaikki luontoon liittyvä, hirsi, luontotuotteet, lähiruoka,
- Vahvat elinvoimaiset kylät ja niiden tarinat

Miten menestystekijöiden toteuttamista edistetään maankäytön kehittämisellä

- Erityisesti Törrönkankaan, Rimminkankaan ja Kurenalan eteläosan asema-kaavoissa varaudutaan joustavaan lupakäsittelyyn ja yrityksille soveltuvaan maankäyttöön
- Suunnitellaan matkailua tukevia tukikohtia ja monipuolisia, eri pituisia ja eri kuntoisille tarkoitettuja reittejä vesistöihin, jokivarsiin, kulttuurimaisemiin ja luontokohteisiin ideoimalla ja neuvottelemalla maanomistajien kanssa. Yhdistetään reittejä palvelun tarjoajiin. Kehitetään GreenCare-palveluita: kotieläintiloja, metsästystä ja kalastusta, metsää ja sen antimia, luonnon hiljaisuutta ja suoluontoa matkailutuotteena. Oppiminen strategisen suunnittelun avulla ulkomaisista esimerkeistä matkailun tuotteistamiseksi.
- Puolustetaan hyvinvointi- ja terveyspalveluiden, sekä koulutuspalveluiden säilymistä kaupungin alueella säilyttämällä niille hyvät maankäytölliset edellytykset ja pitämällä mahdollisuuksia esillä strategisen suunnittelun keinoin
- Varataan uusia alueita erityisesti näkyviltä paikoilta tyylikkäälle hirsirakentamiselle (keskusta, Nivankangas, Pietarila, Kipinän ja juustolan ympäristöt, valtatie varsi yleensä – esimerkiksi levähdysalueet kylille palvelemaan myös kylistä tiedottamista)
- Keskustan vetovoiman parantaminen liikenneympyrällä ja korkeatasoisella hirsiarkkitehtuurilla. Valtatie varren nivominen yhteen nykyisen keskustan kanssa.
- Tori-ranta -välin viherrakentaminen ja viheryhteys
- Kylien yhteisöllisyyden ja elinvoiman parantaminen; yhteinen kokoontumispaikka ja kaikille asukkaalle pääsy veden ääreen – veneilemään, kalastamaan, uimaan, kävelemään
- Kylien tapahtumien kehittäminen kokeiluista kausiluontoiseksi ja pidempiaikaisiksi matkailutuotteeksi

Kuntastrategian 2017-2027 linjaukset ja sisältö

Pudasjärven kuntastrategiassa 2027 on linjattu seuraavat sisällöt:

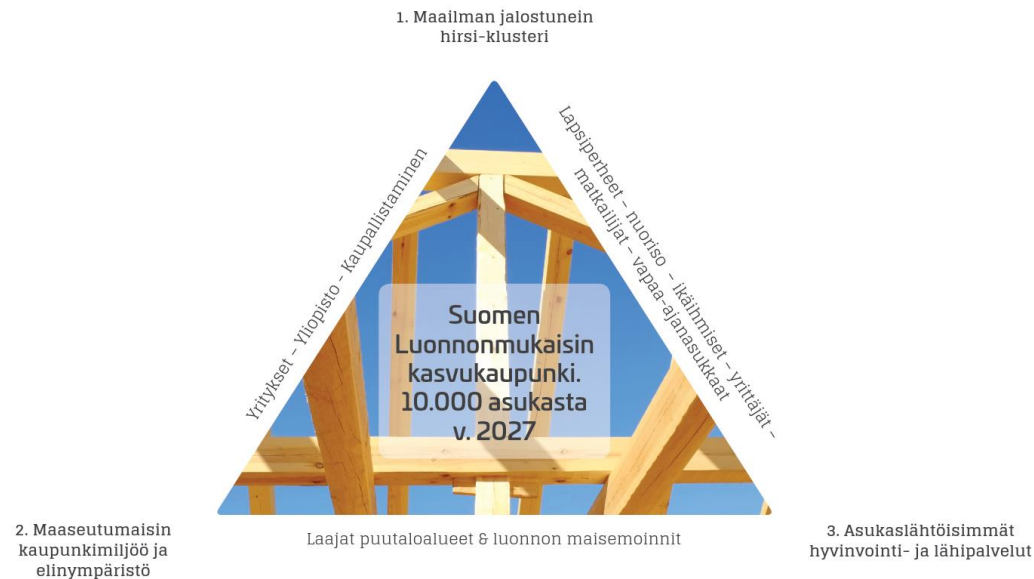
- Pudasjärven kilpailuedut
- Tahtotila 2027 Hyvinvointi ja Elinvoima
- Strategiset painopisteet
- Strategiset linjaukset ja tavoitteet
- Kaupungin arvoperustat
- Kaupungin persoonallisuustekijät

Pudasjärven strategiatyön pohjana toimivat Kuntalauskysely 2016, Elinvoimainen kuntakysely alueen yrittäjille kesällä 2016 sekä Pudasjärven kaupungin uuden organisaation päälinjaukset 2016.

Pudasjärvi haluaa olla Suomen luonnonmukaisin kasvukaupunki ja rakentaa menestyksenylivoimatekijät seuraavista tekijöistä

Pudasjärven kasvustrategiana on kasvaa vuoteen 2027 mennessä 10 000 asukkaan kaupungiksi, luoden sinä aikana 500 uutta työpaikkaa.

- Aktiivinen ympäristön kehittäminen
- Reagointi ennakoivasti toimintaympäristön muutoksiin
- Läheinen yhteistyö yritysten kanssa
- Muuttoliikkeen hidastaminen, työikäisen väestön sisäänmuuton vauhdittaminen, muuttoliikkeen ja ikääntymisen aiheuttamien haittavaikutusten pienentäminen
- Tärkeitä elinkeinoaloja ovat luonnonvaroihin pohjautuvat elinkeinot, kuten bioenergian raaka-ainevarojen hyödyntäminen, maa- ja metsätalous, puuteollisuus, elintarvikejalostus, porotalous ja matkailu.

Pudasjärven luonnosta, historiasta, maankäytöstä ja kaupunkirakenteesta

Luonto ja maisema

Pudasjärven luonto on moni-ilmeistä. Pudasjärvi on yksi Suomen soistuneimmista seuduista, ja yli puolet kaupungin pinta-alasta on suota. Erityisesti Pudasjärven etelä- ja länsiosa on alavaa suomaata, jota halkovat metsäiset saarekkeet. Suot ovat enimmäkseen aukeita lettosoiita, joilla on runsaasti pieniä lampia. Purojen varsilla on reheviä korpisoita. Pudasjärven ja Utajärven rajoilla on suuria suolakeuksia: Olvas-, Oravi-, Näätä- ja Sammakkosuot.

Pudasjärven itäosa on vaara- ja tunturimaastoa, jossa korkeimmalle kohoaa paljaslakinen Iso-Syöte. Metsät ovat enimmäkseen mäntyvaltaisia, mutta itäosissa kuusikkovaaroja.

Pudasjärvellä metsätalousmaata on noin 500 000 ha ja metsänomistajia 3 000, kaikkien metsien arvo lähes 500 milj. euroa: tällä hetkellä metsien kasvu noin kaksinkertainen hakkuisiin nähden. Pudasjärven turvevarannot ovat runsaat, myös hyödyntämättömät varannot. Lisäksi pohjavesivarannot ovat merkittävät.

Kuva: Iso-Syöte Oy

Vesistöistä merkittävin on kaupungin halkaiseva Iijoki, joka on Pudasjärven alueella valjastamaton ja luonnontilainen. Iijokeen yhtyy monia muita vesistöjä. Pudasjärvellä on runsaasti pieniä järviä, lampia, jokia ja puroja, suurimmat järvet löytyvät itä- ja keskiosista kaupunkia. Pudasjärven luonnon rikkauksia ovat myös puhtaat pohjavedet, linturikkaat Sotka- ja Pudasjärvi, riista ja kalaisat vedet.

Lähde: www.pudasjarvi.fi/kaupunki-info

Pudasjärven asutushistoriaa

Iijokivarsi on ollut asuttu jo kivikaudella, jolloin metsänriistaa ja kalaa pyydystävä väestö keskittyi erityisesti jokisuuhun lähelle meren rantaa, Pudasjärven länsipuolelle. Hämäläiset tulivat pyyntiretkilleen noin tuhat vuotta sitten, jolloin saamelaisasutus joutui väistymään. Alueesta tuli 1200-luvulla rannikon asukkaiden eräalue ja pohjalaiset ja vienalaiset käyttivät Iijokea kulkureittinä kauppa- ja vainoretkillään.

Historialliseen laajaan *Kollajan* kylään sijoittuivat 1570-luvulla savolaista alkuperää olleet uudisasukkaat kalaisan ja hedelmällisen Iijoen ja sen suurien sivujokien varrelle. Kollaja sijaitsi nykyisten *Siuruan*, *Aittojärven*, *Livon*, *Kipinän* ja osin *Sarakylän* kylien alueella. Asutus levisi vesistöjen varsille ja 1700-luvulla syntyivät nykyiset pääkylät. 1800-luvulla asutus oli katovuosisa huolimatta jo seitsenkertaistunut 120 vuoden aikana.

1900-luvulle saakka Pudasjärven väestö sai toimeentulonsa pääasiallisesti metsästyksestä, kalastuksesta, poronhoidosta, sekä maa- ja metsätaloudesta. Pitäjä oli tärkeä voin ja tervan tuottaja. Alueelle syntyi kotiteollisuutta, sahoja ja myllyjä. Kylät elivät voimakkaana 1940-50 – luvun suurten ikäluokkien kasvaessa sodan jälkeen raivatuilla uudistiloilla. 1960-luvulle saakka kuntalaisia työllistivät teiden ja siltojen rakentaminen. Kuitenkin saman vuosikymmenen aikana alkoi voimakas poismuutto, koska maa- ja metsätalousvaltainen pitäjä ei pystynyt tarjoamaan töitä suurille ikäluokille. (@ www.pudasjarvi.fi)

Väestö, elinkeinot ja kuntatalous

Pudasjärven elinkeinorakenne on koko maahan verrattuna alkutuotantoon painottuva (tiedot 31.12.2015):

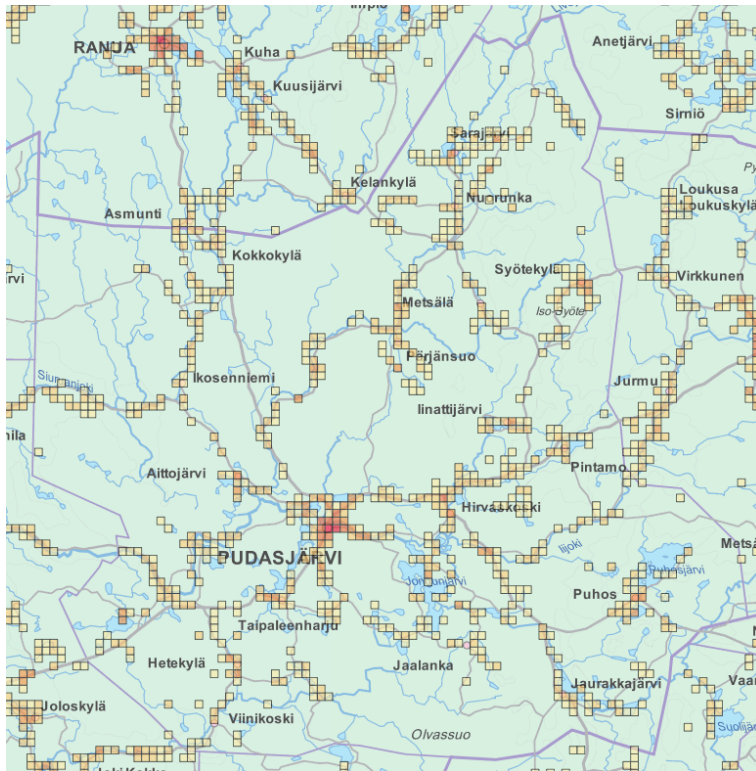
- Alkutuotannon työpaikat 14,1 %
- Jalostuksen työpaikat 18,1 %
- Palvelujen työpaikat 66,6 %

Pudasjärvi (2017) verrattuna Pudasjärven eteläpuoliseen Oulun seutukuntaan ja koko Suomeen:

	Pudasjärvi	Oulun seutukunta	Koko Suomi
Taajama-aste, %, 2016	50,8	93,9	85,6
Väkiluku, 2017	8 103	248 275	5 513 130
Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta, %, 2017	-1,0	0,7	0,2
Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2017	16,1	20,4	16,2
15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2017	54,4	64,5	62,5
Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2017	29,5	15,1	21,4
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, %, 2017	0,1	0,2	5,2
Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä, %, 2017	1,9	2,5	4,5
Syntyneiden enemmitys, henkilöä, 2017	-53	1 291	-3 401
Kuntien välinen muuttovoitto/-tappio, henkilöä, 2016	-114	67	0
Perheiden lukumäärä, 2017	2 066	63 705	1 471 500

	Pudasjärvi	Oulun seutukunta	Koko Suomi
Asuntokuntien lukumäärä, 2017	3 768	114 619	2 680 077
Rivi- ja pientaloissa asuvien asuntokuntien osuus, %, 2017	88,2	36,7	39,4
Vuokra-asunnoissa asuvien asuntokuntien osuus, %, 2016	23,5	35,9	32,2
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2016	61,7	77,3	71,3
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2016	14,9	34,9	30,4
Alueella asuvan työllisen työvoiman määrä, 2016	2 525	99 421	2 275 679
Työllisyysaste, %, 2016	58,4	65,6	68,6
Asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus, %, 2015	80,4	77,8	66,4
Työttömien osuus työvoimasta, %, 2016	18,9	15,9	13,5
Eläkeläisten osuus väestöstä, %, 2016	36,8	19,0	25,3
Taloudellinen huoltosuhde, 2016	224,2	148,1	141,8
Kunnassa olevien työpaikkojen lukumäärä, 2015	2 447	96 027	2 256 459
Vuosikate, euroa/asukas, 2016	512,6	393,2	493,9
Lainakanta, euroa/asukas, 2016	2 840,6	3 235,2	2 932,6
Konsernin lainakanta euroa/asukas, 2016	5 947,1	4 192,4	6 144,9

Pudasjärven kuntatiedot © <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut> (haettu 14.9.2018)

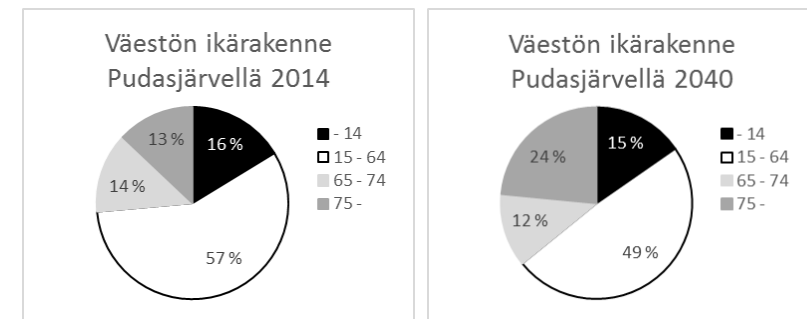
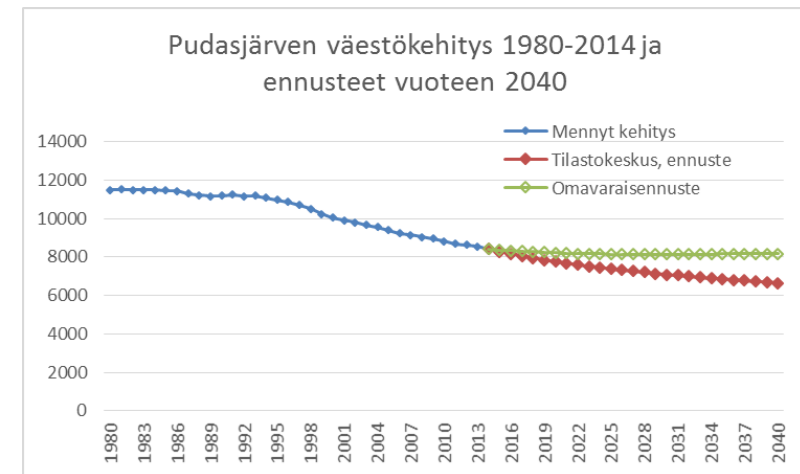
Väestö Pudasjärvellä (lähde Tilastokeskus, 1x1 km ruututiedot).

Pudasjärven väkiluku oli 2014 noin 8 400 asukasta, vuonna 2017 noin 8 100 asukasta ja 2018 enää noin 8000. Eläkkeellä olevien osuus väestöstä oli vuoden 2016 lopussa 36,8% väestöstä. Omavaraislaskelma, joka ei huomioi muuttoliikettä, ennusti väestömäärän laskevan vuoteen 2040 mennessä n. 8 170 asukkaaseen. Tilastokeskuksen vielä synkempi vuoden 2014 laskelma ennusti kaupungin väestömäärän laskevan vuoteen 2040 mennessä

6 650 asukkaaseen. Väestönkehitysennuste johtuu pitkälti negatiivisesta muuttotaseesta, mutta myös väestön vanhenemisesta.

Kaupungin tahtotila on muuttua tätä kehitystä määrätietoisien kylien, yhteistyön ja elinkeinoelämän kehittämistoimien pohjalta. Tilanne on jo muuttunut ja asukasmäärän lasku on tasaantunut vuoden 2016 lopulla.

Lähde: Tilastokeskus:

Yhdyskuntarakenne: kylät, pysyvä asutus ja loma-asutus

Oulu-Kuusamo maantien rakentaminen siirsi kuntakeskuksen aikoinaan Pudasjärven rannasta tien varteen lijoen törmälle. Kurenalus-nimi juontaa juurensa lijoen Kurenkoskiin, joiden alapuolella kylä sijaitsee.

Pudasjärven asukkaista noin 57% asui vuonna 2014 keskustaajamassa Kurenalla. Taajama-aste on noussut vuoden 1990 44,3 prosentista 50,8 prosenttiin vuoden 2016 loppuun mennessä.

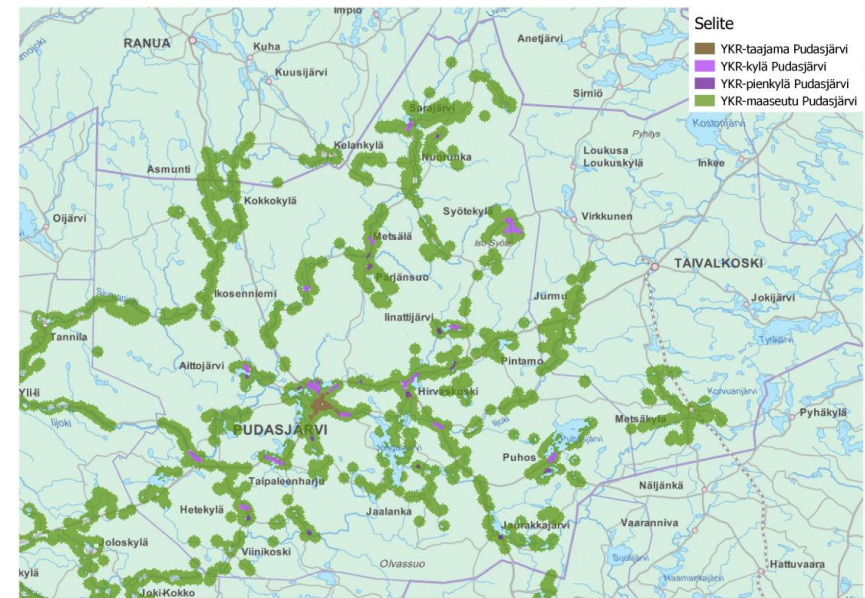
Pudasjärven kylien aluerajaus © www.pudasjarvi.fi

Kaupungin alue jakaantuu 15 maarekisterikylään, joissa on runsaasti vapaa-ajanasutusta. Kaupungin alueella oli yhteensä 3 354 kesämökkiä vuonna 2013 ja 3474 kesämökkiä vuonna 2017 (© Tilastokeskus, haettu 14.9.2018). Lomasesonkeina Pudasjärven asukasmäärä lähes kaksinkertaistuu. (© www.pudasjarvi.fi). Vapaa-ajanasuntojen uusien rakennusluvista noin puolet on Syötteen alueelle, puolet muualle kaupunkiin. Kesämökkien määrän voimakas kasvu vuodesta 1970 lähtien selittyy Syötteen matkailualueen voimakkaalla kehitymisellä.

Kesämökkit (lkm) muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi

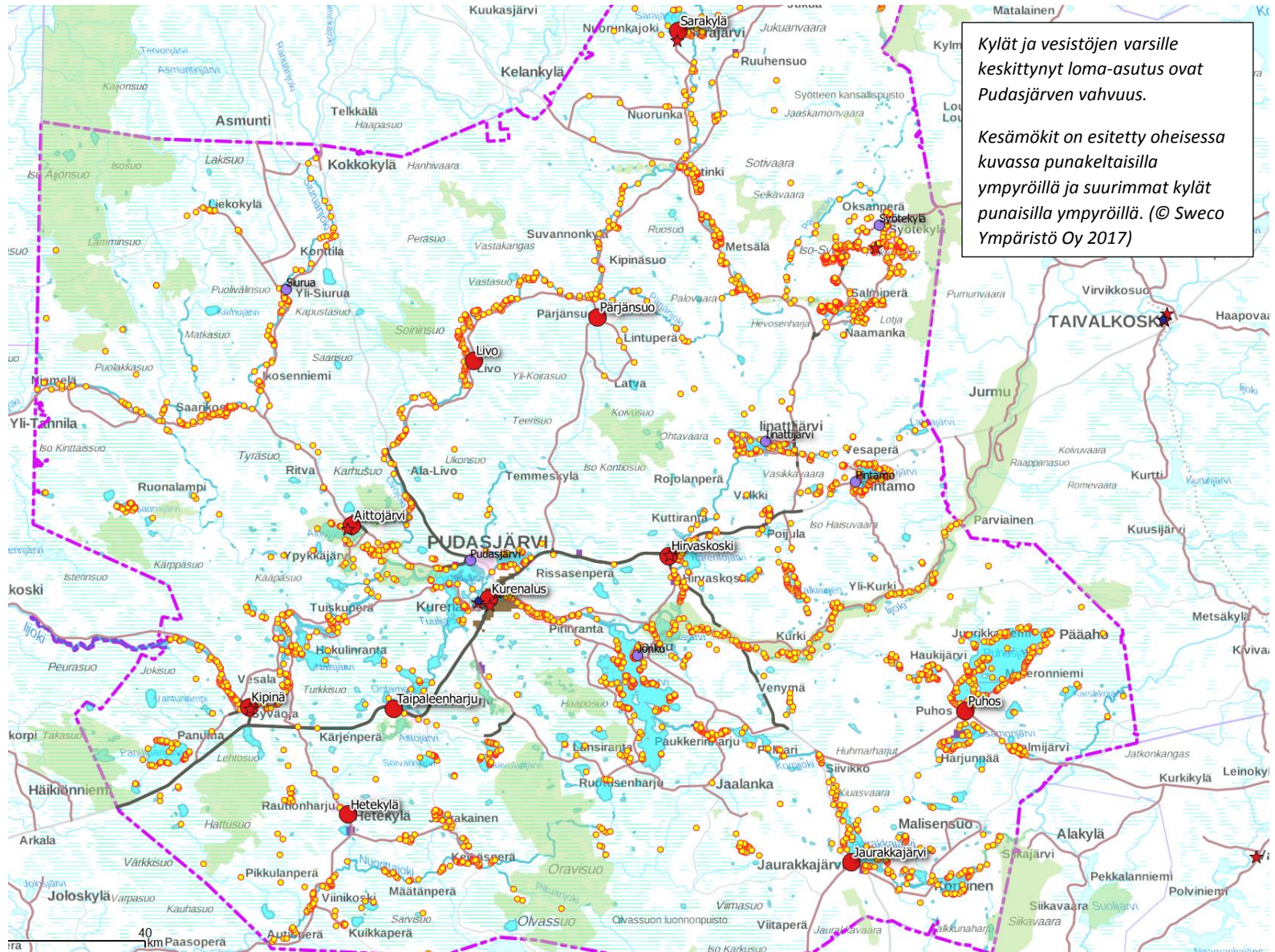
	Rakennuksia (lkm)							
	2017	2015	2010	2005	2000	1995	1990	1970
Pudasjärvi	3 474	3 382	3 227	3 068	2 733	2 564	2 052	845

Kesämökkien määrän kehitys Pudasjärvellä (© Tilastokeskus, haettu 14.9.2018).

Pudasjärven asutus rakenne YKR-aineiston pohjalta.

Asutusrakenne
ja loma-asutus

Maakuntaliitto keräsi maakuntakaavan uudistamisen 2. vaihetta varten tilastotietoja Pohjois-Pohjanmaan kylien ”pisteyttämiseksi” maakuntakaavan uudistamista varten. Pudasjärvestä kyseisessä raportissa on todettu seuraavaa:

Pinta-alaltaan laaja Pudasjärven kaupunki on maakunnallisessa luokituksessa harvaan asuttua maaseutua, joten kylien merkitys aluerakenteessa on väestökadosta huolimatta merkittävä. Lähes kaikkien kylien väestömäärä on laskenut voimakkaasti ja jossain kylissä lasten määrä on vähäinen. Linattijärven kylä poistettiin vaihemaakuntakaavasta kokonaisväestömäärän ja lasten vähäisyyden perusteella. Tutkituista uusista kylistä Aittojärvi, Livo ja Taipaleenharju osoitetaan vaihemaakuntakaavassa, mutta Kollajan vähäisen väestömäärän vuoksi katsotaan sen olevan kiinteä osa Kipinän kylää. Muilta osin kyläverkko säilyy entisellään. Pudasjärvellä on useita kyläkouluja ja viidellä kylällä on kyläkauppa. Etenkin Syötekylässä, mutta myös eräissä järvien äärellä sijaitsevista kylissä on runsaasti loma-asuntoja.

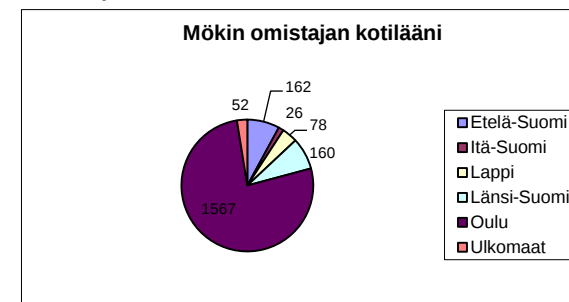
Kylän nimi	Väkiluku v. 2013	Väkiluvun muutos (%) v. 2000-2013	0-6 v.osuus (%) 2013	Kesä-mökkejä v. 2012	Koulu	Kauppa	Pisteet
Aittojärvi	141	-10,2	14,9	55	Koulu	-	65
Hetekylä	162	-28,3	12,3	63	-	-	43
Hirvaskoski	457	-18,7	6,6	142	Koulu	Kyläkauppa	79
Linattijärvi	110	-28,6	0,0	71	-	-	31
Jaurakkajärvi	136	-4,2	11,0	164	-	-	45
Kipinä	148	-26,0	10,1	94	Koulu	-	50
Kollaja	104	-20,6	5,8	142	-	-	41
Livo	156	-18,3	4,5	123	-	Kyläkauppa	55
Puhos	218	-27,8	4,1	267	-	Kyläkauppa	48
Pärjänsuo	260	-17,7	9,2	69	-	-	53
Sarakylä	251	-33,8	4,0	75	Koulu	Kyläkauppa	58
Syötekylä	218	17,2	9,6	379	Koulu	Kyläkauppa	92
Taipaleenharju	135	-13,5	8,9	8	-	-	46

Maakuntakaavasta poistuva kylä on esitetty sinisellä, uudet punaisella ja naapurikylään yhdistyvä kylä keltaisella pohjalla. (© PPL 2. vaihemaakuntakaavan selvitykset)

Taulukosta näkee, että mökkien määrä on kylillä merkittävä. Jos olettaa, että mökkiä käyttää 2 henkilöä, tämä tarkoittaa, että joidenkin kylien asukasmäärä vähintäänkin kaksinkertaistuu kesäisin ja Syötteellä moninkertaistuu talvisin. Mökkien huolto ja matkailupalvelut työllistävätkin ympäri vuoden. Mökkivaltaisimpia kyliä suhteessa pysyvien asukkaiden määrään ovat Syötekylä, Jaurakkajärvi, Kipinä, Kollaja, Livo, Puhos, sekä maakuntakaavassa esitettävistä kylistä poistuva linattijärvi.

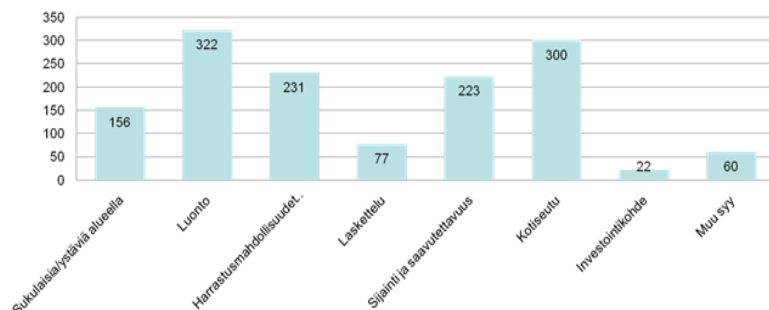
Kylät ja mökkiläisten runsas määrä on selkeä voimavara Pudasjärvellä. Syötteen laskettelu- ja hiihtokeskuksen ansiosta mökkeilyä tapahtuu ja se työllistää runsaasti myös talvisin.

Pudasjärven mökkiläisille on järjestetty kysely vuonna 2010. Tässä yhteydessä selvitettiin myös mistä mökkiläiset ovat kotoisin. Noin 80 % mökin omistajista on entisen Oulun läänin alueelta. Ulkolaiset omistajat (52 kpl) olivat pääasiassa Ruotsista (50 kpl). Saksasta oli kaksi omistajaa.

Kyselyssä kysyttiin mökin omistussuhteita ja käyttömääriä eri vuodenaikoina, palvelujen käytöstä, etätöiden tekemismahdollisuudesta ja Pudasjärvelle muuttamishalukkuudesta. Mökillä yhtäaikaan oleskelevien määrää tai omistajan ikää ei kyselyssä selvitetty.

Syitä mökkipaikan valintaan olivat usein kotiseutu/sukulaiset ja ystävät alueella, luonto, harrastusmahdollisuudet ja sijainti/saavutettavuus.

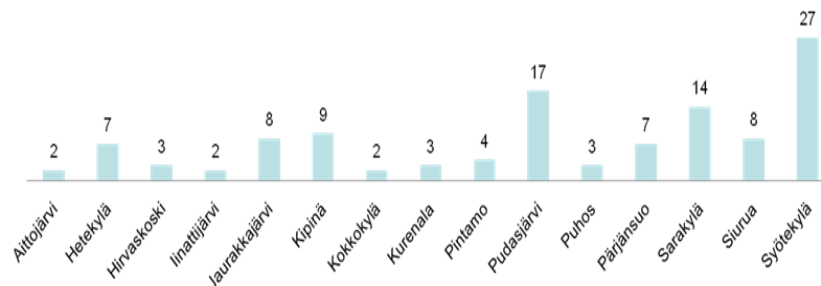

Yhteensä kyselyyn vastanneiden mökeillä käy 4493 henkilöä. Tästä luvusta on vähennetty selvästi vuokratyössä olevien mökkien käyttäjämäärät. Koko Pudasjärven mökkikanta huomioiden voidaan arvioida, että Pudasjärven alueen mökeillä vierailee yli 16 000 henkilöä vuosittain.

Kyselyn mukaan mökillä viivytettiin yleensä kolme vuorokautta kerrallaan ja yhteensä mökkiläistalous viipyy alueella n. 60 vuorokautta vuodessa (mediaani). Osa mökkiläisistä käy mökillä lähes joka viikonloppu, toiset viettävät Pudasjärvellä monta kuukautta kesäisin, ja osa vierailee vain esimerkiksi koulujen loma-aikoina. Mökin käyttötapoja on siis hyvin monenlaisia, riippuen mökkiläistalouden omasta elämäntilanteesta, terveydestä, lapsien iästä tai mökkimatkan pituudesta.

Suurin osa mökkiläisistä olisi halukkaita jatkamaan mökillä vietettyä aikaa. Ehtoina viipymän kasvattamiselle esitettiin mm. seuraavia asioita; enemmän vapaa-aikaa, mökin kunnostaminen ja remontoiminen ympärivuotiseen käyttöön soveltuvaksi,

nettiyhteyksien saaminen ja siten mahdollisuus etätöiden tekemiseen, tuleva Golf kenttä ja Luppovesi, paremmat kauppa-autopalvelut sivukylille sekä teiden parempi kunnossapito niin talvella kuin kesälläkin. Osa mökkiläisistä olisi halukkaita löytämään työtä Pudasjärvellä, jolloin he voisivat muuttaa mökille pysyvästi. Muuttohalukkuutta oli eniten Syötekylään, Pudasjärvellä ja Sarakylään, jonkin verran myös Kipinää, Jaurakkajärvellä ja Siurualle.

Kyselyn jälkeen tilanne on joiltakin osin muuttunut. Valokuituverkko on nyt toteutettu hyvin kattavasti, joten nettiyhteydet ovat hyvät. Toisaalta kauppa-autopalvelut, sekä Kipinän juustolan yhteydessä ollut kyläkauppa ovat kadonneet Pudasjärvellä vuoden 2017 aikana. Mökkiläiset käyttävät kyselyn mukaan kuitenkin ahkerasti Kurenalan yritysten palveluja.

Syötteen alueen palveluista eniten käytetään Luontokeskuksen palveluita sekä alueen retkeilyreittejä. Mökkiläisille tärkeitä palveluita tarjoavat myös alueen ruokakaupat sekä ravintolat. Kyselyn mukana tulleen palautteen mukaan mökkiläisillä on ajoittain vaikeuksia löytää alueen yrittäjien palveluita ja mm. kiinteistöhuoltopalvelujen saaminen kiinnosti useita vastaajia.

Pudasjärven kannalta voi olla uhka, jos mökit omistajien ikääntyessä räsistyvät, ja jos loma-asumistottumukset muuttuvat. Jos omistus jää perikunnalle, ei mökillä ole yhtä selkeää isäntää. Jos perikunta ei pääse yksimielisyyteen kunnossapitotoimista, kustannusjaosta ja käytöstä,

olisi toivottavaa, että mökki löytäisi uuden omistajan niin kauan kuin se on vielä arvokas. Jonkinlainen kaupungin alustalla toimiva talo- ja mökkipörssi tai yhteysluettelo voisi olla hyvää maankäyttöpolitiikkaa loma-asuntojen ja syrjäkyläjen talojen ja mummonmökkien säilyttämiseksi käytössä.

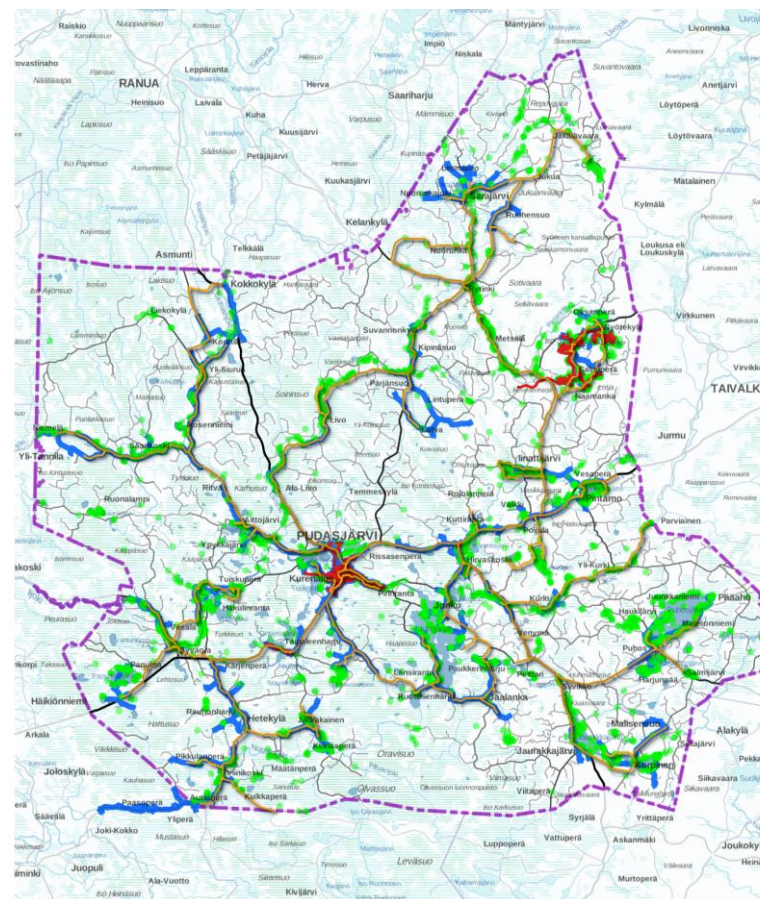
Mökkeilyn suosio on ollut laskussa nuoremman polven keskuudessa. Mökiltä vaaditaan nykyään samaa tasoa ja helppoutta, kuin vakitukselta asunnolta. Isommissa kaupungeissa urbaani elämäntapa saattaa johtaa siihen, että mökkielämä ei enää houkuttele tai että vuokramökillä oleskellaan vain lyhyen aikaa.

Toisaalta asumisen monipaikkaisuus lisääntyy ja osa vuodesta saatetaan tehdä etätöitä mökiltä käsin. Näin loma-asunnot tulee kunnostettua talviasuttaviksi, mikä parantaa mahdollisuutta muuttaa niitä pysyviksi asunnoiksi tähän sopivilla alueilla, joilla esimerkiksi infran ratkaisut tukevat tätä. Esimerkiksi järjestetty vesihuolto ja Kairan kuidun valokuituverkosto tukevat molemmat merkittävästi pidempiaikaista oleskelua loma-asunnolla, jopa asumista siellä pysyvästi.

Infrastrukturi

Pudasjärvellä on hyvin kattava **vesijohto- ja valokaapeliverkosto**. **Viemäriverkostoa** on laajasti Kurenalla ja Syötteellä, sekä pienemmillä alueilla Taipaleenharjulla ja Hirvaskoskella. Vesijohtoverkoston laajeneminen pohjavesialueelle tai vesijohdon tuonti hyvin lähellä

rantaa sijaitsevaan rakennukseen saattaa tuoda haasteita pohjaveden suojelulle ja vesistön puhtaudelle.

Tekniset verkostot ja loma-asuntovyöhykkeet (vihreä).

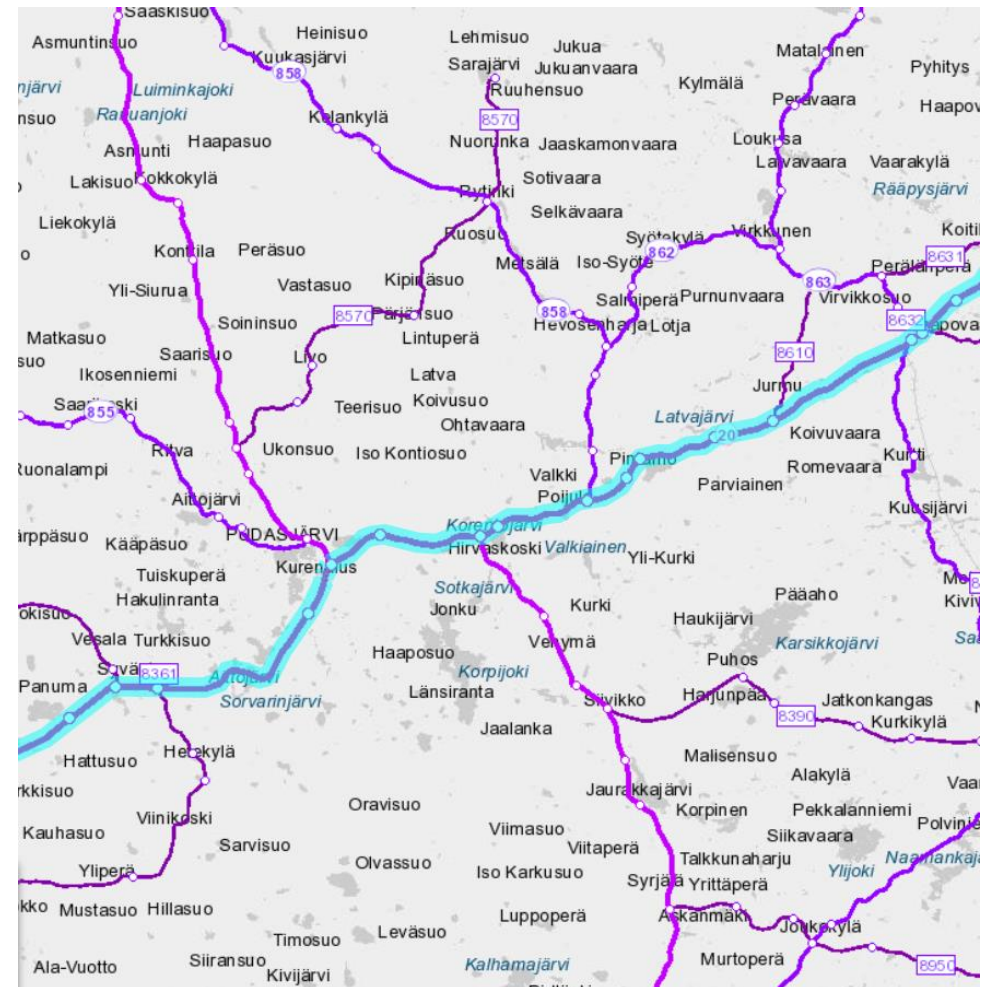
— valokaapeli — vesijohdot — tiet
— jätevesijohdot — kunnanraja

Tieverkon rungon muodostavat maantiet, joista tärkein on valtatie 20 Oulusta Pudasjärven kautta Kuusamoon. Muita tärkeitä teitä ovat tie nro 78 Jaurakkajärveltä Kurenalle ja Siurualle, sekä edelleen Ranualle ja Rovaniemelle, sekä 855 Perämeren rannikolle.

Pudasjärven päätiet Oulun seudulla. Valtatie 20 Oulu - Kurenala - Kuusamo kulkee useiden Pudasjärven kylien tuntumassa.

© Lähde: Digiroad, Liikennevirasto. Aineistot on ladattu Liikenneviraston Katselu- ja latauspalvelusta 23.05.2017 lisenssillä CC 4.0 BY.

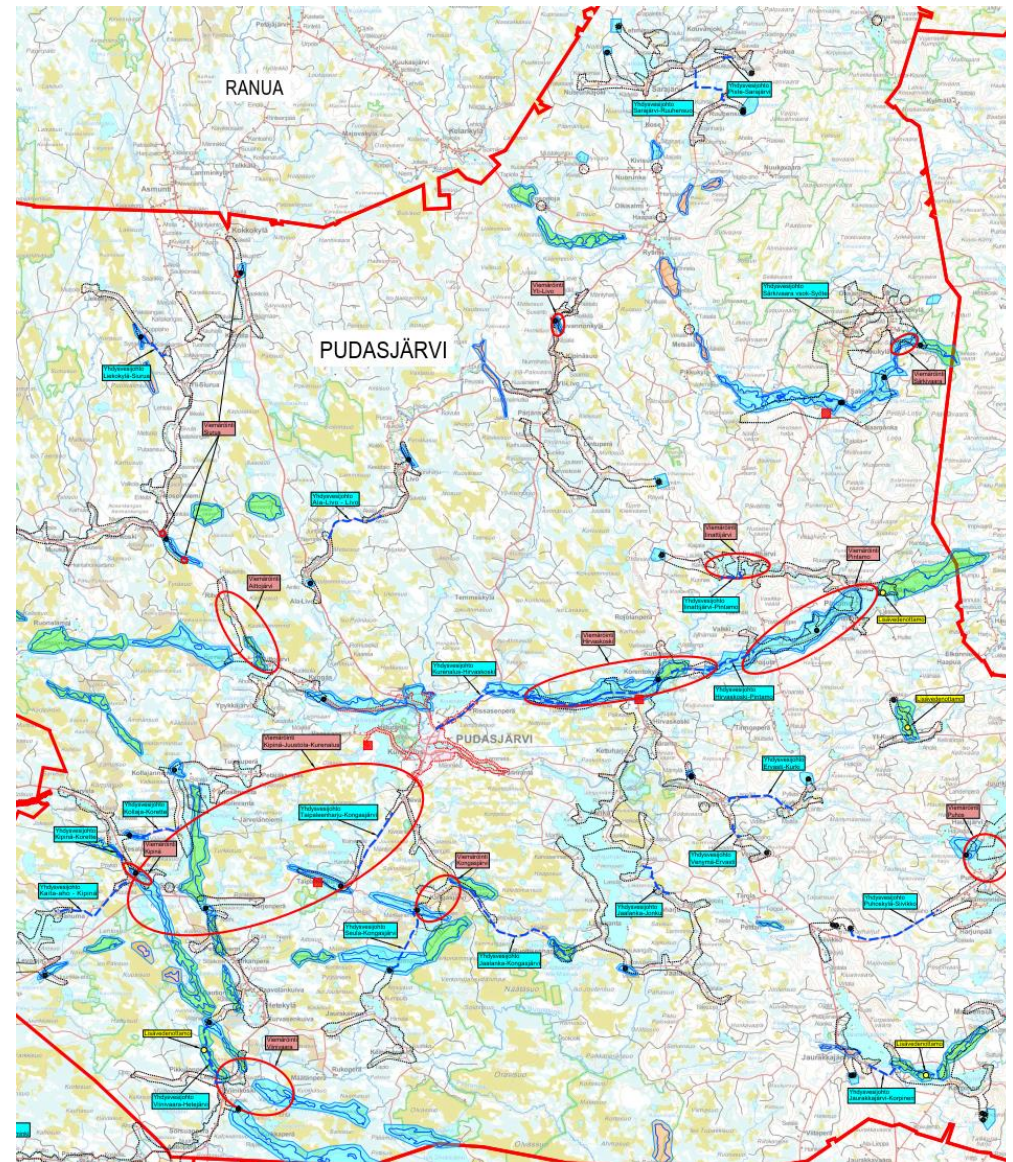
Pudasjärven päätiet kaupungin alueella.

Vesihuollon kehittäminen

Pudasjärvelle on laadittu vesihuollon kehittämissuunnitelma, jossa on esitetty tarpeelliset toimenpiteet ja niiden kustannusvaikutukset (Sweco Ympäristö Oy 2016).

Pudasjärvellä on 32 vesiosuuskuntaa, joihin kuului vähintään 10 taloutta tai 50 asukasta. Valtaosalla osuuskunnista on vain vesijohto-verkosto ja niille on määritetty vain vedenjakelun toiminta-alue. Pudasjärven, Hirvaskosken, Syötteen ja Taipaleenharjun vesiosuuskunnille on määritetty myös jätevesiviemäroinnin toiminta-alue.

Vesihuollon toiminta-alueella sijaitsevan kiinteistön on pääsääntöisesti liityttävä vesijohtoon ja jätevesiviemäriin. Poikkeuksia on säädetty vesihuoltolaissa (10-11 §), koskien taajaman ulkopuolella olevia kiinteistöjä. Edellytyksenä on, että jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa (527/2014) säädetään. Lisäksi pohjavesialueet asettavat erityisiä vaatimuksia jätevesien käsittelylle ja johtamiselle.

Otteet vesihuollon kehittämissuunnitelmakartasta ja sen keskeisistä merkinnöistä.

Työpaikat

Pudasjärven kärkiyrityksiä ovat mm:

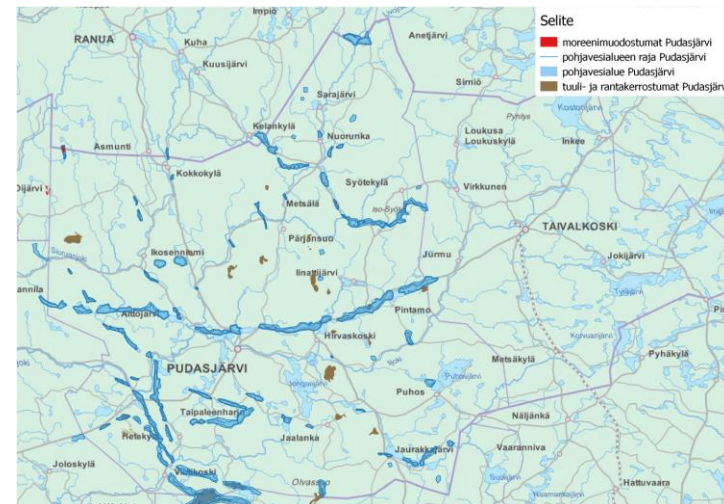
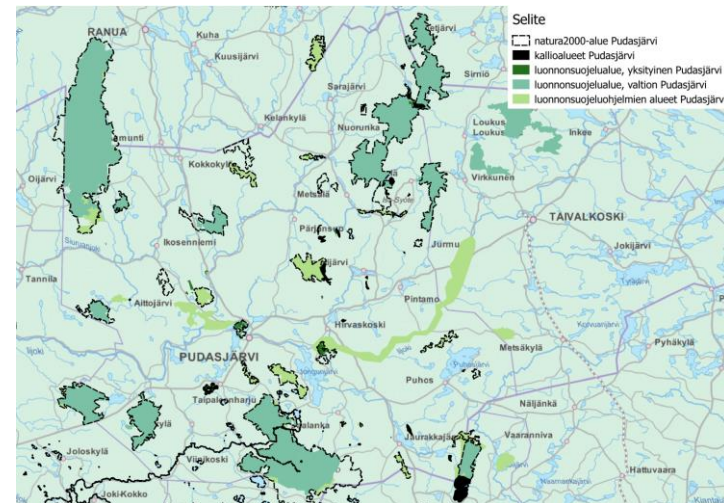
- Kontiotuote Oy, Suomen suurin hirsirakennusten valmistaja ja yksi maailman johtavista hirsitalojen ja -vapaa-ajan asuntojen rakentajista (n. 300 työntekijää)
- Profin Oy, moderniin teknologiaan perustuvaa ikkuna-, ovi- ja liukulaseinätuotantoa. Myynnistä yli puolet vientiä. (n. 60 työntekijää)
- Apetit Oy / Lännen Tehtaiden omistama elintarvikejalostusalan tuotantoyksikkö (n. 30 työntekijää)

Lisäksi Kurenala on kuljetus- ja logistiikka-alan yrityskeskittymä. Kylillä on maatiloja ja porotaloutta, Pudasjärvellä toimii myös pienteurastamo. Matkailun kärkialue on Syöte. Pudasjärven mineraali- ja malmivarantoja selvitetään.

Vuoden 2015 lopussa Pudasjärvellä oli 2447 työpaikkaa. Vuoden 2017 lopussa työttömyysaste oli 16,5 % (© Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Työllisyyskatsaus). Pudasjärvellä pendelöintiä on runsaasti, asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus työllisestä työvoimasta oli 80,4 % v. 2015. Eläkkeellä olevien osuus vuonna 2016 oli 36,8% väestöstä (koko maassa keskimäärin noin neljännes väestöstä eläkkeellä). Taloudellinen huoltosuhde (työvoiman ulkopuolella tai työttömänä olevat yhtä työllistä kohti) oli 2,24 vuonna 2016 (koko maan vastaava luku on 1,42).

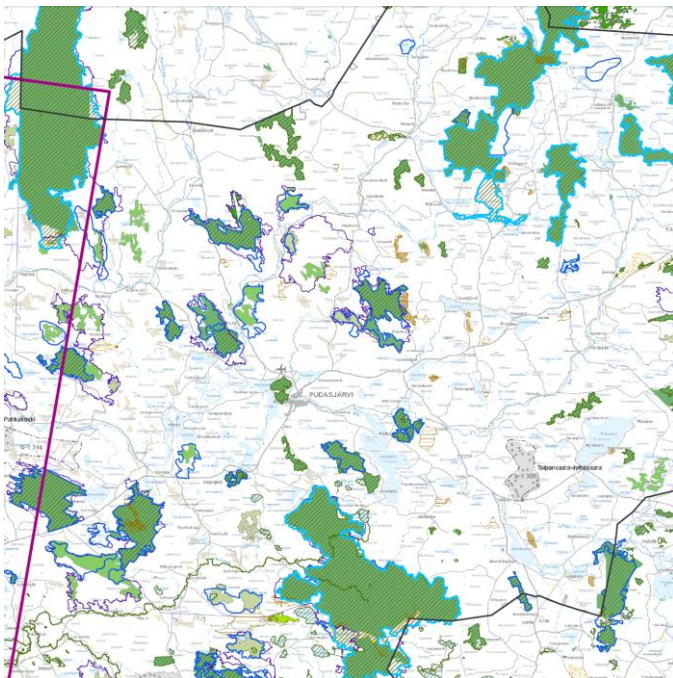
Luontoarvot, virkistys ja luonnonvarat

Pudasjärven kokonaispinta-alasta noin puolet on valtion omistuksessa ja suojeltu noin 15 %. Pohjavesialueita on eniten Pudasjärven lounaisosassa, Aittojärvi, Törrönkangas, Hirvaskoski -linjalla ja Syötteen lounaispuolella.

Pudasjärven tunnetuin virkistyskohde on Syöte, joka on maakunnallisesti tärkeä kehitettävä kokonaisuus. Pudasjärven kautta kulkee kansainvälinen vaellusreitti E10 (Nuorgamista Itä-Suomen kautta

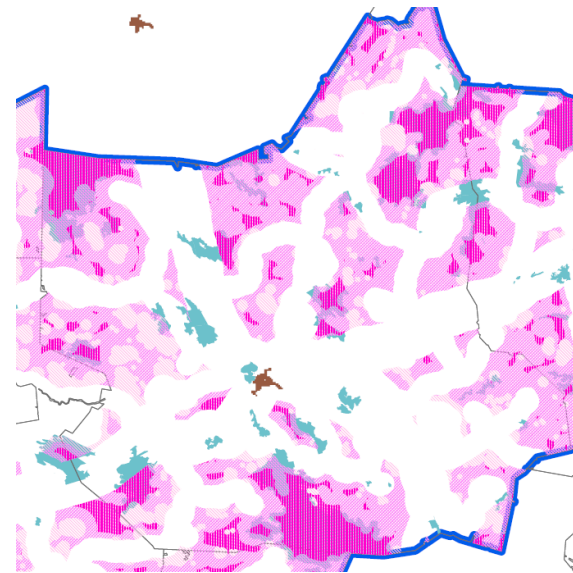
Helsinkiin), joka on samalla osa kansallista UKK-reittiä. Idässä reitti kiertää Karhunkierroksen, jatkuu Posion kautta Syötteelle ja etelään kohti Puolankaa. Vetovoimaisia luontoalueita ovat myös xxx ja Olvassuon kokonaisuus. Maakunnallinen moottorikelkkareitti/-ura kulkee Oulusta Kurenalan kautta Syötteelle, Kuusamoon ja Taivalkoskelle. Tähän liittyy jokilaakson suuntainen ura Iihin.

Pudasjärven luonnon arvokkaat alueet Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan selvityskartalla 5. Violetti viiva kartalla on lintujen päämuuttoalueen raja. (tuulivoimaan liittyvät selvitykset, ©PPL haettu 13.9.2017).

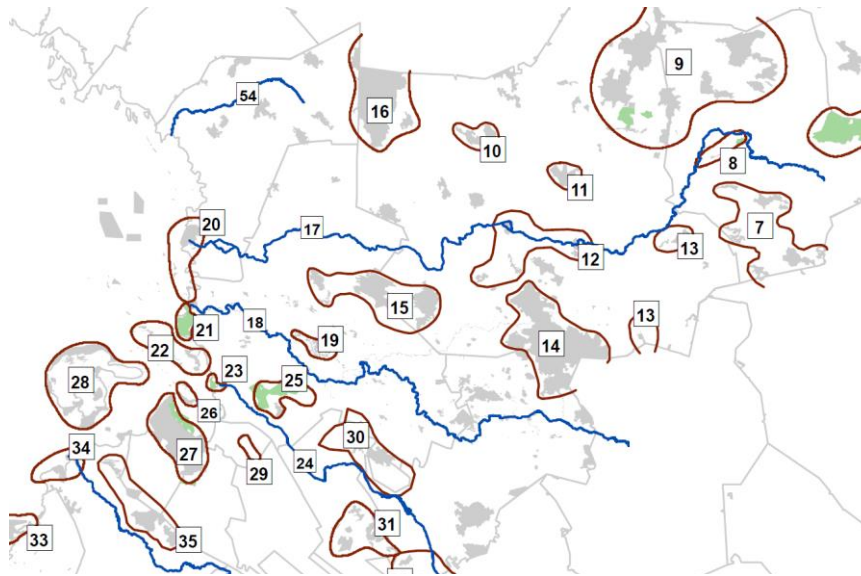
Luontoarvoja on tuotu hyvin esille maakuntakaavan selvityskartalla, jossa erityisesti kohoavat esille Natura-alueet, jotka samalla ovat

kansainvälisesti tärkeitä lintualueita (vinoviivoitus+kirkkaansininen reunus) tai valtakunnallisesti tärkeitä lintualueita (+tummansininen reunus). Valtakunnallisesti arvokkaita geologisia muodostumia, lähinnä kallioalueita ja erilaisia kerrostumia (kartalla ruskeat alueet) on erityisesti Kurenalan ja Syöteen välillä. Lintujen päämuuttoreitti Pohjanlahden rannikkoalueella ulottuu Oijärven ja Siuruan suunnalla Pudasjärven länsiosaan. Pudasjärvellä on suhteellisen vähän vireillä olevia tuulivoimahankkeita (harmaa alue)

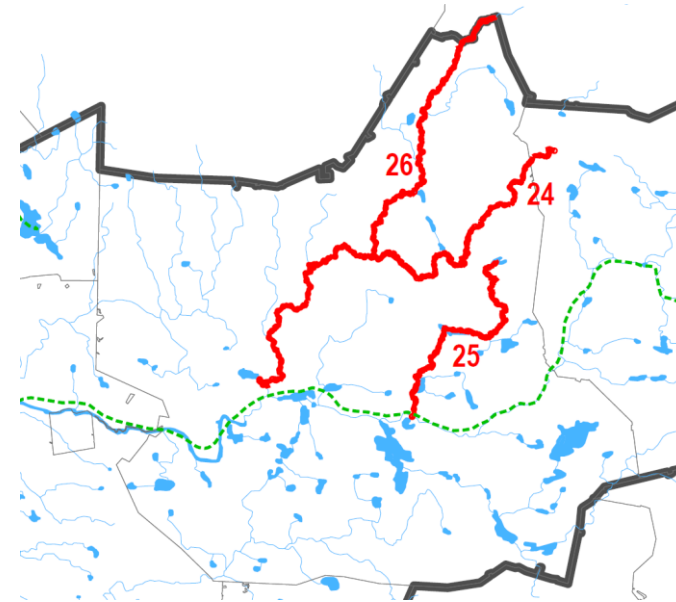
Ns. Hiljaiset alueet Pohjois-Pohjanmaan virkistysverkkoselvityksen mukaan 2015.

Pudasjärvellä on runsaasti maaseutumaisen hiljaisia alueita, joilla vallitsevat luonnon omat äänet. Näitä on kuvattu yllä olevalla kartalla. Mitä punaisempi alue, sitä enemmän löytyy luonnonrauhaa. Laajimmat hiljaiset alueet sijoittuvat luonnonsuojelualueille.

Pohjois-Pohjanmaan virkistysverkkoselvityksessä 2015 selvitetty aluekokonaisuudet. Kokonaan tai osittain Pudasjärvellä sijaitsevat kohteet 9. - 17. Erityisen laajoja ovat Syöte 9, Isosuo 16 ja Olvassuo 14, jonka suojelualuekokonaisuus on kokonsa ja erämaisuutensa vuoksi yksi Suomen tärkeimpiä metsä- ja suoerämaiden suojelualueita.

Olvassuo on valtakunnallisesti edustava suoluontokohde; alue on ollut ehdolla kansallispuistoksi ja Unescon maailmanperintökohteeksi. Olvassuo on maisemallisesti ehjä, tietön ja ojitettamaton kokonaisuus. Alue on kehittynyt aapasuo, jonka vetovoimaa lisäävät useat joet ja purot sekä luonnontilaiset suosaarekkeina esiintyvät ikimetsät. Alueen eteläosissa esiintyy myös maisemallisia harjualueita. Alue kuuluu Suomen kansainvälisesti merkittäviin lintualueisiin. Olvassuon vetovoimaa lisää myös alueen kulttuuriperintö. Alueella esiintyy tervahautoja, niittylatoja ja -saunoja, savottakämppejen jäänteitä sekä pyyntikuoppia. Olvassuo on myös erämaiseksi kohteeksi verrattain helposti saavutettava.

Merkittävimmät pääuomien ulkopuoliset melonta- ja vesiretkeilyreitit © Pohjois-Pohjanmaan virkistysverkkoselvitys 2015.

Taivalkoskelta alkava Päränjoen reitti (24) yhtyy Livojoen reittiin (26). Päränjoki (koskimelontaluokka 1 ja 2) halkoo Syötteen kansallispuistoa ja soveltuu monen tasoisille melojille. Livojoen reitti alkaa Livojärvestä ja yhtyy Iijokeen. Reitti on n. 140 km pitkä, josta Pudasjärvellä n. 118 km. Naamanka-, Iinatti- ja Hirvasjoet (25) muodostavat houkuttelevan vesiretkeilyreitit Syötteen ja Iijoen välillä.

Pudasjärven tavoiteltu yhdyskuntarakenne

Pudasjärven kärkitavoite on **käntää väestönkehityksen suunta positiiviseksi**. Kuntastrategian mukaan **Pudasjärven kasvutavoitteena on päästä 10 000 asukkaaseen vuoteen 2027 mennessä ja saada samaan aikaan 500 uutta työpaikkaa**. Kasvun veturina ovat eri tavoin profiloituneet kylät. Pudasjärven kirkonkylä eli Kurenala on jatkossakin tärkein asumisen ja elinkeinojen alue. Syöte kehittyy ympärivuotisen loma-asumiseen painottuvana matkailuelinkeinon veturina, jossa myös vakituinen asutus lisääntyy, ja Kipinä kehittyy lähimpänä Oulua sijaitsevana luonnonläheisenä, viehättävänä ja aktiivisena jokivarsikylänä. Muutkin kylät voimaantuvat kukin omista vahvuuksistaan ponnistaen.

Ohjausryhmän selkeä valinta oli, että **tulee kehittää sekä Kurenalaa että muita kyläalueita**. Näin varmistetaan nykyisten asukkaiden hyvinvointi, monipuolinen tonttitarjonta ja tulijoille mahdollisuus valita erilaisista ympäristöistä. **Kaupunki pitää yhdyskuntarakenteen toivotunlaisena yleiskaavoituksen ja uusitun rakennusjärjestyksen avulla**. Pudasjärven laajan pinta-alan vuoksi on tärkeää huomioida palveluiden saatavuus ja tukeminen maankäytön keinoin, sekä kuntastrategiassa tunnistettujen vetovoimatekijöiden korostaminen. On tärkeää sitoa strategian linjaukset maankäyttöön, katsoa kaupunkia kokonaisuutena ja pohtia jatkossakin kylien rooleja ja kehittämistä.

Pudasjärven kärkitavoite maankäytön osalta on yksityisen **rakentamisen edistäminen**.

Pudasjärven ja kylien kehittämisen mahdollisuudet ja haasteet

Näkökulmina tai teeseinä kehittämiseen voi sanoa, että:

- **Suurin osa kunnan vetovoimasta syntyy** sellaisista pitkän ajan kuluessa tehdyistä **konkreettisista toimista, jotka vaikuttavat sekä vanhojen että uusien asukkaisten hyvinvointiin**. (Muuttoliikkeen

voittajat ja häviäjät -tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista, Kytö & Kral-Leszczynska, 2013).

- Edellä mainitun tutkimuksen mukaan **kunnat, joissa työpaikat lisääntyivät ja joissa käytiin myös muualta töissä, saivat suhteellisesti eniten muuttovoittoa**.
- **Nyt eläköityvillä on entistä paremmat eläkkeet** ja mahdollisuudet käyttää paikallisia palveluita, kunnostaa rakennuskantaa, viettää tervettä elämää mieluisten luonnonläheisten harrastusten parissa, ja myös maksaa veroja Pudasjärvelle. Tämä kaikki voi tuoda Pudasjärvelle merkittävästi lisää toimeliaisuutta ja työmahdollisuuksia nuorille.
- **Kylien vetovoimatekijät liittynevät pääosin luonnonympäristöön** ja erityisesti vesistöjen ja/tai kulttuurimaiseman läheisyyteen, sekä **omiin juuriin** kyseisellä kylällä. Tämä kävi ilmi mökkiläiskyselystä 2010.
- Tässä kontekstissa **ympäristön laadun säilyttäminen** on tärkeää kylien vetovoiman kannalta. Selkeästi näkyvillä olevien **ympäristöarvojen säilyttämisen** lisäksi tulee huolehtia myös harvinaistuvista elinympäristöistä, pinta- ja pohjaveden laadusta, sekä vesistöjen virkistyskäyttökelpoisuudesta. Kaikilla asukkailla – myös kuivanmaan rakennuspaikoilta – tulisi pudasjärvisen perinteen mukaisesti olla helppo **pääsy vesistön ääreen** kalastamaan, uimaan ja veneilemään. Samoin kaikilla asukkailla tulisi olla pääsy metsiin ja eräalueille, ja kyläyhteisön jäseneksi, harrastuksiin, metsästysseuraan tms.
- On tärkeää **edistää Kipinän kylän maankäyttöön ja tonttien välitykseen liittyviä hankkeita** kyläpilotoinnin pohjalta, ja hyödyntää siellä oleva draivi ja hyvät yhteydet Ouluun ja Kuralalle.
- **Kylien kehittäminen tukeutuu vahvasti maa- ja metsätalouteen, sekä matkailuun**. Kylien näkyvyyttä parannetaan ja tuodaan esille erikoistuneet tilat, kuten poro-, hevos- ja lammastilat sekä vanhat mielenkiintoiset tilakeskukset. Huomioidaan maaseudun rakentamistarpeet mahdollisimman joustavasti, matkailuelinkeino

mukaan lukien. Varaudutaan yleiskaavoilla kylien omaperäisyyden tukemiseen ja parannetaan niiden yhteistoimintaa mm. reitti- ja kohdesuunnittelussa. Laajennetaan kyläprofilointia eri kyläalueille, 1-2 vuodessa, niin että kylät saavat näkyvyyttä.

- **Haja-alueiden keskitettyä jätevedenkäsittelyä pohjavesialueilla ja vesistöjen läheisyydessä** on tutkittu aiemmin ja **useilla kyläalueilla tämä olisi perusteltua vesiensuojelun kannalta.** Mikäli viemäriverkostoon liittymistä ei kustannussyistä ole mahdollista toteuttaa, voi vaihtoehtona olla yhteinen jäteveden käsittely lähekkäin olevien naapurikiinteistöjen kanssa (max. 200 asukasta), jolloin saavutetaan yleensä kustannushyötyjen lisäksi parempi puhdistustulos kiinteistökohtaisiin järjestelmiin verrattuna. Puhdistetut jätevedet tulee johtaa pohjavesialueen ulkopuolelle asiantuntijan suunnitelmien mukaisesti.
- **Vesien laadun turvaamiseksi** tulee noudattaa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa keskitetyn vesihuollon ulkopuolella oleville kiinteistöille annettuja määräyksiä ja ohjeita, sekä ajantasaisia säännöksiä ja viranomaisohjeita.
- **Käyttöveden vedenjakelun turvaamiseksi** on vesihuollon kehittämissuunnitelmassa esitetty yhdysvesijohtoja useiden eri vesiosuuskuntien välille.
- **Yhteisöllisyyden tukeminen**, jos halutaan pitää vanhenevat asukkaat kylillä ja houkutella eläkeikää lähestyviä paluumuuttajia. Erityisesti näille asukkaille tulee varmistaa, että apua on tarvittaessa saatavissa läheltä. **Arjen turvaa -hanke** on erinomainen esimerkki tästä, samoin **kylä- ym. yhdistysten toiminta** ja niiden tukeminen kaupungin taholta.
- **Nuorten pitäminen** Pudasjärven asukkaina on tärkeää. Tätä voidaan edistää tarjoamalla työtä, opiskelumahdollisuuksia ja nuoren niin halutessa oma asunto, sekä kaikin tavoin helpottamalla toimeentuloa.

Suomen alueiden välisestä muutosta 15-29 -vuotiaiden osuus on yli puolet. Tärkeitä keinoja Pudasjärvellä ovat ammattikoulutuksen säilyttäminen, sujuvat yhteydet Ouluun ja tiedonkulku työmahdollisuuksista, rakennuspaikoista ja mahdollisesti myytävänä olevista asuinkiinteistöistä. Saattaa olla vaikeaa houkutella nuoria takaisin, jos he lähtevät pidemmäksi aikaa etelän keskuksiin.

- **Naisten työpaikkojen ja elinolosuhteiden turvaaminen on tärkeää.** Vuosina 2001-2012 Pohjois-Pohjanmaan muuttotappiosta noin 60% johtui naisten poismuutosta. Pudasjärven omia tilastoja tästä ei ole käytettävissä. Nuorten naisten poismuutto aiheuttaa väestörakenteen epätasapainoa ja vähentänee syntyvyyttä. Pariskuntien ja lapsiperheiden paluumuutto edellyttäisi naisille lisää työpaikkoja ja naisten omalle elinympäristölleen ja toimeentulolleen asettamien vaatimusten huomioon ottamista. Viimemainittuja voivat olla esimerkiksi jalankulun, pyöräilyn ja koulutien turvallisuus, palveluiden saatavuus tai naisia houkuttelevat harrastusmahdollisuudet, kuten hevosten tai kennelin pitomahdollisuus. Myös arjen sujuvuus ja ajankäyttö ovat erityisen tärkeitä naisille, niin asuinpaikan valinnassa kuin asunnon varustetason suhteen.

Kehityskuva

Kehityskuvan nimi on **”Pudasjärvi - kylistään tunnettu, juureva ja moderni”**. Kehityskuvatyo on koostettu kahdeksalle teemakartalle, jotka ovat liitteenä A3-koossa. Ensimmäinen teemakartta (1) käsittelee päätavoitetta elinvoiman lisäämiseksi, sekä kehittämisen peruslähtökohtia. Muissa kartoissa on tuotu maankäytön kehittämisen teemoina esille asuminen (2), loma-asukkaiden saaminen entistä laajemmin pysyviksi asukkaiksi (3), kehitettävät luonto- ja virkistyspalvelut ja niihin tukeutuva matkailu (4), kulttuuriympäristöt ja niihin tukeutuva matkailu (5), yritysalueet ja elinkeinot mukaan lukien matkailua palvelevat rakenteet (6), ja maaseutuelinkeinot (7). Viimeisenä karttana on esitetty Kipinän kyläprofilointiin liittyvä kartta ja asukkaiden kannanotot Panuma – Kipinä – Kollaja -kyläalueen kehittämisestä (8).

1. TAVOITTEET – ASUMINEN, KYLÄRAKENNE

Kartalla on esitetty Pudasjärven keskusta, kyläalueet, yhteydet ja palvelukeskittymät. Kurenala tarjoaa asukkailla monipuoliset palvelut ja työpaikkoja, ja toimii Pudasjärven veturina. Etäisyyttä on riittävästi Ouluun, mikä antaa asiakaspohjaa monipuolisille palveluille. Kylät, jotka ovat täyttäneet maakuntakaavassa esitettävälle kylälle asetetut kriteerit on esitetty kehittyneinä kylinä. Muut merkittävät kylät on esitetty kehittyvinä kylinä. Niiden palvelut ja asukasmäärä ovat hiipuneet ja ne tarvitsevat erityisiä toimia elinvoiman turvaamiseksi.

Tavoitteena on **pysyvän asutuksen lisääminen** kaupungin keskusta ja kyliin, houkutteleville alueille, rantojen tuntumaan, kaupungin eri osien elinvoiman säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Pudasjärvellä on tarjota asuinpaikaksi **useita persoonallisia kyliä**. **Uudet asukkaat** voivat olla esimerkiksi reippaita eläköityviä paluumuuttajia, nykyisiä loma-asukkaita, tai henkilöitä, jotka harrastavat metsästystä, kalastusta, kotieläinten pitoa ja yleensä luontoa.

KYLÄRAKENNE, YHTEYDET JA PALVELUT

Kaupungin keskusta palveluineen

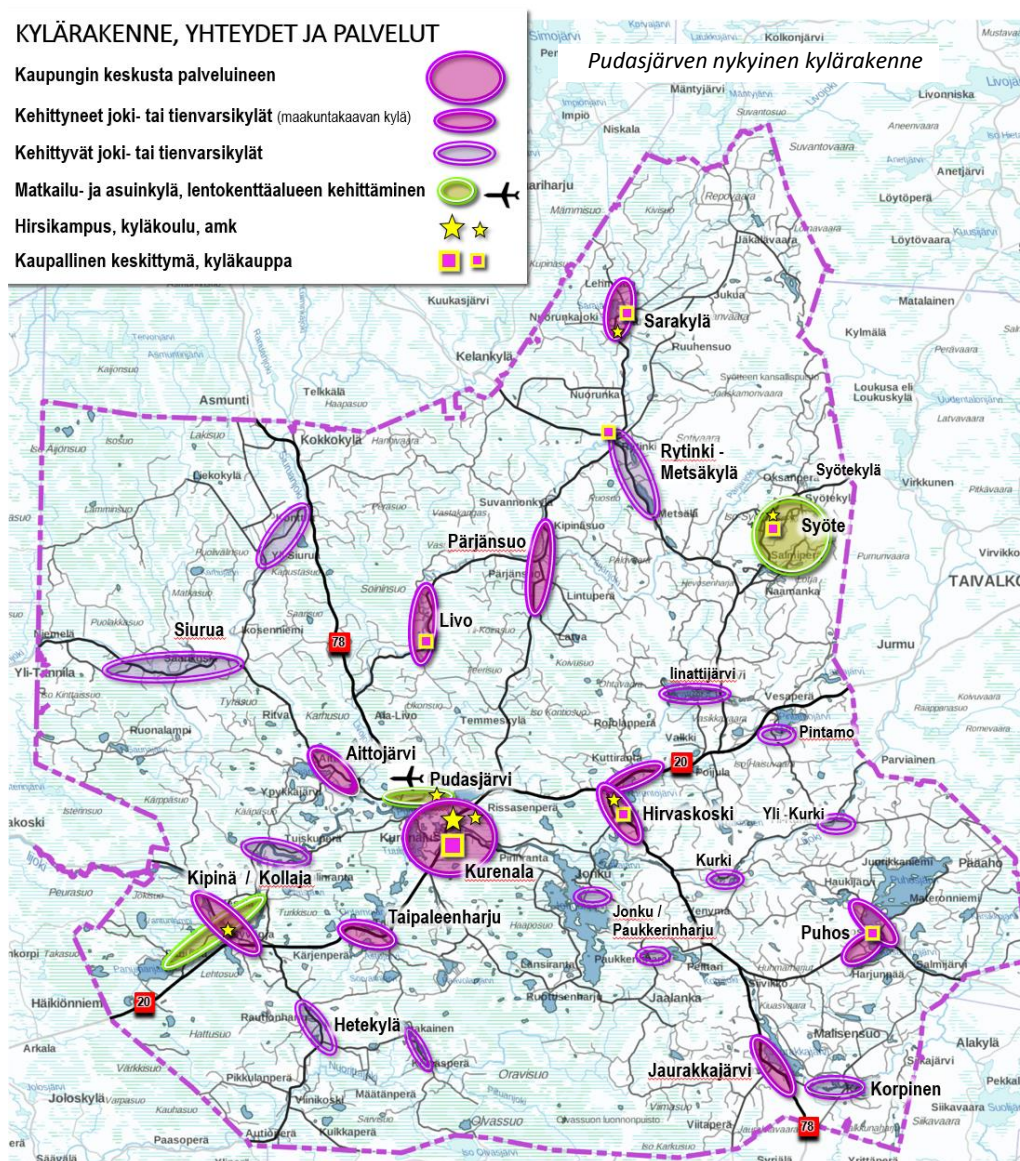
Kehittyneet joki- tai tienvarsikylät (maakuntakaavan kylä)

Kehittyvät joki- tai tienvarsikylät

Matkailu- ja asuinkylä, lentokenttäalueen kehittäminen

Hirsikampus, kyläkoulu, amk

Kaupallinen keskittymä, kyläkauppa

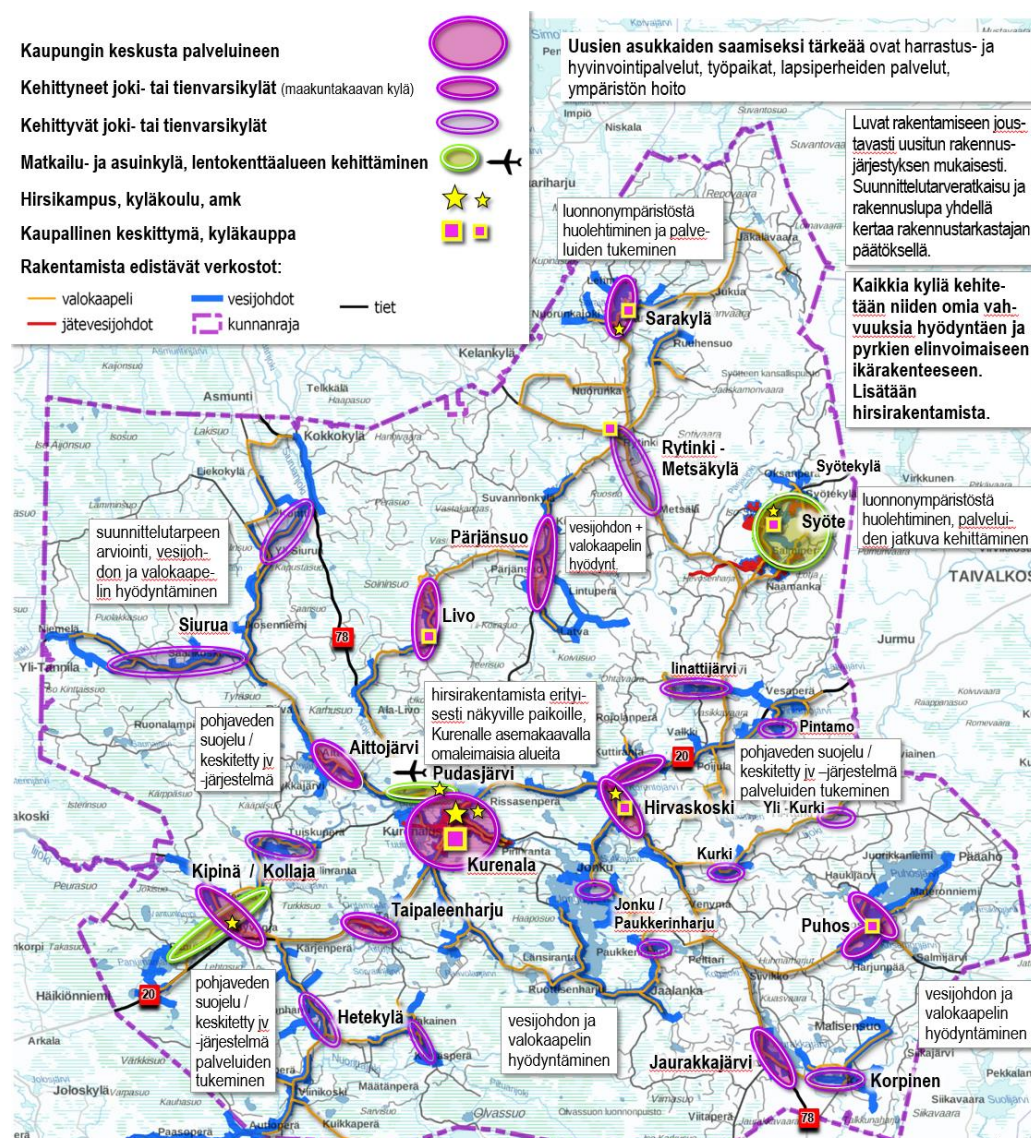

Nuoria ja naisia tulisi saada muuttamaan Pudasjärvelle aiempaa enemmän, ja saada nykyiset asukkaat ja nuoret jäämään. Nykyisten asukkaiden hyvinvointia tuleekin tukea käytettävissä olevin keinoin, myös maankäytön suunnittelun avulla. Haasteena on luultavasti erityyppisten työpaikkojen rajoittunut tarjonta ja työpaikkoje puute, sekä Oulun vetovoima.

2. ASUMINEN

Asukkaita tarvitaan lisää sekä keskustaan että kylille. **Kaavatonttien ja rakennuspaikkojen toteuttamista edistetään** yhteismarkkinoinnilla ja tiedottamalla vapaista tonteista. Tietoa tyhjästä kiinteistöistä, työpaikoista ja palveluista jaetaan **kaupungin tontti- ja resurssipankilla**. Asukkaille järjestetään pääsy lähivesistön rantaan; turvataan rantareitit, vene- ja kalastusrannat ja muut virkistysrakenteet. **Rantaosayleiskaava** Siruanjoelle antaisi maanomistajalle varmuuden rakennusluvasta.

Nykyisistä asukkaista huolehtiminen on vähintään yhtä tärkeää kuin uusien houkuttelu. Kyläkauppojen **monipalvelua** kehitetään. Jos kauppaa ei ole, keskustellaan toimijoiden kanssa ikäihmisille räätälöidyistä kuljetuspalveluista. **Valokuitua** hyödynnetään etätyössä ja asioiden hoitamisessa ja lisätään asutusta sen piiriin, tarvittaessa nykyistä lähes kattavaa verkostoa laajentamalla. Kyläkeskuksia kohennetaan niiden elinvoiman parantamiseksi ja asukkaiden hyväksi, **tuetaan omatoimisuutta**, ja annetaan apua suunnitteluun ja tiedottamiseen. **Perustetaan kylien hankkeita** esim. seuraavista aihepiireistä: puhtaan luonnon ja pohjaveden säilyttäminen, monikäyttöreitit, opasteet, yhteisöllisyys, palvelut (suoranmyynti) ja liikumisen turvaaminen poikkeusoloissa. **Pohjaveden ja vesistöjen vedenlaatu turvataan** rakentamalla kylille keskitetty jätevesijärjestelmä tai kehittämisprojektien avulla pienempiä yksiköitä.

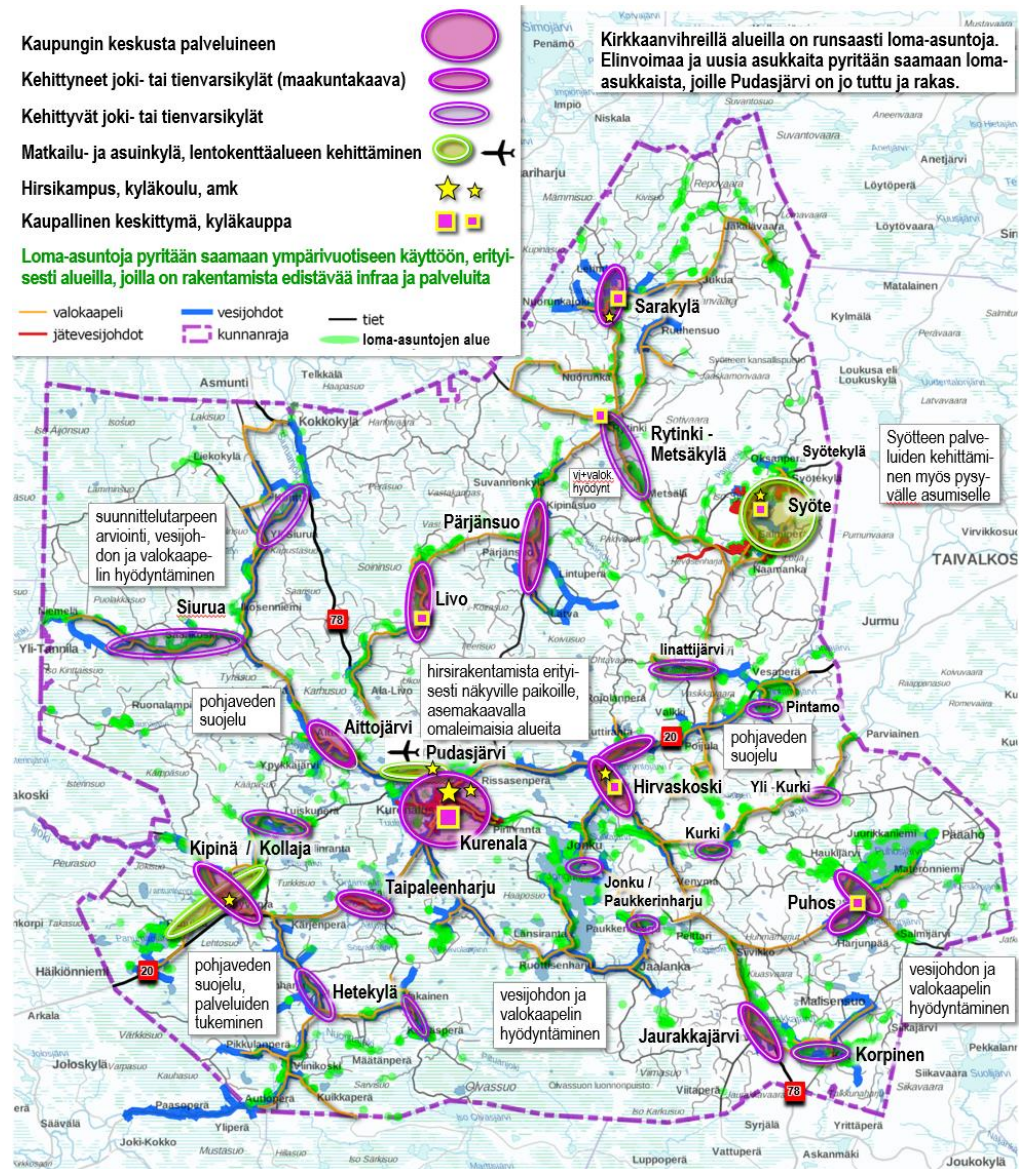
3. LOMA-ASUNTO PYSYVÄKSI ASUNNOKSI?

Pudasjärven tavoiteasukasluvun (10.000 sukasta) saavuttamiseksi on tarpeen ottaa käyttöön useita keinoja. Omaleimaisen täydennysrakentamisen ja hirsirakentamisen lisäksi yksi keinoista on **loma-rakennuspaikkojen muuttaminen pysyvään asumiseen**, mikä oikeusvaikutteisen kaavan alueella **edellyttää kaavan muutosta**. Kyläalueisiin liittyvät lomarakennukset voivat sijaintinsa ja infran puolesta sopia pysyvään tai 'monipaikkaiseen' asumiseen. Laajaa valokuituverkkoa voi hyödyntää etätyössä ja asioiden hoitamisessa. Pohjaveden suojele, vesihuollon järjestäminen, valokaapeliverkon laajentaminen, palveluiden järjestäminen ja liikkuminen poikkeus-tilanteessa vaativat erityishuomiota.

Muutenkin loma-asukkaita voi houkutellessa pysyviksi asukkaiksi, esim. Kurenalle. Asuminen Pudasjärvellä voi kiinnostaa, jos työn tai koulutuksen vuoksi ei tarvitse matkustaa, ja kun on hyviä kokemuksia palveluista, ympäristön vaalimisesta, harrastusmahdollisuuksista (metsästys, kalastus), yhteisöllisyydestä ja turvallisuudesta.

Maankäyttöön liittyviä hankkeita voivat olla kyselyt halukkuudesta kaavamuutoksiin jollakin pysyväälle asumiselle sopivalla alueella, vene-rantojen ja rantaan pääsyn turvaaminen, luonnonympäristön monikäyttöreitit taukotupineen (kevyellä suunnittelulla ja sopimisella), sekä pohjaveden ja vesistöjen vedenlaadun turvaaminen. Tärkeitä osa-alueita ovat kyselyt, reitti- ja vesihuoltosuunnittelu ja ympäristön hoito.

Viereisellä kartalla on kirkkaanvihreällä esitetyillä alueilla runsaasti loma-asuntoja. Alueilla saattaa olla myös tyhjiksi jääneitä pysyvään asumiseen tarkoitettuja pihapiirejä, joiden tulevaisuudesta perikunnat mahdollisesti olisivat halukkaita keskustelemaan. Niistä ja vapaista tonteista, sekä yksityisten tuottamista palveluista olisi hyvä tiedottaa **kaupungin tontti- ja resurssipankissa**.

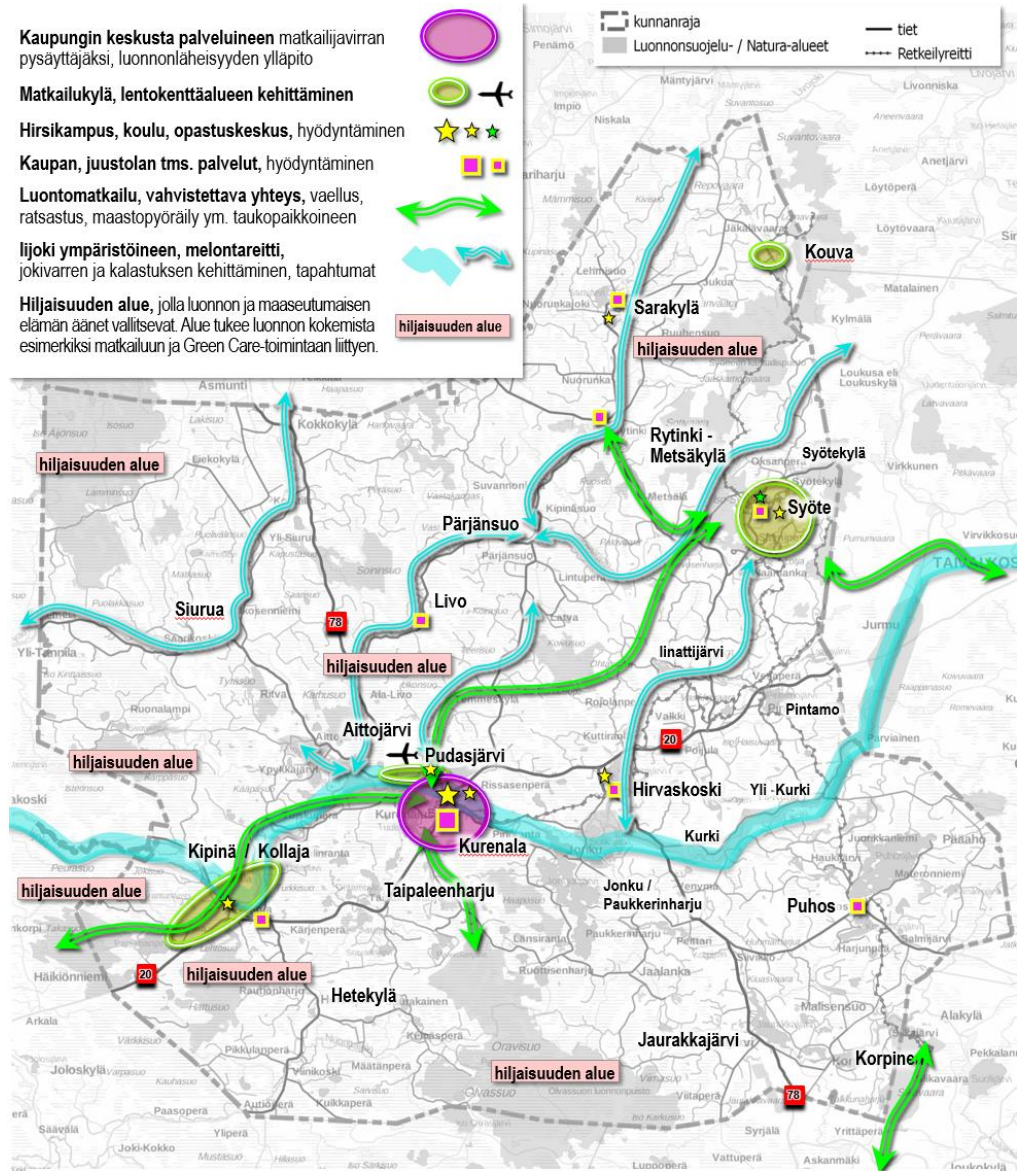
4. LUONTO, VIRKISTYS JA MATKAILU

Luonto on yksi tärkeimmistä Pudasjärven vapaa-ajan palveluista. Maankäytössä varmistetaan pääsy rannoille ja muihin erityiskoh-teisiin, ja taukopaikat. Suo- ja jokiluonto, kalastus, vene-/melon-tareitit, marjastus, sienestys, latureitit ja hiljaisuuden alueet rakenteineen tarjoavat unohtumattomia kokemuksia, joiden edellytyksistä pidetään huolta. Vahvistetaan luontomatkailu- ja virkistysyhteyksiä reittisuunnittelun avulla Kurenalta Kipinän kautta Oulun suuntaan ja Jyrkkäkosken ja Syötteen suuntaan, yhteistyössä Metsähallituksen ym. toimijoiden kanssa. Tuetaan GreenCare-palveluyritysten perustamista varaamalla yleiskaavoissa mahdollisuus yritystoimintaan ja eläinten pitoon. Moottorikelkka- ja retkeilyreitit hyödyntävät kylien palveluita. Osia niistä käytetään maastopyöräilyyn, maastoratsastukseen, tai luontopolkuna eri ikäisille sopivina vaihtelevan pituisina lenkkeinä.

Kyläkaupat profiloituvat monipalvelupisteiksi, jotka huolehtivat suoramyynnistä ja tuovat esille kyläyhteisön paikalliset palvelut, sekä saavat asiakkaita virkistysalueiden käyttäjistä ja matkailijoista. Maankäytön suunnittelussa varataan alueita viher- ja Green Care -palveluille, osoitetaan monikäyttöiset reitistöt ja kohteet, tuodaan esille luonnon erityispiirteet, sekä huolehditaan puhtaan luonnon, pohjaveden ja vesistöjen vedenlaadun säilyttämisestä.

Pääteiden matkailijavirta pysäytetään käyttämään keskustan ja kylien omaleimaisia palveluita tai alueita (juustola Kipinällä, vanha kirkonkylä, Jyrkkäkosken virkistys- ja hevosurheilualue). Näkyville paikoille lisätään hirsirakentamista tuomaan esille Pudasjärveä Suomen hirsipääkaupunkina. Lentokenttä on kuuluisa hyvistä purjelentomahdollisuuksistaan. Sillä on monenlaisia potentiaalisia kehittämismahdollisuuksia.

Luontopalveluiden ja virkistysmahdollisuuksien vahvistaminen ja matkailun kehittäminen niihin tukeutuen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tärkeinä kehittämisen kohteina luontomatkailu, liijokeen ja muihin vesistöihin liittyvät virkistystoiminnot, kuten kalastus ja melonta, olevien ulkoilureittien hyödyntämien, uusien nousevien lajien reitistöjen, kuten vaellus, ratsastus, ja maastopyöräilyreittien, sekä niiden taukopaikkojen kehittäminen erityisesti Syötteeltä Kurenalalle ja edelleen Oulun suuntaan. Hiljaisuuden alueet, joilla luonnon ja maaseudun äänet vallitsevat, ovat osa Pudasjärven omaleimaisuutta. Kurenalan keskusta on matkailijavirran pysäyttävä, siellä kehitetään kyläkuva ja palveluita, sekä ylläpidetään luonnonläheisyyttä ja laadukasta ympäristöä.

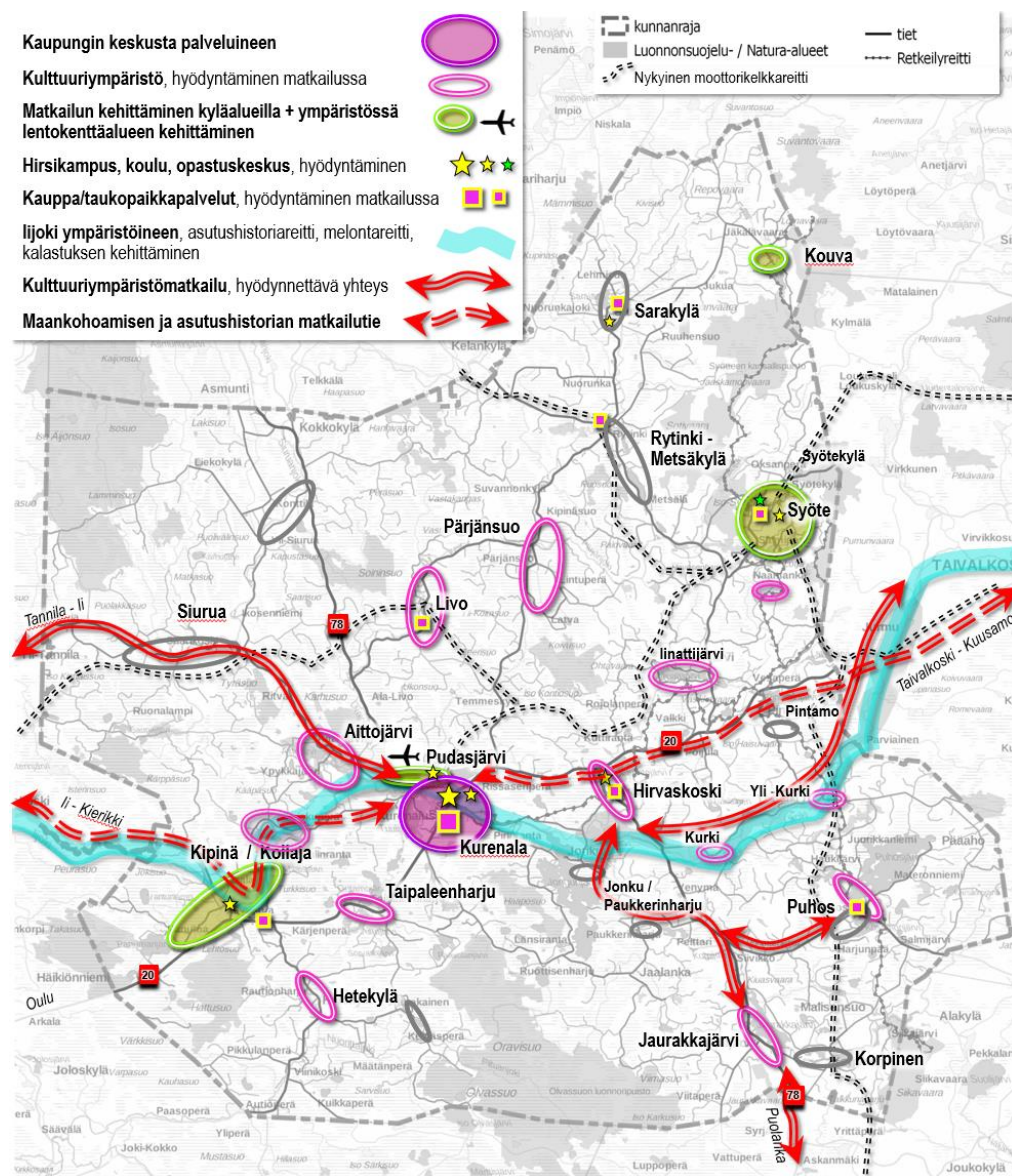
5. KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA MATKAILU

Sopusointuisella kulttuuriympäristöllä on suuri merkitys asukkaiden viihtymisen ja matkailupalveluiden kehittämisen kannalta ja itseisarvona. Kulttuuriympäristö liittyy Pudasjärvellä maaseutuelinkeinoin, aineettomaan kulttuuriperintöön ja luonnonympäristöön. **Kulttuuriympäristöpalveluita vahvistetaan** riittävän matkailullisen sisällön varmistamiseksi yhteistyössä luonto- ja maaseutupalveluita tuottavien toimijoiden kanssa (kylät, Metsähallituksen luontopalvelut, maanomistajat, metsäystseurat, kotiseutuyhdistykset jne).

Kulttuurihistoria otetaan maankäytön yleissuunnittelussa laajaksi teemaksi, joka yhdistää rakennetut ympäristöt, maankohoamisen ja aineellisen sekä aineettoman kulttuurihistorian (asutushistorian, perinneruuan, luonnonantimien hyödyntämisen, vanhat elinkeinot ja työtavat) yhdeksi kulttuuriympäristömatkailussa hyödynnettäväksi kokonaisuudeksi. Konkreettisia tehtäviä ovat kotiseutumuseon ja maatilamajoituksen kehittäminen, '7 pirtin kierros', poro- ja hevosym. kotieläintilojen esittely, suoramyynti, sekä reittisuunnittelu (vaellus, pyöräily, ratsastus, moottorikelkkailu). Rakennuskohteita ja kulttuuriympäristöä kunnostetaan ja vesistöjen vedenlaatu turvataan.

lijokea myötäilevästä valtatiestä 20 ja maantiestä Kollajan ja Kipinän kautta Kierikkiin ja lihin muodostetaan **uusi maankohoamisen ja asutushistorian matkailutie**. Kulttuuriympäristömatkailussa hyödynnetään hyvin säilyneitä kyläympäristöjä Kurenalalta Kirkonkylälle ja Aittojärven suuntaan, Kollajan-Kipinän suuntaan, sekä Hirvaskoskelta Kurjen - Yli-Kurjen, Jaurakkajärven ja Puhoksen suuntaan. Kyliä yhdistäviä vähäliikenteisiä teitä sekä keskustasta lähteviä pyöräteitä voi käyttää myös pyöräilyreitteinä.

Kartan teemana kulttuuriympäristön, historian, tiestön ja reitistöjen hyödyntäminen ja matkailun kehittäminen niihin tukeutuen. Kulttuurihistoria otetaan laajaksi teemaksi, joka yhdistää maankohoamisen, asutushistorian, perinneruuan, vanhat elinkeinot ja työtavat jne. monipuoliseksi kokonaisuudeksi. Rakentamisen alueet varataan ja kohteet suunnitellaan hirs- ja puurakentamistelle. Tienvarsikylät tuodaan entistä paremmin näkyviksi. Valtatiestä 20 ja maantiestä Kollajan ja Kipinän kautta Kierikkiin ja lihin muodostetaan uusi maankohoamisen ja asutushistorian matkailutie. Jokivarren ja syrjemänä sijaitsevien kylien vähäliikenteisiä teitä hyödynnetään pyöräilyssä ja kulttuuriympäristömatkailussa.

6. ELINKEINOT – YRITYSALUEET JA MATKAILU

Kaupungin tavoitteena on luoda 500 uutta työpaikkaa. Yritystoimintaan liittyvät maankäyttötarpeet otetaan mahdollisimman joustavasti huomioon kehittämällä yritystoiminnan ykköspaikkoja (Kurenalan eteläosa ja Törrönkangas), sekä varautumalla yritystoimintaan näkyvillä paikoilla Kipinän ja Syötteelle johtavan tien tuntumassa (matkailuun liittyvää palvelutoimintaa).

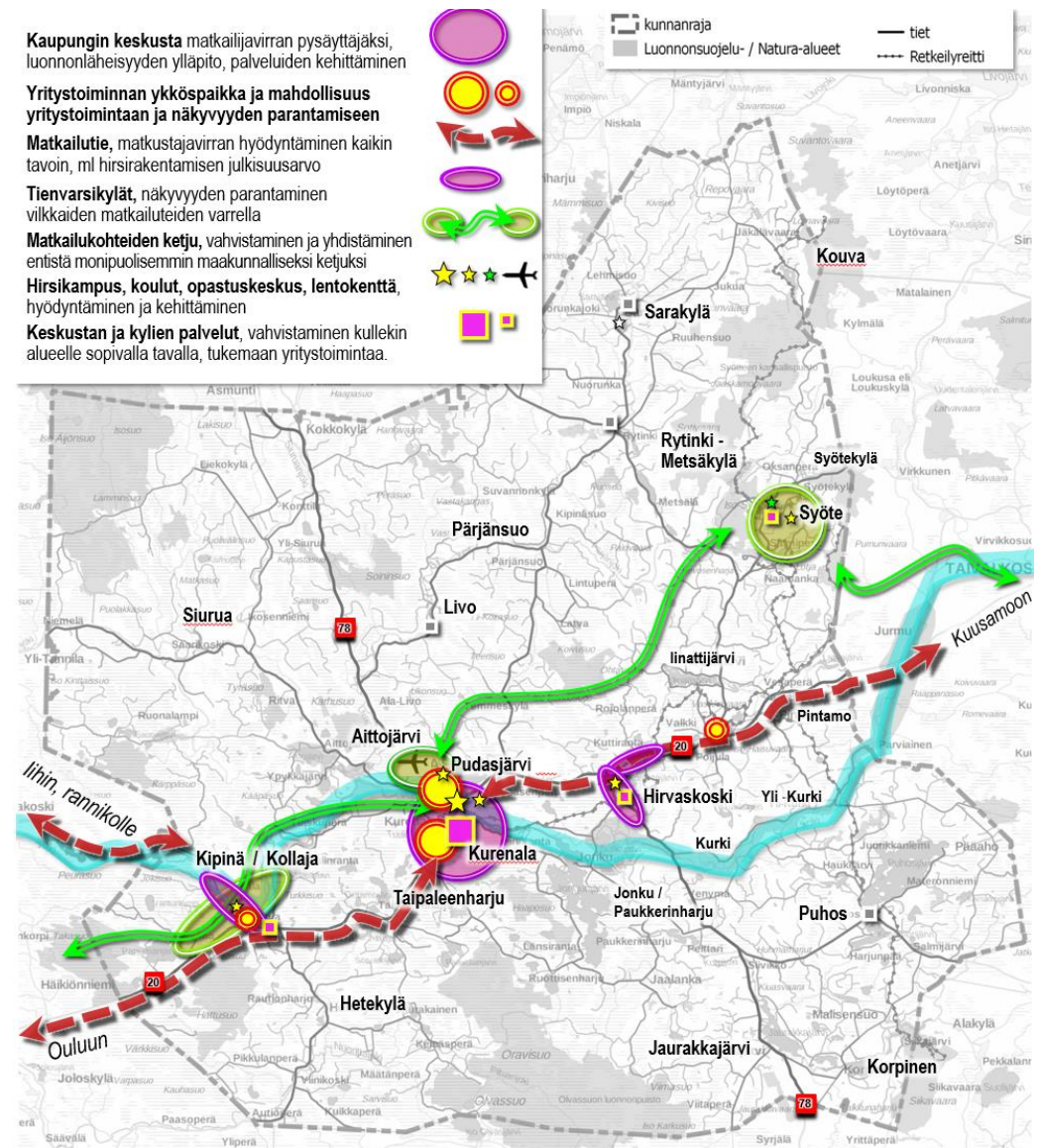
Varaudutaan asemakaavalla merkittäviin työpaikka-alueiden laajennuksiin ja omaperäisyyden tukemiseen. Tuodaan esiin hirsirakentamista matkailutien varressa Pudasjärven alueella. Keskustan uudet rakennukset, taukopaikkarakenteet, kahvilat jne. tehdään hirrestä, hyödyntäen muutakin rakentamisen osaamista (puu, liukulasijärjestelmät jne).

Tärkeitä ja kehitettävät matkailukohteet yhdistetään Kurenalaan ja Törrönkankaan LTK-alueeseen entistä monipuolisemmin, monikäytöreitein, käyttämällä hyväksi olevia tai edullisesti syntyviä reittejä opastuksineen ja taukopaikkoineen. Yhdistetään ja vahvistetaan matkailukohteet ja -reitit välillä Syöte, Jyrkkäkoski, Kurenala – Kollaja/Kipinä, sekä lijoen varsi entistä monipuolisemmaksi maakunnalliseksi matkailupalveluita tuottavaksi kokonaisuudeksi.

Tämä edellyttää reitti- ja kohdesuunnittelua, toimijoiden löytämistä ja yhteistoiminta kylien ja kuntien välillä.

Kyläprofiloinnilla kirkastettiin Kipinän mahdollisuuksia, osana matkailupalveluiden ketjua. Yhteistoiminnan edelleen kehittämiseksi on tarpeen kyläprofiloinnin laajentaminen muihin kyliin Kipinän lisäksi.

Yritystoiminnan ykköspaikat Törrönkankaalla ja Kurenalan eteläosissa, sekä Rimminkankaalla suunnitellaan yrityselämän tarpeita silmällä pitäen. Kurenalan keskusta on matkailijavirran pysäyttävä, siellä kehitetään palveluita ja ylläpidetään luonnonläheisyyttä ja laadukasta ympäristöä. Tienvarsikylät tuodaan entistä paremmin näkyviksi. Matkailutien matkustajavirtaa hyödynnetään kaikin tavoin, julkisuusarvo huomioon ottaen, ja tuodaan myös Kipinä ja Syötteen tienhaara entistä paremmin esille. Matkailukohteet yhdistetään entistä monipuolisemmin maakunnallisesti merkittäväksi ketjuksi, josta osan muodostavat hirsikampus, opastuskeskus ja lentokenntä.

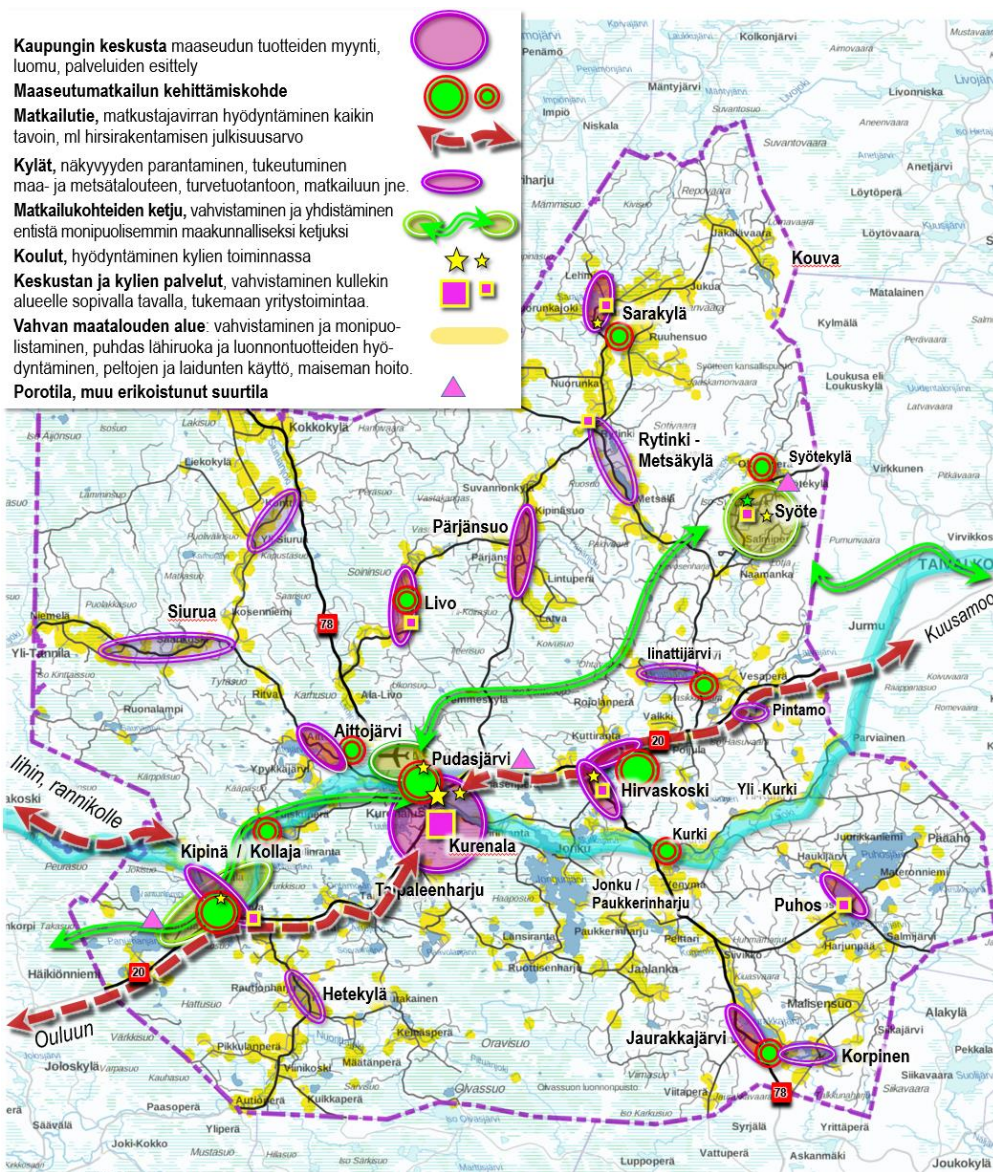
7. ELINKEINOT – YRITYSALUEET JA MATKAILU

Kaupungin ja kylien keskeisiä alueita, Syötettä ja Jyrkkäkoskea lukuun ottamatta muut alueet ovat pääasiassa maa- ja metsätalous-, sekä luontoalueita. Myös turvetuotantoa harjoitetaan täällä edelleen sivuelinkeinona. **Maaseudun työpaikkojen säilyminen ja kehittyminen** tukevat Pudasjärven työpaikkatavoitteiden saavuttamista.

Viereisellä maaseutuelinkeinojen huomioon ottamista ja kehittämistä esittävällä **kartalla keltaiset alueet** ovat niitä, joilla on runsaasti peltoja, niittyjä ja useita suurtiloja, ja joilla Pudasjärvellä **maatalous on merkittävä elinkeino**. Maatalouden **rakentamistarpeiden joustava huomioon ottaminen** on täällä tärkeää. Matkailuelinkeino ja Green-Care-yritystoiminta voi olla tulevaisuudessa tärkeä osa maaseudun taloutta, mikä edellyttää **rakentamisen sopeuttamista kulttuuriympäristöön ja luontoon**. Yleiskaavoilla ja muulla suunnittelulla **varaudutaan matkailun mahdollisuuksien realisoitumiseen, maaseutuelinkeinojen laajennuksiin ja kylien omaperäisyyden ja elinvoiman tukemiseen** käyttämällä hyväksi maankäytön suunnittelun keinoja.

Hirsirakentamista tuodaan esiin erityisesti matkailutien varrella Pudasjärven alueella. Maatilamatkailu- ja taukopaikkarakenteet, kahvilat jne. toteutetaan hirrestä tai puusta, hyödyntäen laajaa rakentamisen osaamista (perinnerakentaminen, liukulasijärjestelmät jne). **Porotaloutta ja muuta kotieläintaloutta** hyödynnetään (säädökset huomioiden) maatilamatkailussa.

Tärkeitä matkailukohteita yhdistetään Kurenalaan ja Törrönkaaseen entistä paremmin, monikäyttöreitein, käyttämällä hyväksi olevia tai edullisesti syntyviä reittejä opastuksineen ja taukopaikkoineen. Tämä vaatii **reitti- ja kohdesuunnittelua** ja yhteistoimintaa kylien ja naapurikuntien välillä. Kyläprofiloinnilla kirkastettiin Kipinän mahdollisuuksia, myös osana matkailupalveluiden ketjua. **Kyläprofilointia on tarpeen laajentaa muihin kyliin.**

Vahvan maatalouden (keltaisia) alueita monipuolistetaan. Teemoina ovat puhdas lähiruoka ja luonnontuotteiden hyödyntäminen, peltojen ja laidunten käyttö ja maiseman hoito. Kurenalan keskustaan esitetään maaseudun luomutuotteiden myyntiä ja palveluiden esittelyä.

Maapolitiikan periaatteet

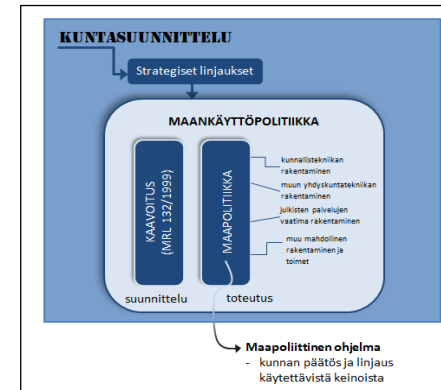
”Kaupungin maapolitiikalla tarkoitetaan niitä kaupungin toimenpiteitä, jotka liittyvät maankäyttöön kaupungin alueella, kaupungin maanhankintaan ja luovutukseen ja joiden tarkoituksena on kaupungin kehittämisen edistäminen ja turvaaminen. Kaupungin maapolitiikan keskeisiä osia ovat maa-alueiden ostot, myynnit, vuokraukset ja lunastukset. Maapolitiikan kenttään on syytä lukea myös maankäytön suunnitteluun eli kaavoitukseen kuuluvat toimenpiteet, koska niillä vaikutetaan ratkaisevasti maa-alueiden arvonmuodostukseen.” (Professori Pekka V. Virtanen)

Maapolitiikasta on säädetty Maankäyttö- ja rakennuslaissa ja asetuksessa (MRL 5§, 20§, 74§ ja MRA). Kunnan maapolitiikka käsittää kunnan maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset yhdyskuntien kehittämiseksi. Kunnilla on kaavoitusmonopoli, toisin sanoen velvollisuus ja oikeus vastata maankäytön suunnittelusta, rakentamisen ohjauksesta ja maapolitiikan harjoittamisesta alueellaan. Poikkeuksena tähän on maanomistajan oikeus ranta-asemakaavaehdotuksen laatimiseen omistamalleen ranta-alueelle.

Kaavoituksella vaikutetaan yhdyskuntarakenteen muotoutumiseen niin että; asukkaiden arki on sujuvaa, taloudellista, mukavaa ja turvallista, yrityselämälle annetaan hyvät puitteet toimia, ja toteuttaminen sekä palveluiden ylläpito on kaupungin kannalta laadukasta, kustannustehokasta ja oikea-aikaista.

Kunnalla on velvollisuus huolehtia siitä, että sillä on ajan tasalla oleva yleiskaava, joka osoittaa kaupunkirakenteen ja maankäytön yleiset kehittämissuunnitelmat. Yleiskaavaa täydentävät osayleiskaavat, joita tehdään asemakaavoitustyön pohjaksi. Osayleiskaavalla ratkaistaan mm. alueen katuverkko, eri toimintojen sijoittuminen, rakentamistavan

yleisperiaatteet ja viheralueet. Asemakaavassa määritellään alueiden käyttö ja rakentamista ohjaavat määräykset yksityiskohtaisesti.

Kunnan maapoliittiset tavoitteet ja periaatteet kootaan maapoliittiseksi ohjelmaksi, josta tontin hakijat, maanomistajat, rakennusliikkeet sekä uudet päättäjät saavat tietoa kunnan maankäytön toteutuksen periaatteista.

Maapolitiikan keinot liittyvät maanhankintaan, sekä asema- ja yleiskaavojen toteuttamiseen edistämiseen. Kaavoja on toteutettava suunnitelmallisesti, jotta saadaan käyttöön tontit, joiden kaavoitukseen ja infraan kunta on jo sijoittanut pääomia. Tällöin saatetaan tarvita useiden MRL:n mukaisten maapoliittisten keinojen käyttämistä ja myös muun lainsäädännön tuntemusta. Maapolitiikan onnistuminen edellyttää kaupungilta toimivaa yhteistyötä maanomistajien, asukkaiden ja yrittäjien kanssa. Siksi on tärkeää, että kaupunki toimii pitkäjänteisesti, tasapuolisesti ja johdonmukaisesti maankäyttöön liittyvissä asioissa.

Maapolitiikan keinot ja problematiikka Pudasjärvellä

Kunnalle tärkein tavoite on rakentamisen edistäminen. Tässä kehittämisohjelmassa tuodaan esille keinoja ja linjauksia, mutta ei tehdä liian tarkkoja määräyksiä.

Kaupungin maanhankinnalla tavoitellaan hyvää yhdyskuntarakennetta. Lisää asukkaita on mahdollista saada muuttamalla loma-asuntotontteja pysyväille asutukselle sellaisilla alueilla, joilla asumisen vaatimat palvelut voidaan tarjota. Tämä vaatii useissa tapauksissa yleis- tai asemakaavan muutoksen (RA->A), jotta naapurien mielipide asiaan saadaan selvitettyä. Jos lähiympäristön/korttelin kaikki loma-asuntojen haltijat eivät ole muutoksen kannalla, saattaa tämä olla hankalaa.

Pudasjärvellä pääasiallinen maanhankintakeino on vapaaehtoinen kauppa ja katualueen osalta ilmaisluvutus. Kaavojen toteuttamista edistetään kaupungin maalla tontinluovutuksella, eli myymällä tai vuokraamalla tontteja. Kaupunki pyrkii luopumaan teollisuuskiinteistöistä. Tarvetta saattaa olla palveluasumisen korttelialueille.

Tontinluovutuksessa saattaa ilmetä ongelmia silloin, jos maanomistaja ei halua asemakaavatonttejaan jostakin syystä toteutettavaksi. Kaupunki on saattanut kaavoittaa yksityisen maalle tontteja, jotka toteutuvat sieltä täältä. Kaupungilla on velvollisuus huolehtia katujen ja muun infran rakentamisesta. Hankalimmassa tapauksessa ensin rakennetaan pitkän tonttikadun päässä oleva tontti. Kustannukset koko kadun varren tonteista lankeavat kaupungille heti, ilman että saadaan vastaavaa hyötyä liittymismaksuista tai veronmaksajista. Tällöin kannattaa harkita kaavan toteuttamisen edistämistä jäljempänä luetelluin keinoin.

Kaikkein sujuvinta asemakaavoitettujen tonttien toteuttaminen on silloin, kun kaupunki hankkii maan ennen kaavan laatimispäätöstä, ja kun yleiskaavalla on varattu vaihtoehtoisia toteuttamisalueita. Tällöin raakamaan hinta ei turhaan nouse, ja tontit voi aikanaan luovuttaa rakentajille järkevässä toteuttamisjärjestyksessä. Tavoitteena onkin, että kaavoitetaan pääasiassa kaupungin omia maita, yksityisessä

omistuksessa olevia alueita maankäyttösopimuksilla. Myös kehittämiskorvaus voisi tulla kysymykseen joissain tapauksissa.

Kunnalle kaavoituksesta aiheutuvia kuluja on Pudasjärvellä tapauskohtaisesti peritty niiltä maanomistajilta, jotka kaavasta hyötyvät, ts. jotka saavat tontteja.

Poikkeamiskäsittelyjen päätösvalta on siirtynyt kunnille 1.4.2016, ja rantojen suunnittelun jatkamistarpeista on tehty esityksiä kaavoituskatsauksen kaavoitusohjelmaan.

Rakennusluvan myöntäminen edellyttää, että rakentaminen ei haittaa kaavoitusta, aiheuta haitallista yhdyskuntakehitystä, on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä tai virkistystarpeiden turvaamista. Uusitussa rakennusjärjestyksessä on osoitettu alueet, joilla ei ole sen sijainnin vuoksi odotettavissa suunnittelua edellyttävää rakentamista eikä alueella ole erityisiä luonnon- ja maisema-arvoja tai virkistyskäytön tarpeita. Mitoituksessa noudatetaan edelleen ELY-keskuksien linjaa.

Maapolitiikan mahdollisuudet Pudasjärvellä

Tavoitteena on, että Pudasjärven kuntapäättäjät käyvät ja maapolitiikkaa toteuttavat virkamiehet käyvät tämän maankäytön kehittämisohjelman pohjalta tarkentavaa ja selkiyttävää keskustelua tulevaisuuden maapoliittisista toimintalinjoista. Keskustelujen tulos voidaan kirjata tämän maankäytön kehittämisohjelman liitteeksi, jota tarkistetaan esimerkiksi valtuustokausittain siinä vaiheessa, kun uudet valtuutetut ovat perehtyneet valtuustokauden maankäytön suunnittelua koskeviin tavoitteisiin.

Kaupungin toivotun kehittämisen ja voimaannuttamisen kannalta hyvä ottaa käyttöön joitakin uusia houkuttimia maankäytön toteuttamiseksi ja rakentamisen edistämiseksi. Kaupunki ei itse yleensä ole rakentaja,

joten tulisi löytää mahdollisuuksia, keinoja ja menettelytapoja, joista kaikki osapuolet hyötyisivät mahdollisimman paljon. Maanhankinnan kannalta olisi tärkeää määritellä miltä alueilta ja minkälaisien maiden hankintaa tavoitellaan. Näin päästäisiin siihen, että toiminta olisi johdonmukaista eikä toimittaisi siten, että maita hankitaan sieltä mistä niitä sattuu vapautumaan. Näin kohtelu myös yksityisiä maanomistajia kohtaan olisi samanarvoista.

Pudasjärvellä **vapaaehtoinen maanhankinta** on maapolitiikan ensisijainen keino. Kaupungin maanhankinta on jatkuvaa, ja maanomistajien kanssa neuvotellaan aktiivisesti. Pudasjärvellä tavoitellaan vetovoimaista ja taloudellista yhdyskuntarakennetta, jonka mahdollistamiseksi kaupunki hankkii omistukseensa maata yhdyskuntarakenteen kannalta keskeisiltä alueilta sekä lisäksi muualta mm. virkistykseen tarpeisiin sekä vaihtomaaksi. Kärkitavoite kaavoituksen osalta on, että Pudasjärvellä kaavoitetaan kaupungin omistuksessa olevia maita, joita myydään tai vuokrataan **tontinluovutuksella**. Yksityismaiden kaavoitusta varten tehdään **maankäyttösopimuksia**. Mikäli maankäyttösopimuksia ei synny yhdyskuntarakenteen kannalta keskeisillä alueilla, käytetään **kehittämiskorvausta** tai **kaavan toteuttamisesta johtuvaa korvaamista**. Lisäksi voidaan selvittää *rakennusmaan järjestelyä*, josta tulee tehdä päätös asemakaavan kaavamääräyksessä. Erityistilanteissa käytetään myös *hankeusjakoa*.

Pudasjärvellä on runsaasti reservissä olevaa tonttivarantoa, joka on yksityisessä omistuksessa. Tätä lähdetään hakemaan markkinoille selvittämällä kaavoitetut, rakentamattomat rakennuspaikat keskeisimmiltä alueilta maanomistajittain. Tämän jälkeen maanomistajia lähestytään kirjeitse, jossa kerrotaan heidän maidensa tilanteesta ja kysytään myyntihalukkuutta tai maanvaihtomahdollisuutta. Mikäli tonttivarantoa ei saada markkinoille, annetaan **tarvittaessa**

rakentamiskehotus, jos rakentamattomuudesta on merkittävää haittaa kunnalle.

Lunastusmenettelyä voidaan käyttää erityistilanteissa, mikäli maanhankinnan kohteena olevan alueen omistajan kanssa ei päästä sopimukseen (vapaaehtoinen maanhankinta). Lunastusmenettelyssä ulkopuolinen taho määrittää alueen hinnan, joten lunastusmenettelyä voidaan käyttää myös mikäli hinnoittelusta ei päästä sopimukseen. Lunastusmenettelyyn turvaututaan myös, mikäli rakentamiskehotukset eivät tuota toivottua tulosta.

Pudasjärvellä on runsaasti perikuntia, joilla on huomattaviakin maaomaisuuksia. Myös perikuntien tonttivarantoa käsitellään kuten yksittäisten maanomistajien. Perintölain (18 luku 2§) mukaan osakkaiden tulee hallita pesän omaisuutta, mutta toimenpide joka ei siedä viivytystä voidaan suorittaa, vaikkei kaikkien osaksten suostumusta saada hankituksi. Yhdyskuntarakenteen kannalta keskeisten alueiden kehittämiseksi rakentamiskehotus- ja lunastusmenettelyjä voidaan soveltaa myös perikuntiin.

Etuosto-oikeutta harkitaan tilanteissa, joissa kaupan kohteena oleva alue on yhdyskuntarakenteen kannalta keskeinen ja kauppahinta on sopiva. **Katualueen ilmaislouovutusvelvollisuutta** hyödynnetään uusilla asemakaava-alueilla.

Pudasjärven **rakentamattomien rakennuspaikkojen** kiinteistövero voidaan määrätä korotettuna asuntotarkoitukseen asemakaavoitetulle rakennuspaikoille, joilla on tietty kunnallistekninen valmius.

Maapolitiikan käsitteet ja keinot on esitetty tarkemmin tämän raportin liitteessä 1.

Maankäytön päätöksenteko Pudasjärvellä

Maankäyttö- ja rakennuslain, kuntalain sekä Pudasjärven kaupungin hallintosäännön mukaan maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvä päätöksentekovalta ja tehtävät on jaettu seuraavasti:

Kaupunginvaltuuston tehtävät

- vastaa kaupungin strategisten tavoitteiden asettamisesta kuntasuunnitelmassa
- vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta sekä talousarviosta
- päättää kunnan toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista
- päättää muista valtuuston päätettäviksi säädettyistä ja määrättyistä asioista
- valtuusto jakaantuu sisäistä työskentelyä varten valiokuntiin ja päättää niiden erityisistä tehtävistä
- päättää MRL 20 §:n mukaisista tehtävistä
- päättää maapolitiikasta, sekä yleiskaavojen, asemakaavojen ja rakennusjärjestyksen hyväksymisestä
- päättää maksujen yleisistä perusteista

Kaupunginhallituksen tehtävät

- vastaa kaupungin hallinnon ja taloudenhoidon toimeenpanosta käytännössä, valmistelee valtuustoasiat, valvoo kaupungin etua
- voi nimetä valiokuntiin edustajansa ja varaedustajansa
- päättää investoinneista ja niiden käynnistämisestä
- toimii kuntaa koskevien erityislakien mukaisena toimielimenä ja päättää näissä erityislaeissa kunnalle määrättyistä tehtävistä
- päättää kaavojen laatimisesta ja vireilletulosta, sekä hyväksyy kaavoitusohjelman
- maksujen määrääminen kaupunginvaltuuston hyväksymien yleisten perusteiden mukaisesti sekä asiakirjoista perittävistä lunastuksista ja niiden antamisesta perittävistä maksuista ja taksoista (maankäyttöön liittyvät maksut ja korvaukset)

- valittaminen kaavaa tai rakennusjärjestystä koskevasta hallinto-oikeuden kumoamis- tai muuttamispäätöksestä
- toimii sovittaessa kaavahankkeen ohjausryhmänä
- päättää maanhankinnasta, tonttien myynnistä ja vuokraamisesta
- päättää vaikutukseltaan vähäisten asemakaavojen hyväksymisestä
- päättää maankäyttö- ym. sopimuksista, rakennuskiellosta, toimenpiderajoituksista, sekä rakentamiskehoituksista
- käyttää kunnan poikkeamisvaltaa

Kaupunginhallitus voi saattaa ratkaisultaan kuuluvan asian valtuuston käsiteltäväksi, mikäli katsoo tämän tarpeelliseksi.

Kaupungin johtoryhmä

Johtoryhmän tehtävänä on vastata omalta osaltaan tavoitteellisesta ja tuloksellisesta yhteistoiminnasta kaupungin palvelujen tuottamisessa. Johtoryhmä vastaa yhteistyössä muiden toimielinten kanssa kaupungin toimintojen suunnittelusta, valmistelusta, toimeenpanosta ja valvonnasta sekä palvelujen tuottamisesta.

Teknisten ja ympäristötoiminnan tehtäväalueena ovat

- ympäristöhoito, yhdyskuntasuunnittelupalvelut
- kunnallistekniset palvelut, vesi- ja lämpöhuolto, tilapalvelut, puhtaus- ja ruokapalvelut,
- kaupungin omaisuus,
- rakentajien palvelut,
- kaavoitukseen ja kaupungin maapolitiikkaan liittyvien päätösten valmistelu ja täytäntöönpano
- muut kaupunginhallituksen määrittelemät tehtäväalueet, tavoitteena toteuttaa kaupungin vastuulla olevan toimintaympäristön turvallisuus ja toiminnallisuus sekä toiminnallinen kokonaisuus

Muutostarpeet nykytilanteeseen

Pudasjärven hallintosäännön mukainen tehtäväjako on todettu toimivaksi ja joustavaksi. Tällä hetkellä muutostarpeita ei ole.

Toteuttamisohjelma

Maankäyttöön liittyvien kehittämistoimenpiteiden aikataulu ja tarpeellisuus päivitetään Pudasjärven päätöksenteossa vuosittain kaavoituskatsauksen laatimisen yhteydessä. Perusteellisempi toteuttamisohjelman välitarkistus pidetään aina valtuustokauden alkupuolella (valtuustokauden 1.-2. vuonna). Toimenpide-esityksiin on tässä kirjattu alustava aikataulu kuntastrategian vuosille 2017-2027. Toimenpiteen kiireellisyys tekstin värillä (**kiireellinen** / tehdään lähitulevaisuudessa / ei kiireellinen) ja kustannustehokkuuden alustava arviointi taulukon taustavärillä.

kustannustehokas	kustannukset hyötyyn nähden kohtuulliset	kustannuksia syntyy, mutta hanke välttämätön kaupungin kehittämisen kannalta
------------------	--	--

Maankäyttösuunnitelmat ja niihin liittyvä infrasuunnittelu 2017 - 2027

Y	YLEISKAAVAT, YLEISPIIRTEISET SELVITYKSET, SEURANTA	KESKEISIN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	AJANKOHTA	MUUTA ASIAAN LIITTYVÄÄ
Y1	Keskustan yleiskaavan viimeistely	Kaavaehdotuksen viimeistely ja hyväksyminen. Keskustan kehittäminen ja liikennejärjestelyjen toteuttaminen.	2017-2018	lähes valmis, odottanut liikennekorjauksia
Y2	Siuruanjoen varren selvitykset	Arkeologinen selvitys, luonto- ja kulttuuriympäristöselvitys.	2018	K-P-arkeologiapalvelu, Sweco Ympäristö
Y3	Siuruanjoen varren rakentamisen edistämien ja suunnittelutarpeen seuranta	Suunnittelutarvetta seurataan kaavoituskatsausten laatimisen yhteydessä esimerkiksi joka toinen vuosi. Alueen elinvoiman hiipumista ehkäistään edistämällä rakentamista ja vahvistamalla kylälaisten osallisuutta. Turvataan rantaan pääsy myös kuivanmaan rakennuspaikoilta.	seuranta n. joka toinen vuosi	Rakentamistarpeiden, asukaskuvun ja ikäjakautumisen seuranta. Teknisten verkostojen hyödyntäminen.
Y4	Kyläprofilointi 3-4:lle kehityskuvataustatarkastelussa esiin nousseelle tavoitteelle ja niitä edustavalle kylälle	Valitaan aktiiviset kylät, joilla ensivaiheessa toteutetaan kuntastrategiaa: voimistetaan kaupungin brändiä, tarjotaan pysähtymään houkuttelevia palveluita, lisätään asukkaiden yhteisöllisyyttä, toteutetaan kylille maaseutumaisen inspiroivia asuin- ja työympäristöjä. Toimiville kyläyhteisöille, (metsästys- ja kalastusseuroille yms.) suunnattu kysely.	2020-2023	Kylien edustajat koolle. Kysely kylien asukkailla, loma-asukkailla ja maanomistajilla, koskien myös jätevesiasioita. Kyläalueiden markkinointi sopiville asukkailla.

Y5	Kipinän asuinalueiden suunnittelu ja mahdollinen yleiskaavan tarkennus loma-asumisen muuttamisesta pysyväksi	Kylän kehittäminen ja täydennysrakentaminen markkinoimalla rakennuspaikkoja ja selvittämällä loma-asuntojen käyttöä pysyvään asutukseen. Uuden asuinalueen liittyminen kylään, hirsirakentamisen edistäminen. Näkyvyys valtatielle? Vaihtoehtoisen elämäntavan tarjoaminen (metsästys ja kalastus mukaan lukien) oululaisille ja paluumuuttajille. Markkinointi Oulun suuntaan.	2020 -	Maanomistajat mukaan suunnitteluun. Tavoitekysely asukkailla, loma-asukkailla ja Oulun seudulle. Koemarkkinointi.
A	ASEMAKAAVAT JA AK-TASON SELVITYKSET	KESKEISIN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	AJANKOHTA	MUUTA ASIAAN LIITTYVÄÄ
A1	Uuden sisääntulotien ympäristön asemakaavan muutos ja muu keskustan kehittäminen	Ensin liikennejärjestelyt, keskustabulevardin ympäristö ja palvelukokonaisuus. Tavoitteena liikennejärjestelyjen ja asukkaita ja matkailijoita palvelevan edustavan hirsipääkaupunkialueen toteuttamista nopealla aikataululla. Jatkokehittämishanke "Keskusta paremmaksi – 2022?"	10/2017-1/2019 2022 -	LiVin kanta liikennekorjauksista saatu Jatkokehittämishanke nykyisen keskustan nivomiseksi uuden sisääntulotien ympäristöön ja palveluihin.
A2	Nivankankaan ideointi	Asuinalue. Unelmien tontteja pudasjärvisille ja kaupunkiin muuttaville. Vaihtoehto tavanomaiselle asemakaavatontille. Lämminhenkinen hirsirakenteinen asuin ympäristö. (Hevos- ja koiratilat yms. teemat)	1/2018-3/2018 2018-2019	Nettikysely
A3	Nivankankaan asemakaava ja havainnollistus	Katso Nivankankaan ideointi. Tavoitteena saada Kurenalle omaleimaisia asuinalueita. Asemakaavan valmistuttua mahdollisesti määräaikainen kampanja, jolloin joltakin osa-alueelta saisi tontin edullisesti (hirsirakentaminen ehdoksi), tai jokin muu julkisuutta tuova tempaus.	2019 - 2020	Pudasjärven keskeiset asuinalue-reservit ovat Nivankankaalla ja Tuulijärvellä (oyk-alue), joilla on kaupungin maanomistusta. Kevyen liikenteen alikulku Ranuantielle tarvitaan.
A4	Törrönkangas, kaavarunko ja 1. vaiheen asemakaava	Turvataan Kontio-tuotteen, lihanjalostustoiminnan ja muun yritystoiminnan kehittyminen Ranuantien molemmin puolin. Rakennuslupien joustava käsittely. Valmistellaan matkailutoimintojen ja OSAOn alueen tarkempaa suunnittelua yleiskaavan ja LTK-suunnitelman pohjalta.	2019 - 2020	Tiivis yhteistyö Kontiotuotteen ja muiden suunnittelualueen toimijoiden kanssa
A5	Jyrkkäkosken asemakaava	Jyrkkäkosken, lentokentän ja OSAOn alueiden kehittäminen ja asemakaava. Matkailun kehittäminen yleiskaavan ja LTK-suunnitelman pohjalta.	2021 - 2022	Nettikysely ja työpaja. Lentokentän vuokrasopimus loppumassa 2018. Lentotoiminta ja

				ratsastus lisätään lukion opetussuunnitelmaan?
A6	Rimminkankaan asemakaavan muutos	Uudet käyttömuodot asemakaavaan ideasuunnittelun pohjalta	2023 - 2024	
M	MAANKÄYTÖN YLEIS- JA IDEA-SUUNNITELMAT	KESKEISIN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	AJANKOHTA	MUUTA ASIAAN LIITTYVÄÄ
M1	Keskustan viherympäristön kohentamisen ja alueiden käytön ideasuunnitelma.	Keskustan itäosan ympäristön parantaminen, hulevesien huomioon ottaminen ja hyödyntäminen, sekä väliaikaiset käyttömahdollisuudet vyöhykkeellä Pikku-Paavalin päiväkotin – kaupungintalo, lijojen ranta.	2019-2022	Alueella on rakentamattomia tontteja ja sen kautta kulkee oja. Paikallisen puutarhurin ottaminen projektiin mukaan.
M2	Kipinän kylän ja lähiympäristön kehittäminen asuunkylänä	Käyttösuunnitelma ja hirsirakentaminen. Kalastuskeskuksen kehittäminen+ siirtolapuutarhamökit, juustolan alueen kehittäminen, uimalammen kunnostus, luontomatkailu, safarit. Jätevesiasiat kuntoon -> loma-asumisen muuttuminen ympärivuotiseksi? Järjestetään viemärointi keskuspuhdistamolle tai toteutetaan yleiskaavan puhdistamot (ET) pohjavesialueen ulkopuolella. Koulu laajenee. Markkinointi asuin- ja vapaa-ajanalueena Oulun seudulle.	2022-2027	kehittämissuunnitelma havainnollistetaan markkinointia varten (3D). Tarkastellaan yleiskaavan RA-rakennuspaikkojen muuttamista pysyväksi asutukselle rakennusjärjestyksen periaattein.
M3	Syötteen ja keskustan matkailullinen yhdistäminen Syöte (UKK-reitti) – LTK-alue - keskusta – Kollaja - Kipinä - Oulu. Monipuolisten reittien yleisuunnittelu	Luontoliikuntareitit: Vaellus-, maastopyöräily-, vaellusratsastus-, kalastus-, eräily-, polkujuoksu, melontareitit ym. kokemukselliset reitit, jotka olisivat käytettävissä lyhyempinäkin pätkinä. Otetaan huomioon reitin käyttäjien kunto ja ajankäyttämömahdollisuudet, päiväretkitarjonta. Siirtyminen alueelta toiselle markkinoidaan elämyksenä. Reitit jatkuvat myös pohjoiseen Kouvun kalastusalueille ja itään Taivalkoskelle ja Kuusamoon.	2019 - 2023	Kysely matkailuyrityksille, investoreille ja paikallisille toimijoille. Osa reiteistä esteettömiksi. Vrt. kotitalousnaisten matkailuteemat.
M5	Rimminkankaan ideointi	Rimminkankaan entisen koulun alueen uudet käyttömuodot	2024-2027	sis. nettikyselyn ja työpajan
M6	Matkailun ja matkailukyläverkoston kehittäminen	Kulttuuriympäristömatkailu ja perinteisten työtapojen esittely, harrastusleiritoiminta. Suunnitellaan ja toteutetaan rinnakkain luontoliikuntareittien kehittämisen kanssa.	2019 - 2024	Suomen suurimmat suopitäjät: Sodankylä, Kittilä ja Pudasjärvi, jonka pinta-alasta suota 220 000 ha.

		Erityispiirteinä esimerkiksi kotiseutumuseon hyödyntäminen (työtavat), lentoharrastus ja hevostalous LTK-alueella, sekä kosteikkomatkat. Kylien mahdollisuuksien hyödyntäminen. Kulttuuriperintö- ja kotimatkat koko Pudasjärvellä.		(mm. Oijärven suunta, Litokaira, Olvassuo, Soidinsuo, Hirvisuo) "7-pirtin kierros!": Kotimatkat lisäksi korjaus- ja työtapojen esittelyä yms.
I	INFRASUUNNITELMAT JA -HANKKEET	KESKEISIN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	AJANKOHTA	MUUTA ASIAAN LIITTYVÄÄ
I1	Hulevesien hallinnan suunnittelu	tehdään meneillään oleviin mittauksiin perustuen. Kurenalla joen pohjoispuolella hulevesien hallinta haastavaa	2017 - 2020	maastomittaukset 2018
I2	Kylätarkastelu: Jätevesiasiat kylillä ja erityisesti pohjavesialueilla ja vesistöjen äärellä kestävästi kuntoon	Selvitetään eri mahdollisuuksia vesihuollon järjestämiseen, ekokylävalintoja mukaan lukien.	2019-2022 1. vaihe Kipinä-Kurenala	Monivaiheinen suunnittelu maankäytön tueksi. Viranomaisyhteistyö. Kyselyt esim. kyläprofilointien yhteydessä.
I3	Keskustan liikenne- ja katu- ja rakennussuunnitelmat.	Uusien liikennejärjestelyjen ja muun keskustan liikennekehityksen yleissuunnittelu, sekä tie-, katu- ja rakennussuunnittelu.	2019 - 2024	Toteuttamiseen tähtäävät suunnitelmat asemakaavan valmistuttua
I4	Nivankankaan katusuunnitelmat ja reitti-hankkeet	Maastopyöräily-, maastoratsastus-, vaellus- ym reitit varustuneen. Nivankankaan tiesuunnitelmat.	2021- 2023	Alikulku Ranuantielle ja reittiyhteydet Nivankangas – Törrönkangas, LTK-suunnitelman reitit
T	TIETOMALLINNUS YM	KESKEISIN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	AJANKOHTA	MUUTA ASIAAN LIITTYVÄÄ
T1	Kunnan aineistojen vienti kehittyneeseen karttapalveluun.	QGIS-pohjainen kartta-aineiston hallintaohjelma kuntalaisten käyttöön. Maankäyttöön liittyvän aineiston lisäksi kaupungin palvelut ja yksityisten palvelutarjonnan vienti kartalle. Karttasymbolit, esimerkiksi mökkitalokartat, nuohoojat, kotipalveluyritykset, tapahtumat jne. löytyisivät symbolien avulla.	2020 -	Keskustelut tavoitteista ja sisällöstä tärkeitä. Päivittyvä palvelu?

Kyläprofilointi – Kipinästä kipinää Pudasjärvelle

Kipinän valinta profiloitavaksi kyläksi

Maankäytön kehittämisohjelmatyön yhdeksi ominaispiirteeksi kohosi vahvasti se, että Pudasjärvellä kylät ovat laajan kaupungin yksi vahvuus - ei rasite. Kylät ovat ydinalueita myös merkittävän runsaan loma-asutuksen kannalta, ja ne voivat tarjota mahdollisuuksia etätöyöhön ja ympärivuotiseen asumiseen lähellä kylien asuinpaikkoja. Pudasjärven asukasmäärä lähes kaksinkertaistuu kesäisin loma-asukkaiden myötä. Pitämällä kylät elinvoimaisina ja asuttuina on mahdollista tukea myös kaupungin asukasluvun kasvua - ympärivuotista lomailua ja loma-asukkaiden mahdollista siirtymistä pysyviksi asukkaiksi sopivassa elämänvaiheessa.

Maankäytön kehittämisohjelman yhteydessä sovittiin laadittavaksi pilotointina profilointi yhdelle kylälle. Tavoitteena on avata kylän kehittämismahdollisuuksia, sekä miettiä keinoja niiden toteuttamiseksi maankäytön ja muun toiminnan suunnittelun avulla. Esimerkkialueen prosessin ja tulosten pohjalta tehdään suosituksia mahdollisista muiden Pudasjärven kylien profiloinneista.

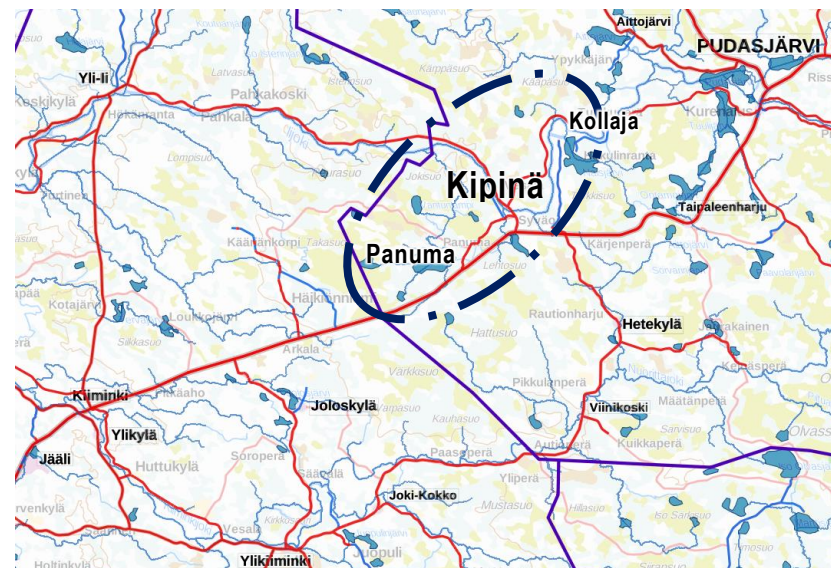
Kylän profilointi perustuu

- lähtötietoihin nykytilanteesta,
- tehtyihin suunnitelmiin,
- paikkatietotarkasteluihin,
- kyläillan tuloksiin ja
- maankäytön kehittämisohjelmatyön ohjausryhmän kanssa käytyihin keskusteluihin.

Pilotoitavaksi esimerkkialueeksi valittiin Kipinän kylä. Tämän maarekisterikylän alueeseen luetaan myös Kollajan ja Panuman kylät, sekä valtatie 20 ympäristö Hetekylän länsi-luoteispuolella.

Perusteluna valinnalle olivat mm. toimiva kyläyhdistys – itse asiassa kaksi yhdistystä – Kipinän kyläseura ry ja Panumajärvi ry, sekä kylän muu aktiivisuus. Keskeinen hyvä sijainti Oulun ja Kurenalan välisen valtatie 20:n tuntumassa tukee Kipinän alueen kehittämistä. Lisäksi kylän erityispiirteinä ovat haasteellinen kiinteistöjaotus, pohjavesialue, sijainti vesistön rannalla, tulvavahka, ja kulttuurihistoriallisesti kiinnostavat kohteet.

Nämä erityispiirteet esiintyvät vaihtelevasti myös muilla Pudasjärven kylillä, joten Kipinän kylälle kehitettävistä ratkaisuista on mahdollista ottaa oppia ja soveltaa muuallakin. Kipinän kylän kyläyhdistyksen jäsenet ja muut asukkaat osallistuivat työhön tavoitevaiheen kyläillalla 25.5.2016.

Kipinän maarekisterikylän sijainti Pudasjärven keskustaa ja Oulua yhdistävän valtatie 20:n tuntumassa © paikkatietoikkuna.

Kipinä, lähtötietoja

Varsinainen Kipinän kylän ydinalue sijaitsee noin 1,4-4 km etäisyydellä Kuusamontiestä (vt 20), Yli-lintien varressa, lijoen Kipinän koskien partaalla. Panuman kylä sijaitsee noin 4,5 km etäisyydellä ja Kollajanniemi–Kollaja -kyläalue noin 10-12 km etäisyydellä valtatiestä. Kylät eivät näy valtatielle.

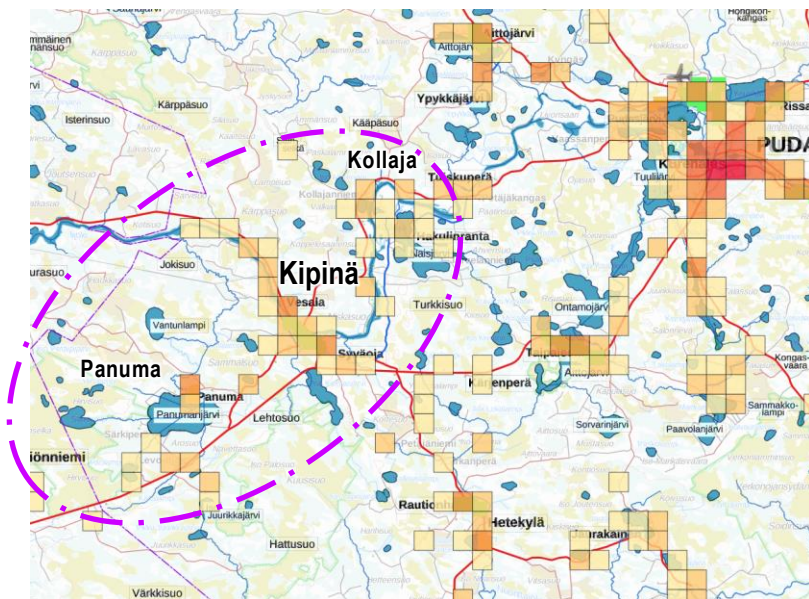
Kipinän maarekisterikylä pitää sisällään Kollajan, Panuman, sekä valtatie 20 varren. Kylä rajautuu Hetekylään, Pudasjärveen, Aittojärveen ja Siuruun © www.pudasjarvi.fi

Kipinän liittymästä on Pudasjärven keskusta matkaa noin 30 km ja Oulun keskusta n. 60 km, mikä tukee työssäkäyntiä näissä keskuksissa.

Kyläillassa saatujen tietojen vakinaisia asukkaita kylällä on noin 250, Kollaja mukaan lukien. Asutus on painottunut lijoen Kipinän rannalle, ja Panumajärven pohjoisrannalle, sekä valtatie 20 lähiympäristöön Syväjoen ja Panumajärven eteläpuolella. Kipinä ja Kollaja-Kollajanniemi sijaitsevat lijoen rannalla, Panuma puolestaan 529 ha laajan Panumajärven rannalla. Pohjoisosiltaan hiekkarantainen järvi on

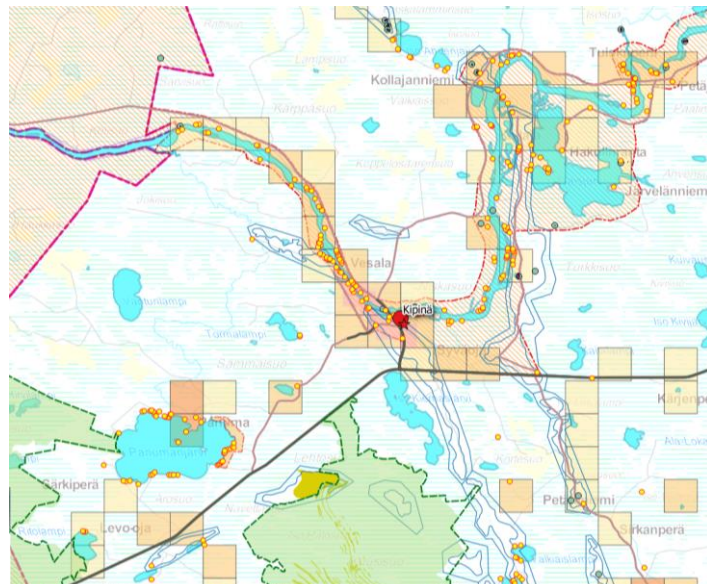
keskisyvytydeltään vain 1,8 m, ja takavuosina on koettu ongelmaksi järven liettyminen ja huono veden vaihtuvuus. Järveä on hoidettu niittämällä ja kalastamalla ja siihen on istutettu siikaa ja taimenta. Iijoki on Kollaja - Kipinä alueella melko leveä ja Kollajassa hyvin monimuotoinen. Soilta virtaa lijokeen puuroumia, mm. Syväjoja laskee lijokeen Kipinän itäpuolelta.

Yksinkertaistaen voi sanoa, että Panuma on pienialainen järvenrantakylä erämaisessä luonnonympäristössä, Kipinä ja Kollaja/Kollajanniemi taas kauan asuttuina olleita jokivarren kyliä, joihin kulttuuriympäristö lyö vahvan leiman.

Kipinän alueen pysyvän asutuksen jakautuminen 1km ruutuaineistossa 2017 © paikkatietoikkuna

Loma-asuntoja on runsaasti lijkivarressa ja myös Panumajärven rannalla, ja ne sijoittuvat pysyvän asutuksen lomaan tai lähirannoille. Osa Panumajärvestä on suorantaista, minkä vuoksi siellä on myös rakentamatonta rantaa. Lijoella puolestaan tulva nousee alaville rannoille ja haittaa rakentamista. Tulva on otettu huomioon lijoen rantayleiskaavassa.

Kipinän pohjavesialueet (sininen viivarajaus), suojelualueet (vihreä väri, Hirvisuo ja Kuusisuo), loma-asunnot (punakeltaiset ympyrät) ja pysyvän asutuksen sijoittuminen vuonna 2016, 1km ruutuaineistossa. © paikkatietoikkuna

Luonnonympäristöä leimaavat vesistöjen lisäksi suoluonto, metsät ja laakeahkot harjualueet, jotka ovat samalla myös pohjavesialueita. Kollajassa ja Kipinän kylällä on vedenhankinnan kannalta tärkeää pohjavesialuetta. Panuman länsipuolella ja valtatie eteläpuolella on laajoja suojeltuja suoalueita, kuten Kuusisuo ja Hirvisuo, joka näkyy edustavasti valtatielle.

Kipinänkosket @Kipinän kyläseuran facebook-sivut.

Kipinänkosket on suosittu perhokalastuspaikka. ”Kipinänkosket ovat lijoen vapaana virtaavista koskista vuolaimmat. Kesäisin koskille kerääntyy perhokalastajia sankoin joukoin ja joen päätapahtuman lijkisoudun loppuhuipennus tapahtuu laskemalla tämän kosken ”tohon” lävitse. Kosket sijaitsevat vain reilun puolen tunnin ajomatkan päässä Oulusta. Kipinän kalastuskeskuksen Kalapirttiä voi varata eri tilaisuuksiin.” (© www.pudasjarvi.fi)

Luonnon olosuhteet antavat alueelle erämaamaisen leiman, jota olisi mahdollista hyödyntää kylän hyväksi esimerkiksi matkailussa, jokea, kalastuskeskusta ja laavuja entistä paremmin hyödyntäen. Myös kulttuuriympäristö ja kylät ovat näkemisen ja kokemisen arvoisia.

Kyläkokouksessa miljöötä pidettiin miellyttävänä; mäki, joki, koski, kylätie. Aineksia voisi olla Fiskarsin tyyppiseen käsityöläisyhteisöön. Kylällä olisi vanha kestikievari tyhjillään. Kylän mylly on purettu ja myyty Kiiminkiin, pitäisi rakentaa uusi. Kylän läpi on kulkenut vanha keskustaan (Kurenalle) ja Kuusamoon johtava tie. Kylän keskustaa pidettiin melko tiiviinä ja kylämäisenä, mitä pidettiin hyvänä asiana.

Pudasjärven kaupunki-info kertoo Kipinän kylästä seuraavaa:

- Pääosa Pudasjärven länsiosassa sijaitsevan Kipinän nykyisestä asutuksesta on lijoen varrella Kantolanharjulla ja Kollajanniemellä sekä Kipinän kylässä. Lisäksi asuttuja alueita ovat Ahosen ja Hakulin rannat sekä Vuorman, Konttilan ja Panumajärven alueet.

- Aivan kylän "keskustan" tuntumassa sijaitsevat lijoen suurimmat vapaana virtaavat kuohut, Kipinänkosket ja Varpuvirrat. Heti jätten lähdon jälkeen kalastajat alkavat suurina joukkoina saapumaan kylälle ja lopettavat harrastuksensa vasta, kun joki alkaa jäätyä. Niinpä kylälle onkin rakennettu kalastajia monin tavoin palveleva kalastuskeskus. Kalastuskeskus on Myllysaaren päässä, koskien välittömässä yhteydessä sijaitseva matkailukeskus, jonka päärakennusta, Kalapirttiä, voi varata eri tilaisuuksiin.
- Kylällä on vielä oma toimiva koulunsa ja hyvän sijaintinsa ansiosta myös muita palveluja. Ostosmatkoja tehdään paitsi keskustaan, myös Ouluun.
- Kipinän kylän alueella, Ouluntien ja Hetekyläntien risteyksen maastossa ammuttiin 28.9.1944 Lapin sodan ensimmäiset laukaukset. Osa Hirvisuon soidensuojelualueesta on Kipinän kylän puolella.

Kipinän kyläyhteisö

Kipinän kylän alueella toimii *kaksi erittäin aktiivista kyläseuraa, Kipinän kyläseura ry ja Panumajärvi ry*, jotka yhdessä ja erikseen järjestävät runsaasti tapahtumia niin kesällä kuin talvellakin. Ne järjestävät mm. kylätapahtuman jokavuotisen lijkisoudun yhteydessä. Soutu päättyy Kipinään. Lisäksi organisoidaan harrastustoimintaa koululla, porokisat, lasten hiihtokilpailuja ja grillitapahtumia kalastuskeskuksessa. Kyläseura on organisoinut yhteistyössä Pudasjärven kansalaisopiston kanssa mm. jooga- ja taekwondo-kursseja kyläkoululla.

Kipinän palvelut, tapahtumat ja työpaikat

Kipinän peruskoululla työskenteli keväällä 2017 kolme opettajaa, 39 oppilasta sekä koulunkäyntiavustaja. Oppilasmäärä on kasvanut ainakin vuoden 2017 aikana, syksyllä aloittaa 41 oppilasta. Vuodelle

2018 on ennustettu 57 oppilasta. Pudasjärven kaupunki onkin tehnyt päätöksen koulun laajentamisesta, mikä turvaa asukkaiden palveluita.

Toinen merkittävä palvelu on **Niemitalon juustola-kahvila-ravintola**, joka sijaitsee valtatie 20 ja Hetekylään johtavan tien liittymän tuntumassa, noin 5 km etäisyydellä Kipinästä. Juustolan kyläkauppa lopetti toimintansa vuoden 2017 aikana, mutta kahvila-ravintola-pubi-toimintaa on kehitetty ja sieltä saa edelleen peruselintarvikkeita. Juustolaan ei ole saatu kaivattua polttoaineen jakelua johtuen sijainnista pohjavesialueella ja ilmeisesti jakelufirmojen liian vähäiseksi arvioimasta myyntimäärästä. Tämä on ongelma sekä paikallisille että esim. moottorikelkkailijoille. Polttoaineen jakelu olisi saattanut tukea kyläkaupan säilymistä juustolan yhteydessä ja uudet asukkaat tukisivat palveluiden kehittämistä.

Työssä käydään yleensä Kurenalalla tai Oulussa. Paikallisesti työllistävät maatilat, Panumassa on porotila ja matkailupalvelutoimintaa. Kipinässä on kaksi isompaa maatilaa (lammastila ja lypsykarjatila). Kipinällä työpaikkoja on koululla. Tilojen ulkopuolella alueella ovat työllistäneet

Kipinän ja Panuman kyläseurat järjestävät yhdessä Kuutamohiihdot Panumajärven jäällä ke 31.1.2018! Tule sinäkin mukaan koko perheen kera!

myös Niemitalon juustola-kahvila ja porotila. Uudehko kalastuskeskus saattaisi tarjota osa-aikaista työtä. Etätönn mahdollisuuksia parantaa kylälle saatu **valokuituyhteys**, johon voi liittyä hyvin edullisesti.

Asutus on keskittynyt Kipinän keskeisille alueille ja lihin johtavan maantien varteen, sekä

Kollajaan ja Panuma-järven pohjoislaidalle. Kipinän, Kollajan ja Kaita-ahon vesiosuuskunnat vastaavat talousveden hankinnasta ja jakelusta kylien

keskeisellä alueella. Kipinässä liittyneitä kiinteistöjä on vesihuollon kehittämissuunnitelman mukaan vakituista asutusta 19 ja loma-asuntoja 27 (asukkaita ko. alueella 96), sekä koulu ja kalastusmatkailukeskus. Kollajassa asuinkiinteistöjä on liittynyt 45 ja loma-asuntoja 40 (ei tietoa asukasmäärästä). Panuman ja Levo-ojan vesiosuuskunnat ovat yhdistyneet Kaita-ahon vesiosuuskunnaksi v. 2000. Yhteensä liittyneitä asuinkiinteistöjä on 29 ja loma-asuntoja 20 (n. 150-180 henkilöä). **Vesiosuuskunnat eivät ole järjestäneet jätevesien** viemärointiä, mikä on haasteellista asutuksen lisäämisen kannalta, koska Kipinän ja osin Kollajankin **keskeiset alueet ovat vedenhankinnan kannalta tärkeää pohjavesialuetta**. Vedenottamot sijaitsevat Kipinänkankaan pohjavesialueella lijoen mutkan lounaispuolella sijaitsevassa vanhassa sorakuopassa, Kollajalla Kollajankankaan pohjavesialueella Pikku

Ahvenjärven ja Kollajanniemen välissä ja Panumanilla Kaita-ahossa, valtatie 20 eteläpuolella.

Kuvat © Kipinän kyläseuran facebook-sivut.

Kipinän ympäristön suojelualueet, arvokkaat maisema- ja kulttuurihistoriakohteet

Ijokivarsi Kipinässä on mainittu raportissa Arvokkaat luontokohteet Pohjois-Pohjanmaalla, osana lijoen keskijuoksua, joka on erinomainen harjuksenkalastusalue. Varsinaisesti keskijuoksun laajat kalastusalueet sijaitsevat yläjuoksun suunnalla Ervastin koillispuolella. Joessa mainitaan

olevan luontaisesti lisääntyvää järvitaimenta ja siikaa, sekä runsaasti haukea ja ahventa. Keskijuoksulle istutetaan järvitaimenta, harjasta, siikaa ja kirjolohta. Rannoille on rakennettu vuokrakämppejä, laavuja ja muita rakenteita palvelemaan retkeilijöitä ja kalastajia. Muualla Pudasjärvellä todetaan olevan monipuoliset majoitus- ja muut matkailupalvelut.

Hirvisuo-Kuusisuo-Hattusuo muodostavat arvokkaan esimerkin Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden maisemista. Alue on myös linnustollisesti ja retkeilykohteena erittäin merkitsevä. Hirvisuo näkyy hienosti valtatielle.

Kipinän kylän pohjoisosa sisältyy maakunnallisesti arvokkaaseen Kollajan kulttuurimaisemaan Ijokivarressa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet on selvitetty rantaosayleiskaavan laatimisen yhteydessä, ja merkitty kaavakartalle. Pohjois-Pohjanmaan 2. maakuntakaavan selvityksineistosta ilmenee, että Kollajalla ja sen vastarannalla Kollajaniemellä on useita maakunnallisesti merkittäviä rakennuskohteita. Kipinän keskeisellä alueella oleva koulu on maakunnallisesti arvokas, samoin kuin kylän keskeisellä alueella, hyvin näkyvällä paikalla on myös maakunnallisesti arvokas Isomursun talo.

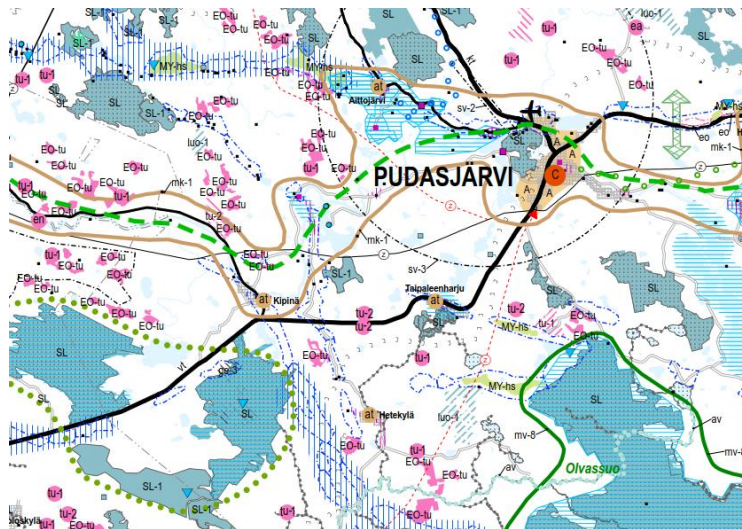
Kipinän kylää koskevat suunnitelmat

Kipinä on **maakuntakaavassa** osoitettu kylä (at). Pohjois-Pohjanmaan liiton kylä koskevassa selvityksessä Kipinä oli saanut 50 merkittävyyspistettä. Selvityksen mukaan v. 2013 kylällä oli 148 asukasta, 94 kesämökkiä ja koulu. Väestöstä 10,1% oli 0-6 -vuotiaita lapsia, joita siis oli viisitoista. Aikavälillä 2000-2013 kylän väkiluku oli pienentynyt 26 %. Kollaja katsotaan vähäisestä väestömäärästään johtuen nyt maakuntakaavatyössä osaksi Kipinän kylää.

Kipinä on osoitettu kylänä (at). Merkinnällä osoitetaan maaseutuasutuksen kannalta tärkeitä kyläkeskuksia, jotka ovat

toimintapohjaltaan vahvoja, aluerakenteen tai ympäristötekijöiden kannalta tärkeitä tai sijaitsevat taajaman läheisyydessä. Kylä kuuluu Iijokilaakson maaseudun kehittämisen kohdealueeseen mk-1.

Mk-1 merkinnällä osoitetaan ylikunnallisia maaseutuasutuksen alueita, joilla kehitetään erityisesti maatalouteen ja muihin maaseutuelinkeinoihin, luonnon- ja kulttuuriympäristöön sekä maisemaan tukeutuvaa asumista, elinkeinotoimintaa ja virkistyskäyttöä. Vyöhykkeillä on tarvetta kehittää kuntien yhteistyöllä yhtenäisiä suunnitteluperiaatteita. Alueita kehitetään jokiluontoon ja -maisemaan perustuvana sekä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin ja -kohteisiin tukeutuvana asumis-, virkistys- ja vapaa-ajan alueena ja luontomatkailuvyöhykkeenä. Maaseutua kehitettäessä sovitetaan yhteen maaseutuelinkeinojen, pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen tavoitteet, erityisesti maatalouden toimintaedellytykset huomioon ottaen. Loma-asutuksen ja matkailupalvelujen suunnitelmallisella kehittämisellä pyritään tukemaan maaseudun pysymistä asuttuna. Kohdealueella sijaitsevia taajamia kehitetään erityisesti jokimaiseman arvojen ja mahdollisuuksien pohjalta.

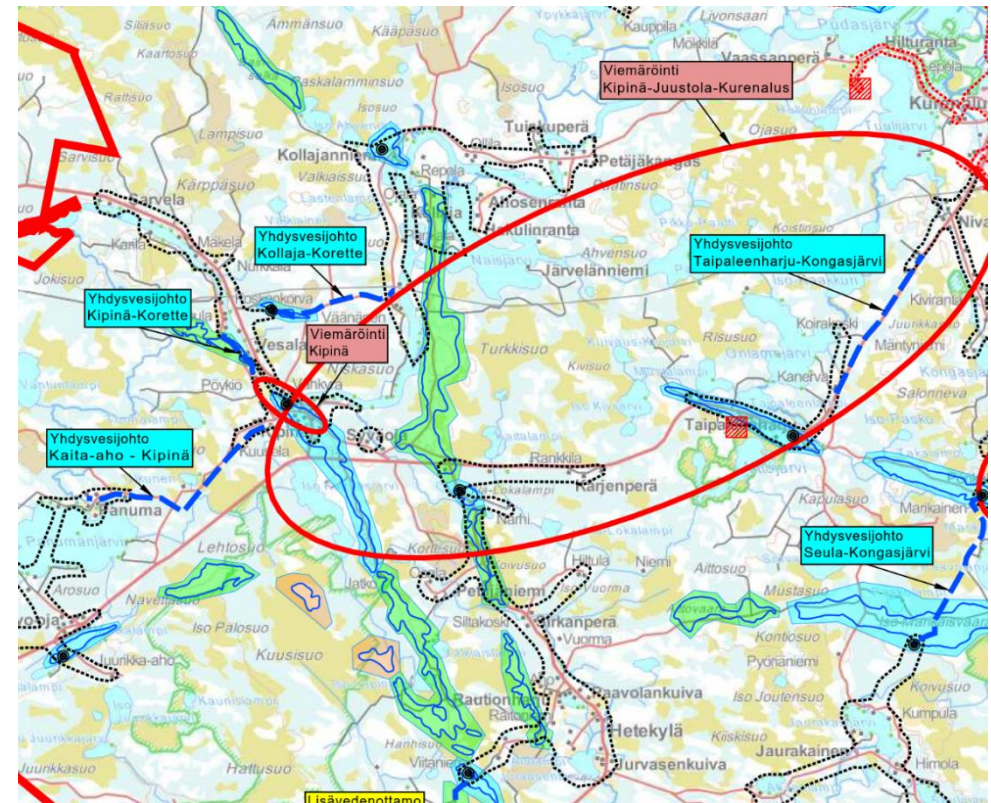

Ote Pohjois-Pohjanmaan maakunta-kaavojen yhdistelmästä v. 2018.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen

toimintaedellytyksiin, maiseman hoitoon, vesistön vedenlaadun turvaamiseen ja ulkoilureittien kehittämiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle. Kipinä ja on osittain pohjavesialueella. Kollaja – Kollajaniemi on osoitettu maakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena, kulttuuriympäristönä. Oulun suunnalle on osoitettu laajat suojellut suot. Pudasjärvi on poronhoitoaluetta, jolla on turvattava luontaiselinkeinojen harjoittamisen edellytykset.

Pudasjärven vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on tutkittu alustavasti Kipinän viemärointiä Kurenalan jätevesipuhdistamolle.

Vesihuollon kehittämissuunnitelma, yleiskartta

RM-1
125

MATKAILUPALVELUJEN ALUE.
Kipinän kalastuskeskus ja Eeten.
Alueelle voidaan rakentaa majoitus- ja palvelutiloja, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on osoitettu kaavakartalla.

A

MAASEUTUALUEELLE SIOJITTUVA ASUTUS.
Alue varataan haja-asutukselle. Uuden asuinrakennuspaikan vähimmäiskoko on 5000 m². Rakennuspaikalle rakennettavaksi sallittava kerrosala saa olla enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.

ATY

PIENTALOVALTAINEN ASUNTOALUE, JOLLA ON PIENIRYTYSTOIMINTAA.
Alueella voi harjoittaa ympäristöhäiriötä tuottamatonta yritystoimintaa. Rakennuspaikalle sallittava rakennusoikeus harkitaan tapauskohtaisesti.

AT-1

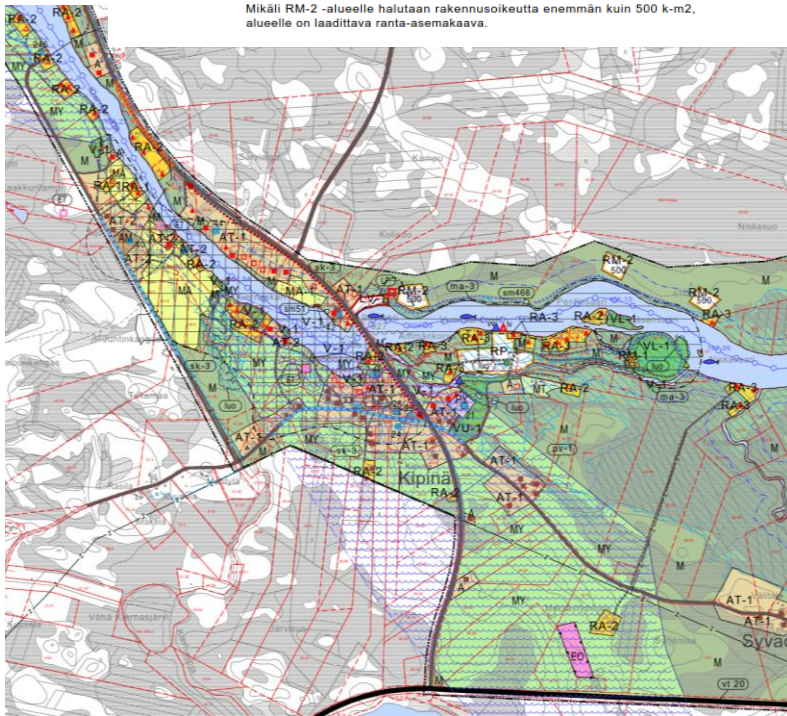
KEHITETTÄVÄ KYLÄALUE.
Alue varataan kyläasutukselle ja kylää tukeville elinkeinoille, kuten maa- ja metsätaloudelle, pienirytistymisille, matkailulle ja palveluille. Uudisrakentaminen on sovitettava huolellisesti maisemaan ja kyläkuvaan. Rakennuspaikan vähimmäiskoko on 2000 m². Rakentamisen suurin sallittu kerroskorkeus on II. Rakennuspaikalle rakennettavaksi sallittava kerrosala saa olla enintään 20 % rakennuspaikan pinta-alasta.

AT-2

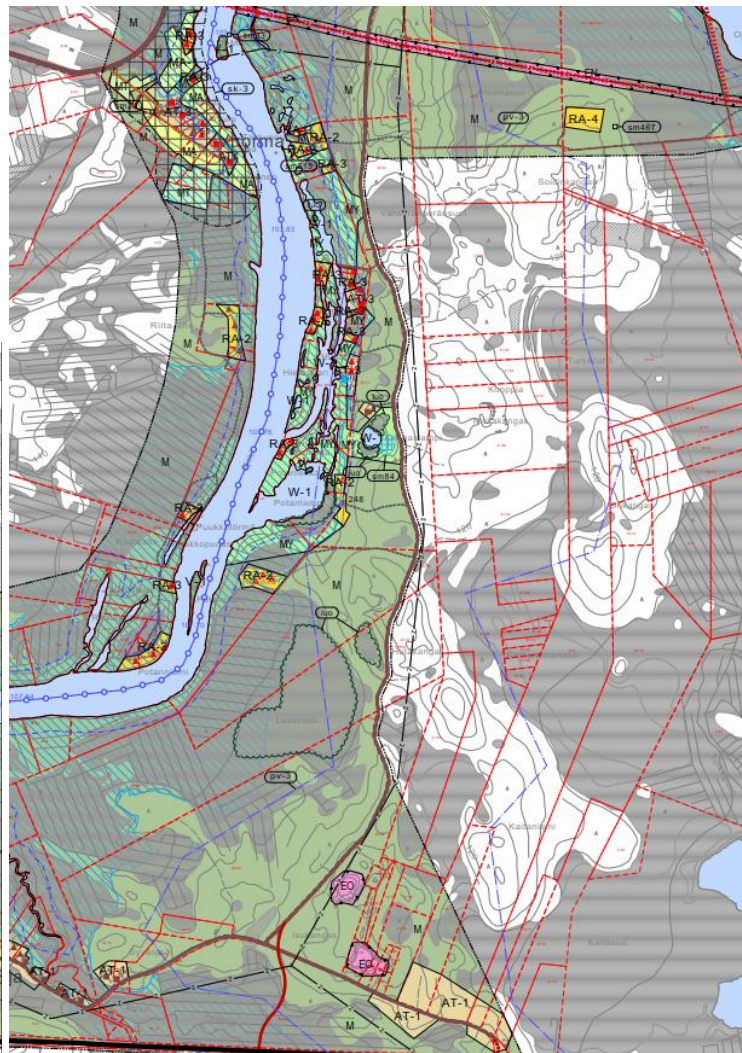
KYLÄALUE.
Alue varataan ensisijaisesti kyläasutukselle ja kylää tukeville elinkeinoille, kuten maa- ja metsätaloudelle, pienirytistymisille, matkailulle ja palveluille. Uudisrakentaminen on sovitettava huolellisesti maisemaan ja kyläkuvaan. Jos rakennuspaikka on liitettävissä keskitettyyn jätevesien käsittelyyn, on rakennuspaikan vähimmäiskoko 2000 m². Muiden rakennuspaikkojen vähimmäiskoko on 3000 m². Rakentamisen suurin sallittu kerroskorkeus on II. Rakentamisessa noudatetaan voimassa olevan rakennusjärjestyksen määräyksiä. Rakennuspaikalle rakennettavaksi sallittava kerrosala saa olla enintään 20 % rakennuspaikan pinta-alasta.

RM-2
500

UUSI MATKAILUPALVELUJEN ALUE, JOKA ON TARKOITETTU LOMAKYLIEN RAKENTAMISEEN.
Yhteisranta-alue RM-2 -alueelle voidaan rakentaa kalastus- ja erämatkailuun liittyviä majoitus- ja palvelutiloja. Rakennuspaikan kokonaisrakennusoikeus on enintään 500 k-m². Aluekohtainen rakennusoikeus on osoitettu kaavakartalla. Yksittäinen rakennus saa olla kooltaan enintään 50 k-m². Lomakylän yhteinen sauna ja venevaja voidaan sijoittaa rannan M- tai V-alueelle. Koko alueen ja rannan käytöstä on laadittava asemapiirros ja vesihuoltosuunnitelma ennen ensimmäisen rakennuksen rakentamista. Mikäli RM-2 -alueelle halutaan rakennusoikeutta enemmän kuin 500 k-m², alueelle on laadittava ranta-asemakaava.

OTE LAINVOIMAISESTA IIJOEN RANTAOSAYLEISKAAVASTA

RP-1

UUSI TULVAVAARA-ALUEELLE SIOJITTUVA RYHMÄPUUTARHA-ALUE / PALSTAVILJELYALUE.
Alueelle tulee laatia palstoitusuunnitelma / aluesuunnitelma ja puutarhamajojen rakentamishojet sekä vesi- ja jätteenhuoltosuunnitelmat. Kullekin palstalle saa rakentaa rakentamishojen mukaisen puutarhamajan ja talousrakennuksen, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on 250 k-m². Puutarhamaja saa olla kooltaan enintään 20 k-m². Rakennuksissa ei saa käyttää eristeitä ja rakennukset tulee perustaa paaluille. Aluesuunnitelmasta ja rakentamishojesta tulee pyytää ELY-keskuksen lausunto.

RA-1

KYLÄLLE SIOJITTUVA LOMA-ASUNTOALUE.
Rakennuspaikoille saa rakentaa loma-asunnon ja talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on 250 k-m². Loma-asunnon voi toteuttaa paritalona, jolloin yksittäisen asunnon enimmäiskoko on 90 k-m². Rakennuspaikan vähimmäiskoko on 2000 m².

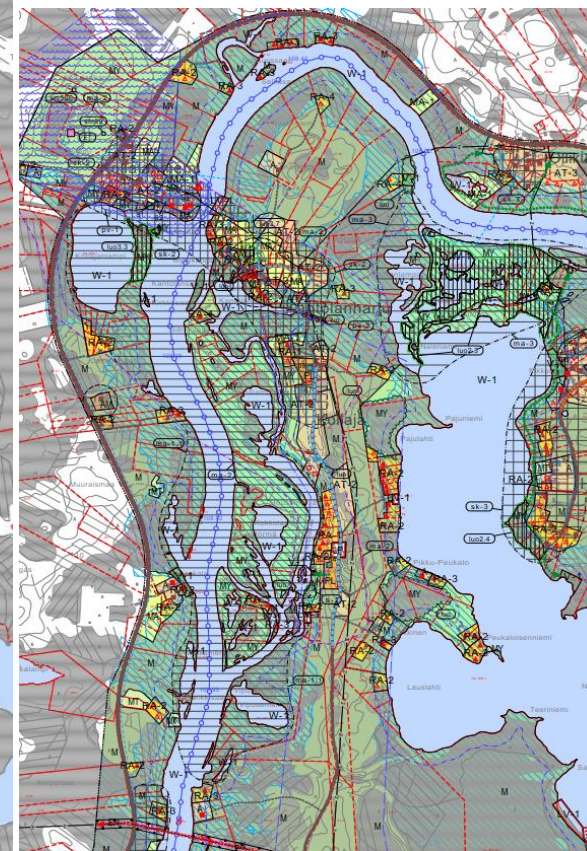
RA-2

MAASEUTUALUEELLE SIOJITTUVA LOMA-ASUNTOALUE.
Rakennuspaikalle saa rakentaa loma-asunnon ja talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on 180 k-m². Loma-asunnon enimmäiskoko on 100 k-m². Rakennuspaikan vähimmäiskoko on 2000 m².

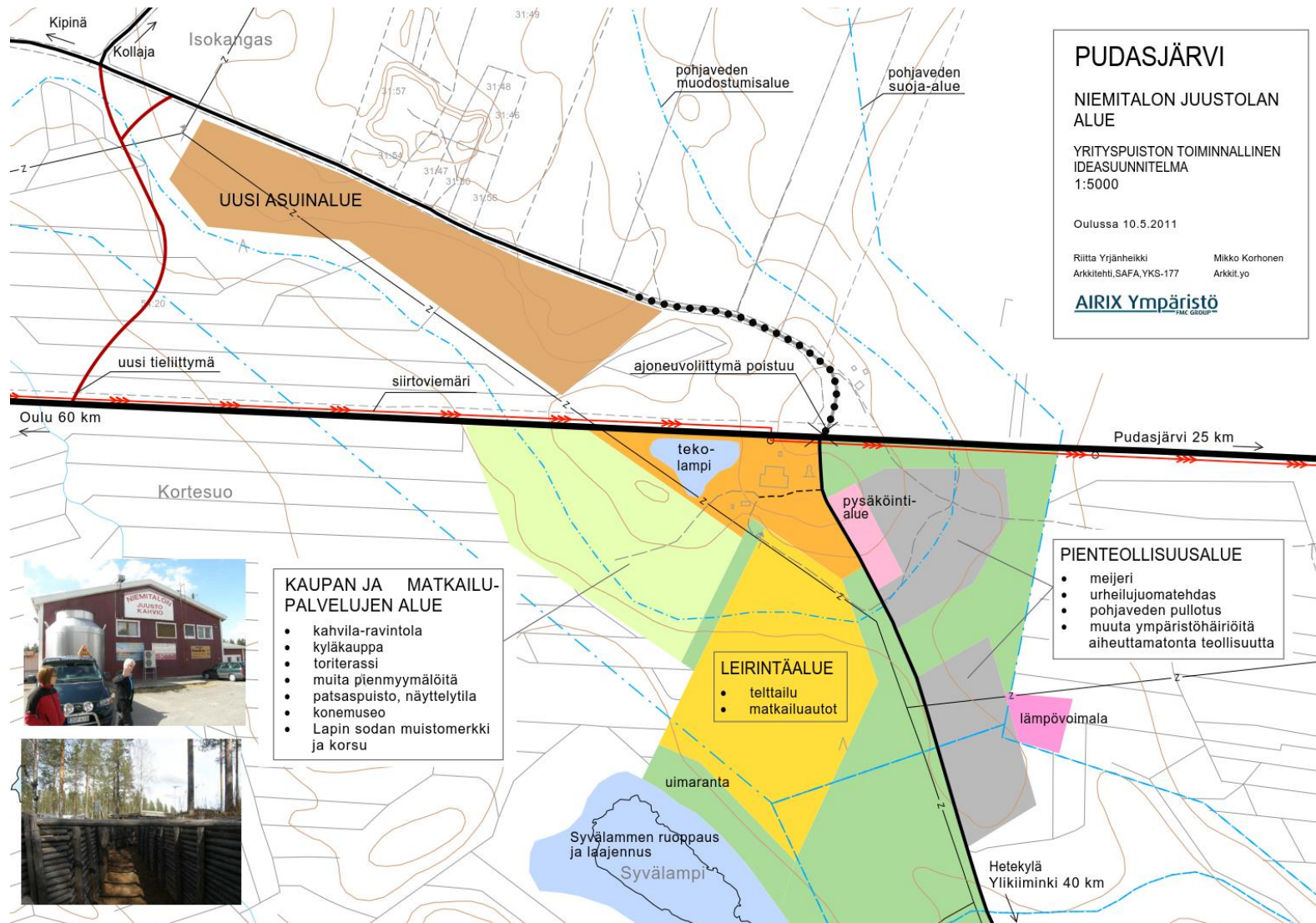
RA-3

TULVAVAARA-ALUEELLE SIOJITTUVA, OLEVA LOMA-ASUNTOALUE.
Rakennuspaikalle saa rakentaa loma-asunnon ja talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on 120 k-m². Loma-asunnon enimmäiskoko on 60 k-m². Uudisrakentamisessa tulee huomioida uudet perustamisen korkeusvaatimukset.

Mikäli myöhemmissä selvityksissä todetaan, että tontti tai riittävän suuri tontin osa sijaitsee tulva-alueella, voidaan tontin rakennusoikeus ratkaista tapauskohtaisesti tontin koosta ja sijainnista riippuen kuten RA-2-alueella.

Ote Iijoen rantayleiskaavasta Kipinän ja Kollajan kylien keskeisiltä alueilta, sekä pysyvää asutusta ja matkailupalveluita koskevia kaavamerkintöjä. Rakentamista rajoittaa tulva-alue (sininen vaakaviiva-alue) ja jätevesien maaperäkäsittelyä tärkeä pohjavesialue. Yleiskaava mahdollistaa kyläasutuksen laajentamisen Kipinää ja Juustolaa sekä Panumaa yhdistävän kylätien varteen, AT-1 -alueille, sekä pienimuotoisen ryhmäpuutarha-alueen, jota voisi käyttää kalastuskeskuksen ja tapahtumien tilapäismajoitukseen. Kylän ydinalueella on uusia rantamitoitukseen perustuvia pysyvän asumisen rakennuspaikkoja runsaasti.

Niemitalon juustolan lähelle valtatie 20 tuntumaan on vuonna 2011 laadittu toiminnallinen ideasuunnitelma, jossa on ideoitu matkailupalveluita (mm. leirintäaluetta), Kollajaan johtavalle maantielle uutta linjausta, sekä uutta asuinalueita. Suunnitelman asuinalue on otettu huomioon lijoen rantaosayleiskaavassa. Uusi liittymä Kollajan

Kipinän swot-analyysi

Kipinän kylän mahdollisuuksien arvoimiseksi järjestettiin kyläkokous ja tehtiin SWOT-analyysi, jota varten jakaannuttiin ryhmiin miettimään kylän vahvuuksia, mahdollisuuksia, heikkouksia ja uhkia.

Keskusteluissa kysymykseen haluaisivatko kokouksen läsnäolijat kylälle uusia nuoria perheitä, kaikki kyläläiset vastasivat kyllä. Keskustelussa huomattiin, että ei oikein tiedetty ketä mökkiläiset ovat. Jokivarressa on myös yksi firman loma-asunto, Nokian kaapelin Leporanta, joka on ahkerassa käytössä. Useissa muissakin mökeissä käydään joka viikonloppu, jopa ympäri vuoden.

Vaikeana asiana koettiin, että niin laajat alueet kylällä on yleiskaavassa määriteltä tulvarannoiksi. Tämän saattaa osittain johtuva siitä, että ELY-keskus määrittelee tulva-alueet varovaisuusperiaatetta noudattaen. Pudasjärven kaupunkikaan ei voi ohjata rakentamista alueille, joilla saattaa olla tulvavaara, vastuu ja korvauskysymyksistä johtuen. Ilmeisesti vakuutusyhtiöt eivät korvaa tulvavahinkoja, jos ne tapahtuvat alueella, jolla tulvan tiedetään käyvän.

Keskusteltiin Pudasjärven kaupungin Laavu-hankkeesta. Siinä tehdään tekemättömien töiden kartoitus kaikille asukkaille ja mökkiläisille koko Pudasjärven alueella (remonttihanomissa, siivoustöissä, ympäristöhoitotöissä, halonteossa tai mukana helpottamassa vanhusten arkea auttamalla kotiaskareissa. Työkohteet ovat lyhytaikaisia, avustavia tai yleishyödyllisiä töitä, joita ei alueella mahdollisesti toimiva yritys voi toteuttaa. Kyläyhdistys palkkaa työntekijät, joita voi tilata yksityisiin ja myös yritysten työkohteisiin). Mitä töitä Kipinän alueella on käynnistetty/käynnistymässä?

Kysymyksiä, joista keskusteltiin kyläillalla:

- miten luonnehtisit kylää? Mitkä asiat ovat parasta kylällä?
- minkälaisia ihmisiä Kipinässä asuu (asukasmäärä, ikäjakauma, lapsia, nuoria, työikäisiä, lapsia syntyy keskimäärin 1/x vuodessa) ?
- paljonko mökkiläisiä kylän alueella viettää kesäänsä, onko mökkeilyä kesäkauden ulkopuolella?
- onko Kipinän koulun tulevaisuus uhattuna?
- missä käydään töissä (pendelöinti Ouluun ja Pudasjärven keskusta)
- mistä haetaan kauppapalvelut?
- kylän ympäristön luonnonvarat (puusto, pohjavesi, sora, turve, metsän antimet, riista, kalastus jne.)
- koulun/kylätalon toiminta
- miten arvioisitte pienyritysten toimintamahdollisuuksia kylällä? Maatalous ja sen erikoistumismuodot (kuten esim. metsätalous ja biotalous, lähiruuan tuotanto ja jalostus, marjojen kasvatusta, porotila, lammastila, hevostalous), matkailupalvelut, koneyritykset, vesistön hyödyntäminen kuten esimerkiksi rapujen kasvatusta joessa jne.
- kylällä sijaitsevat yritykset ja yrittämisen mahdollisuudet
- vapaa-ajanviettomahdollisuudet ja matkailupalvelut: retkeily, partiotoiminta, perhokalastus, melonta ja kalastuskeskus
- uhkatekijät
- hankkeiden tuomat mahdollisuudet: (Laavu, biotalous, tietoliikenneyhteydet, EU-hankkeet, uusi yritystoiminta, esim. matkailu, löytyykö pulloitettavaksi hyvää pohjavettä?)

Keskusteluryhmissä esille tulleet asiat täydennettiin swot-analyysiksi: vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat.

Kipinän swot –analyysi

Vahvuudet	Heikkoudet
- kotikylä on aina läheinen ja kullankallis - väljyys - harrastusmahdollisuudet kuten kalastus, metsästys ja marjastus - luonto (2 mainintaa) - jokiympäristö (3 mainintaa), koski (2 mainintaa), lijkisoudun päätepiste kylällä (tapahtuma 9.7.) - lähellä Oulua (45 min ajomatka) - Oulun ja Kurenalan läheisyys - rauhallinen - idyllinen keskus - toimiva koulu (3 mainintaa), joka ei ole homekoulu. Koululla on kansalaisopistotoimintaa (jooga, tanssi, enemmänkin saisi olla). Juustolan toiminta. - Kauppa/ravintola (juustola) - Kairankuitu - tiivis kyläyhteisö, toimiva kyläseura - kirjastoauto - Panumalla ja Hetekylässä useita nuoria perheitä. Kyläyhdistykset Kipinän kyläseura, Panumanjärvi Oy, Hetekylän nuorisoseura, perustettavana Kollajaniemen kyläyhdistys - syntyvyys on kohtalainen, ikäjakama hyvä (on lapsia) - imago tuotteet / Niemitalo (Huom! kauppa lopetettu v. 2017 lopulla)	- ei huoltoasemaa, polttoainemyyntiä (2 mainintaa) - yrittäjyys tyssää pieniin volyymeihin (esimerkiksi pohjaveden pullotus vaatisi ison investoinnin ja mainontaa) - ei kantakuppilaa/kapakkaa - tonttien ja asuntojen puute - tulva-alue - heikot nettiyhteydet, joiden pitäisi korjaantua Kairankuidun valokuidun valmistuessa - byrokraattisuus esimerkiksi poikkeamispäätöksissä - ei ole työpaikkoja (3 mainintaa), vain porotalous ja juustola pystyvät mahdollisesti työllistämään - Laavu-(työllistämisen)hanke ei työllistänyt kylällä, koska se olisi ollut vetäjille liian rankkaa - Yli-lintien talvikunnossapito - harrastusmahdollisuudet rajalliset, toisaalta pieneltä kylältä ei paljoa osanottajia esim. kansalaisopiston harrastuspiireissä

Mahdollisuudet	Uhat
- on 'pilivin pimmein' hirsikorttelirakentaminen jollekin alueelle (energiaomavarainen, alue 10 taloa-> n. 50 asukasta) - asutuksen lisääminen - kalastajamökkikylä periaatteella - katto, kamina, sähkö (lämmitys, että saa vaatteet kuiviksi, keittomahdollisuus, sauna) - siirtolapuutarha-alue + yhteinen sauna ja kioski kalastajille - yhteisö voisi pyörittää kalastaja- tai siirtolapuutarhamökkikylää - kalastus (SM-kilpailu) ja kalastusmatkailu, melonta - kävelyväylä rantaan - vanha mylly pitäisi hankkia takaisin (myllytoiminta ja matkailupalvelu) - mönkijäsafarit - uimaranta lammella, onko käyttökuntoinen? - etäisyys Oulusta (lyhyehkö) - matkailuyrittäjyys, matkailuelinkeinon kasvattaminen (2 mainintaa) - osuuskunta / yrittäjien yhteistyö	- Kollajan allas (2 mainintaa), PVO (1 maininta) (kalastuksen SM-kilpailut menetettiin sen takia) - tulva-alueet - kaavamääräykset: tulva-alueilla ja maisemallisesti arvokkailla peltoalueilla, jotka jo kasvavat pajua - jos koulu ei säily (2 mainintaa) - uusi sukupolvi haluaa palveluiden keskelle - turveteollisuus -> lijoen tila - Jätevesiasiat oltava kunnossa, kun rakennetaan

Kipinän kylää koskevat maankäytön kehittämistavoitteet

Tavoitteena on Kipinä-Kollaja-Panuma alueen elinvoiman säilyttäminen ja parantaminen, persoonallisten piirteiden esille tuominen ja näkyvyyden parantaminen valtatielle. Tänne tulisi saada uusia pysyviä asukkaita; reippaita eläköityviä paluumuuttajia, metsästyksistä, kalastuksesta ja luonnosta pitäviä perheitä. Nuoria ja naisia tulisi saada kylälle aiempaa enemmän. Koulu on, joten Kipinä sopii lapsiperheille.

KIPINÄN KYLÄ

Kaupungin keskusta palveluineen on lähellä

Kipinä-Kollaja on kehittynyt joki- ja tienvarsikylä

Matkailu- ja asuinkylä Panuma-Kipinä-Kollaja

Muut Pudasjärven kylät palveluineen

Kipinän kyläkoulu ja juustola, keskustan Hirsikampus

Kaupalliset palvelut ja työpaikat löytyvät kaupungin keskustasta (matkaa 30 km) ja Oulusta (matkaa 60 km)

Kipinästä kipinää – kyläprofilointi

Nykytilan vahvuudet ja mahdollisuudet

- jokiympäristö, valjyys, luontoharrastukset
- lähellä Oulua ja Kurenalaa, toimiva koulu ja kyläyhdistykset, valokuitu, juustola (+ kahvila-ravintola + peruselintarvikkeet + publi), porotila (alue kuuluu Kollajan palikuntaan)
- lapsiperheitä, imagotuotteet, kalastuskeskus
- osa vt 20 varren kehitettävää ympäristöä välillä Oulu - Pudasjärvi

Keskeisiä kehittämisalueita ja -toimia

- hirsirakentamista näkyvälle paikalle, lammen kunnostus, lijojen rannan hyödyntäminen ja rantapolku
- matkailuelinkeino, kalastuskeskuksen kehittäminen + siirtolapuutarhamökki, luontomatkailu, safarit
- koulua on päätetty laajentaa
- keskitetty jätevesien käsittely yhteistyössä Taipaleenharjun kanssa. Pilotiprojektin luonnonmukaisen jätevesien käsittelyyn yhteistyössä viranomaisten kanssa?

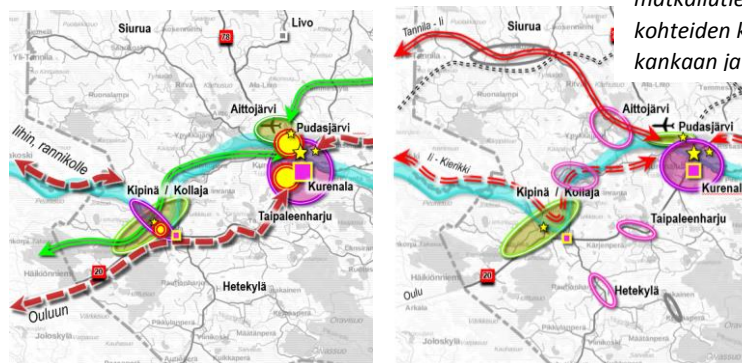
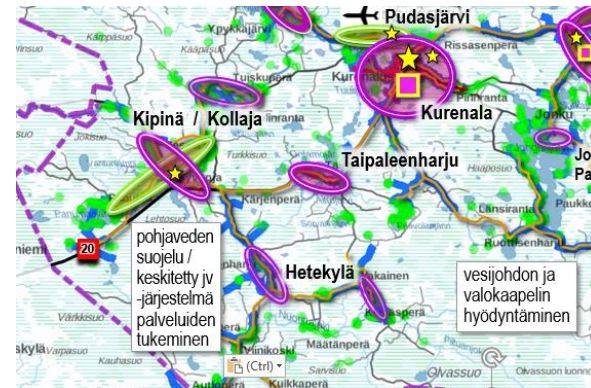
Uhkiksi tai heikkouksiksi koettuja asioita

- ei kauppaa/polttoaineen myyntiä, tonttien puute, ei työpaikkoja
- Yli-lintien talvikunnossapito, jätevesiasiat kuntoon!
- lijojen tila, koulun säilyminen, viihtyvätkö nuoret?
- Juustolan kauppa on lopettanut, toisiko asukasmaaran kasvu uuden mahdollisuuden kyläkauppaan?

Ote maankäytön kehittämiskuvakartasta

Juustolassa on kahvila-ravintola -palvelut, muut palvelut ovat Kurenalla. Tavoitteena oman kaupungin palveluiden käyttö. **Valtatien 20 liikenteellisen edun ja luonnonympäristön hyödyntäminen** (mm. Iijoki, suoluonto, puhdas pohjavesi) on tärkeää pysyvän asutuksen ve-

Kylällä on vesijohto (sininen viiva) ja valokaapeli (keltainen viiva). Maankäytön kehittämisohjelman Asuminen-kartalla Kipinä on nostettu esiin matkailukylänä (vihreä soikio) ja asuinkylänä, jolle tulisi suunnitella ja toteuttaa vesiensuojelun kannalta parempi jätevesijärjestelmä esim. keskitetty järjestelmä yhteistyössä Taipaleenharjun kanssa.

Alla vasemmalla maankäytön kehityskuvaoitteessa Kipinä on Oulu-Kuusamo matkailutien varressa ja osa matkailukohteiden ketjua Syötteeltä Törrönkankaan ja Kurenalan kautta Ouluun,

sekä liiokivarren kehittämisvyöhykkeellä (sininen vyöhyke) maankohoamisen ja asutushistorian matkailutien varressa (punainen kaksoiskoviiva)

toivoimatekijänä. Erityistavoitteita ovat nykyisten asukkaiden hyvinvoinnin tukeminen, pohjaveden suojele / keskitetty jäteveden käsittely, sekä pohjavesivarojen ja luonnon antimien hyödyntäminen.

Kipinän kyläprofilointi

Kyliä profiloita eri tavoin: kylä voi olla hiipunut tai hiipuva, uhan alla oleva, herännyt, elinvoimainen, voimakkaasti kasvanut (lähiö)kylä, taajamakylä, tai vaikka keskikylä, jossa ei juuri ole pysyviä asukkaita tai kesäasukkaita pyörivät toimintaa. **Kipinä näyttäytyi analyysissä ja keskusteluissa selkeästi elinvoimaisena kylänä.**

Yhteenvetona voi sanoa, että Kipinän kylä profiloituu toimivaksi ja elinvoimaiseksi kyläksi, koska:

- kylässä on vahva ”Yhdessä eteenpäin” - tunnelma
- sinne muuttaa uutta väkeä sopivasti ja rakennuspaikkoja kysytään
- kylällä on kaksi aktiivista ja osaavaa kyläyhdistystä, jotka tiedottavat toiminnastaan sisäisesti ja järjestävät harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa yhteistyössä
- kylällä on koulu, jota on päätetty laajentaa
- kylällä on kylätalo tai muu yhteinen kokoontumistila – tässä tapauksessa on sekä koulu että kalastuskeskus
- sillä on oma identiteetti
- se tiedottaa myös kylän ulkopuolelle ja tapahtumiin (ainakin Iijoki-soudun lopputapahtumaan) osallistuvat muutkin kuin kyläläiset
- asukkaat miettivät voisivatko ehkä pyörittää kylällä kalastaja- tai siirtolapuutarhamökkikylää, rakentaa rantapolkua, kunnostaa uimalampea ja kunnostaa muutakin ympäristöä talkoilla
- asukkaat miettivät kestäviä vesihuoltoratkaisuja

Oman tekemisen lisäksi Kipinä voi vielä nostaa profiiliaan tekemällä kyläsuunnitelman, jossa konkretisoidaan tavoitteita ja mietitään keinoja niiden toteuttamiseksi.

Voitettavana olevia esteitä Kipinän kehittämisessä

Kipinän kylät kiinnostaisivat myös muualla asuvia, mutta rakennuspaikan hankkiminen on vaikeaa. Täällä maanomistajat yleensä pikemminkin ostavat maata kuin myyvät tontteja. Tämä koettiin vaikeaksi tilanteeksi ja kysyttiin voiko kaupunki lähestyä esim. muualla asuvia maanomistajia ja välittää maata niille, jotka haluaisivat rakentaa alueelle. Kalastuskeskusta pidettiin keskusteluissa hyvänä, mutta esimerkiksi wc-tilat ovat olleet suljettuna niin, ettei kävijä niitä voi käyttää.

Kipinän toimenpideohjelma

Kipinän kylälle (suurkyläalueelle) tärkeitä toimenpiteitä ja niillä tavoiteltavia tuloksia ovat:

- **Tonttien saatavuuden parantaminen** toisi lisää nuoria perheitä kylälle ja tukisi koulun säilymistä ja kylätoimintaa. Tonttipörssi, johon voisi yhdistää tietoa talkkari- ym. palveluista (mobiiliratkaisu). Uudet nuoret asukkaat varmistaisivat talkoo- ym. avun saannin tarvittaessa nopeasti, ilman viranomaisten väliintuloa. Kyläillassa esitettiin uutta asumisen aluetta lähelle juustolaa. Alue viemäroitäisiin yhdessä juustolan kanssa. Vaatii jatkoselvittelyä alueen haluttavuudesta ja ennakkomarkkinointia. Houkutteleeko uusia asukkaita, kun rantaa ei ole lähellä?
- **Ensisijaisesti olevat pysyvään asumiseen tarkoitetut rakennuspaikat käyttöön**, ts. yleiskaavan rakennuspaikat ja asumattomat talot kiertoon. **Toissijaisesti** pitäisi saada **uusia houkuttelevia rakennuspaikkoja**. Houkuttelevuutta lisää oma ranta tai rannan läheisyys, palveluiden kuten koulun, kalastuskeskuksen, auratavan tien ja valtatie läheisyys, mahdollinen osuus yhteisiin.
- Ympärivuotiseen asumiseen jo tarkoitettujen rakennuspaikkojen lisäksi **loma-asuntojen muuttaminen pysyviksi asuinpaikoiksi kyläkeskittymien ympäristössä** toisi paluumuuttajia niistä, jotka voivat tehdä etätyötä tai ovat eläköitymässä. Tämä toisi kylille elinvoimaa ja näkyvyyttä. Tämä vaatii harkintaa, koska kunta on eri lailla vastuussa omista asukkaistaan kuin loma-asukkaista. Varaudutaan kaavoitettujen alueiden kaavamuutoksiin ympäristön asukkaiden ja muiden osallisten etujen yhteen sovittamiseksi.
- **Pohjaveden suojelusuunnitelman laatiminen Kipinäkankaan pohjavesialueelle** on katsottu tarpeelliseksi Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen pohjavesien hoidon toimenpideohjelmassa (2011).
- **Keskitettyä jätevesiviemärintä** on jo kartoitettu. Kipinä–juustola–Taipaleenharju–alueen viemärintä ja jätevesien johtaminen siirtoviemäriellä Pudasjärven vesiosuuskunnan viemäriverkostoon ja Kurenalan jätevedenpuhdistamolle maksaisi rakentamisen osalta n. 1.725 000 €

(n.12500 €/kiinteistö). Siirtoviemäriin vaikutusalueella on n. 140 kiinteistöä, joista osa vesijohtoverkostoon liitettyjä loma-asuntoja. Taipaleenharjussa on oma puhdistamo, mikä vaikuttaa liittymishalukkuuteen. Jos mahdollinen lisärakentamisalue sijoittuu siirtoviemäriin tuntumaan, voisivat kiinteistökohtaiset liittymismaksut pienentyä. Siirtoviemäri turvaisi pohjaveden/talousveden laadun ja vesistökuormituksen vähentymisen lijoessa ja siihen laskevissa uomissa. Jos on epävarmuutta keskitetyn jätevesiviemäröinnin toteuttamismahdollisuuksista, sen kanssa **rinnakkain on tutkittava yleiskaavassa osoitetun yhteispuhdistamon toteuttamista pohjavesialueen ulkopuolelle tai siirtymistä kuivakäymäläratkaisuihin** (kompostoiwa/polttava käymälä + aurinkosähkö) ja **harmaiden vesien biologiseen käsittelyyn**. Hankkeesta ja sen kannattavuudesta perustetaan projekti yhdessä ympäristöviranomaisten kanssa ja verrataan umpilietekaivojärjestelmän kustannuksiin.

- **Siirtolapuutarha-alueen toteuttaminen ja ekokyläprojekti:** kylä saa entistä enemmän näkyvyyttä. Puutarhamökit on sähköistettävä (ja mahdollisesti kevyesti lämpöeristettävä tulvavaara huomioon ottaen), että niitä voi lämmittää, kuivattaa vaatteita ja vuokrata myös kalastajille.
- **Mahdollisuudet hyödyntää tai myydä** Kipinän lähialueiden **pohjavettä?** Hankkeen investointikustannuksia on ilmeisesti alustavasti selvitetty yksityisen toimesta, mutta pohjavesien käsittely ja pullottaminen on tuolloin todettu kannattamattomaksi. Mahdollisuudet kannattaa tarkistaa aika-ajoin, koska tilanteet ja erilaisten investointitukien saatavuus saattavat muuttua.
- **Kyläyhdistyksen toiminnan ja muun yhteisöllisyyden tukeminen,** antaa varmuutta kylällä asumiseen.

- **Ympäristöhankkeina** uimalammen ja **uimarannan kunnostaminen, maiseman luonnonmukainen hoito** kotieläintalouden keinoin, sekä **pohjaveden suojele ja valumavesien puhtaus.**
- **Mahdollisuudet työllistymiseen ja yritystoimintaan** tulee kartoittaa. Perinteisen koneyrityksyyden ja metsään/turvesoihin tukeutuvan työn lisäksi ainakin osa-aikaista työllistymistä voi tukea esimerkiksi monipuolisen matkailupalveluryppään kehittäminen kalastusmatkailukeskukseen tukeutuen, monipuoliset kotipalveluyritykset, tai pienimuotoinen kotieläintalous, kuten lammas- ja kuttutila, hevostila tai (ratsastuskoulujen) hevosten maksullinen kesälaiduntoiminta, kennelin pitomahdollisuus tms.
- **Uutena haasteena** kyläkokouksen jälkeen on tullut esille kauppatoiminnan loppuminen juustolassa. Kesäkioski kalastuskeskuksen yhteydessä voisi osittain korvata kaupan toimintaa, jos sitä ei ole kannattava avata kauppana. Tämä ei elätä yrittäjää, mutta voisi onnistua kylän yhteisenä tai nuorten 4H tvst. toimintana.

Suosituksia muiden kylien osalta

- Vastaavan kyläprofiloinnin järjestäminen 1-2 kylälle vuosittain
- Kyläyhdistys kutsuu koolle kyläkokouksen, jossa tehdään alustava swot-analyysi, käydään yleiskeskustelu kylän tulevaisuudesta ja ideoidaan kylän kehittämistä ja mitä kylän elinvoiman tukemiseksi voidaan tehdä (esim. esille nousevat hankkeet), varaudutaan kahteen kyläiltaan
- Kaupungin päättäjistä ja eri vastuualueiden viranhaltijoista muodostuvan ohjausryhmä keskustelee kehittämismahdollisuuksista swot-analyysin ja muun kyläläisiltä saadun palautteen pohjalta.
- Valtion ym. vesihuoltoavustusten selvittäminen ja vesihuollon yhteistoiminnan kehittäminen kaupungin johdolla.

Lähteet ja liitteet

- Kuntaliitto (<http://www.kunnat.net/fi/Sivut/default.aspx>)
- Pohjois-Pohjanmaan liitto, maakuntakaavoitus (http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/maakunnan_suunnittelu_ja_kehitt%C3%A4minen/maakuntakaavoitus)
 - Pohjois-Pohjanmaan maaseudun asutusrakenne Maaseudun kehittämisen kohdealue ja kyläverkko (selvityksiä 2. vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa)
 - Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 päivitysinventointi (Inventointikertomus 11.4. 2016)
 - Arvokkaat maisema-alueet Pohjois-Pohjanmaalla ()
- Pudasjärven kaupungin internet-sivut (<http://www.pudasjarvi.fi/>)
- Suomen ympäristökeskus, SYKE Avoin tieto (<http://www.syke.fi/avointieto>)
- Tilastokeskus (<http://tilastokeskus.fi/index.html>)
- Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu, Yhdyskuntarakenne ([http://www.ymparisto.fi/fi-fi-Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne](http://www.ymparisto.fi/fi-fi/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne))
- Heli Laurikainen, Hämeen Kylät ry Kyläsuunnittelu palveluksi Kylän tulevaisuusilta moniaistisessa tilassa toteutettuna, Aalto-yliopisto, Kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus Palveluratkaisujen kehittäjä Aistien avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hanke
- Pudasjärven kaupunki, Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet, Sweco Ympäristö 24.3.2016
- Pudasjärven kaupunki, Vesihuollon kehittämissuunnitelman päivittäminen, Sweco Ympäristö 17.12.2015
- Pudasjärven kaupunki, Pudasjärven Kuntastrategia 2017-2027 Suomen luonnonmukaisin kasvukaupunki

- Kytö & Kral-Leszczynska, Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät - tutkimus alueiden välisestä muuttovirroista, Kunnallisan kehittämissäätiö, 2013

Liitteet

- Maapoliittinen keinovalikoima ja sen soveltaminen Pudasjärvellä
- Yhdyskuntarakenne ja hajanaisuuden vaikutukset

Erilliset kartat

- Maankäytön kehityskuvakartat A3 koossa (ei mittakaavassa)

LIITE 1: Maapoliittinen keinovalikoima ja sen soveltaminen Pudasjärvellä

Kunnan maanhankinnan tärkein tehtävä on hankkia maata tulevan yhdyskuntarakenteen tarpeisiin. Riittävällä maavarannolla voidaan parantaa kaavoituksen toimintaedellytyksiä, turvata suunnitelmallinen tonttituotanto ja yhdyskuntarakentamisen talous. Kunnat hankkivat maata myös asemakaavoissa osoitettujen yleisten tarpeiden toteuttamiseksi (kadut, puistot, yleisten rakennusten tontit jne.).

Maankäyttö- ja rakennuslain tuntemat maanhankintakeinot ovat:

Vapaaehtoinen maanhankinta

On yleensä ensisijainen keino kunnan maanhankinnassa. Pääosa kuntien maanhankinnasta on ns. raakamaan hankintaa ennen kaavoitusta, mikä tapahtuu hankkimalla maa-alueita yleensä ostamalla. Raakamaasta kaavoitetaan tontteja. Lisäksi kunnat ostavat maata kaavan mukaisiin tarpeisiin (esim. tie- tai katualueiksi, puistoiksi, koulutonteiksi jne.).

Pudasjärvellä vapaaehtoinen maanhankinta on ensisijainen ja käytetyin maanhankinnan keino.

Etuosto

Etuosto tarkoittaa kunnan oikeutta lunastaa myyty kiinteistö myyjän ja ostajan sopimasta kauppahinnasta. Etuostossa kunta asettuu ostajan tilalle, saaden kaupan kohteena olevan alueen omistukseensa noudattamalla kaupassa ostajalle määrättyjä ehtoja.

Etuosto-oikeuden käyttöä voidaan pitää kunnan maapolitiikassa lunastuslain tarkoittamaa lunastusta lievempänä toimenpiteenä. Sitä käytettäessä maan myyjän oikeusasema ei muutu, vaan hän saa luovutuksessa sen hinnan ja ne maksuehdot, joista kauppakirjassa on

sovittu. Kunnan on korvattava ostajalle kaupan johdosta syntyneet tarpeelliset kustannukset. Etuostoa voi käyttää, kun kaupan kohteena oleva alue tarvitaan yhdyskuntarakentamiseen tai virkistys- ja suojelutarpeita varten. Etuosto-oikeuteen liittyy rajoituksia, mm. kunnalla ei ole etuosto-oikeutta aviopuolisoiden välisissä kaupoissa, sekä myyjän ja hänen mahdollisen perillisensä tai tämän puolison välisissä kaupoissa. Etuostolaki ei koske myöskään vaihtoa tai lahjaa. Lisäksi kunnan on korvattava ostajalle kaupan johdosta syntyneet tarpeelliset kustannukset.

Pudasjärvellä etuostoa voidaan harkita maakauppojen yhteydessä.

Lunastaminen

Kunnilla on monipuoliset mahdollisuudet lunastaa maata yhdyskuntarakentamista varten. Normaalisti korvaus lunastustoimituksessa perustuu käypään hintaan, mutta kun kunnalle, valtiolle tai kuntayhtymälle lunastetaan maata yhdyskuntarakentamista varten, saattaa lunastuskorvaus olla käypää hintaa alempi. Perinteisesti kunnat ovat lunastaneet maata pääasiassa kaavan mukaisiin tarkoituksiin, esim. kaduiksi, teiksi, puistoiksi tai julkisten palvelujen tontteja varten. Lunastusmenettelyä on mahdollista käyttää myös kaavoittamattoman raakamaan hankintaan, vaikka tätä onkin käytetty harvoin.

Pudasjärvellä lunastamista voidaan käyttää, jos kaavan tarkoitusta ei muuten saada toteutettua.

Katualueen ilmaisuovutusvelvollisuus

Kun asemakaava hyväksytään alueelle, jolla ei ole ennestään asemakaavaa, kunta saa omistukseensa sille ennestään kuulumattoman katualueen kiinteistönmuodostamislain mukaisella kiinteistötoimituksella (MRL 94 §). Asemakaavamuutosalueella

kunnalla ei ole samanlaista tai vastaavaa mahdollisuutta, vaan kunta saa katualueen omistukseensa eri kiinteistösaannon muotoja käyttämällä taikka lunastamalla. Katualueen hankkiminen sovitaan yleensä maan ostona tai vaihtamisena.

Kunnan omistukseen ensimmäisen asemakaavan alueella siirtyvästä katualueesta on kunta velvollinen suorittamaan maanomistajalle korvausta siltä osin kuin luovutettavan alueen pinta-ala ylittää 20 % hänen kysymyksessä olevalla asemakaava-alueella omistamastaan maasta tai on suurempi sitä rakennusoikeuden määrää, jonka saa rakentaa hänelle jäävälle maalle tällä asemakaava-alueella. Entisillä rakennuskaava-alueilla ilmaislouovutusvelvollisuus on 10 %.

Korvausvelvollisuuden määrittelyssä ei oteta huomioon asemakaavassa maa- ja metsätalousalueeksi tai vesialueeksi osoitettua aluetta (MRL 104 §). Jos kiinteistön alueelle on vahvistettu tai vahvistetaan useampia asemakaavoja, tarkastelu suoritetaan asemakaavoittain. Muussa tapauksessa kunta on velvollinen suorittamaan katualueesta maanomistajalle korvauksen, joka määrätään soveltaen lunastuslain säännöksiä korvauksen perusteista

Pudasjärvellä käytetään katualueen ilmaislouovutusvelvollisuutta.

Maankäyttö- ja rakennuslain tuntemat kaavan toteuttamiskeinot:

Maankäyttösopimus

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kunnalla on mahdollisuus solmia kaavoitukseen ja kaavojen toteuttamiseen liittyviä sopimuksia (MRL 91 b §). Maankäyttösopimuksilla kunta ja maanomistaja keskenään sopivat maanomistajan omistaman alueen asemakaavoituksen käynnistämisestä sekä kaavan toteuttamiseen liittyvistä osapuolten välisistä oikeuksista ja velvoitteista, esimerkiksi kustannusjaosta.

Kunta voi omista lähtökohdistaan arvioida kunkin kaavoitustoimenpiteen merkitystä omalta kannaltaan ja tehdä sen mukaisia sopimuksia. Maankäyttösopimuksissa ei voida sitovasti sopia kaavojen sisällöstä.

Pudasjärvellä on solmittu maankäyttösopimuksia maanomistajien kanssa etupäässä kaavoitettaessa Syötteen alueen lomarakentamis-alueita. Kurenalla sopimuksia on solmittu lähinnä yritysten kanssa yksittäisten kortteleiden kaavoittamisesta alkavan rakennushankkeen tarpeisiin, mutta myös yksityisen maanomistajan kanssa asuinaluetta varten.

Kehittämiskorvaus

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tilanteessa, jossa maanomistajan kanssa ei ole syntynyt maankäyttösopimusta hänen osallistumisestaan yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin, kunta voi periä kehittämiskorvauksen rakennusoikeuden, rakennusoikeuden lisäyksen tai käyttömahdollisuuden muutoksen aiheuttamaan tontin arvonnousuun suhteutetun osuuden yhdyskuntarakentamisen arvioiduista kustannuksista (kehittämiskorvaus). Kehittämiskorvausta ei saa määrätä maanomistajalle, jonka omistamille alueille osoitetaan asemakaavassa rakennusoikeutta vain asuntorakentamiseen eikä rakennusoikeuden tai rakennusoikeuden lisäyksen määrä ylitä 500 kerrosneliömetriä.

Pudasjärvellä kehittämiskorvauksia ei ole peritty.

Kehittämisalumenettely

Kehittämisalueeksi (MRL 15) voidaan nimetä rakennettu alue, jonka uudistamista, suojelemista, elinympäristön parantamista, käyttötarkoituksen muuttamista tai muuta yleistä tarvetta koskevien

tavoitteiden saavuttamiseksi erityiset kehittämis- tai toteuttamistoimenpiteet ovat tarpeen.

Kehittämisalueeksi voidaan nimetä myös rakentamaton alue, jos sen rakentaminen on asunto- tai elinkeinopoliittisista syistä tarpeen ja sen toteuttaminen maanomistuksen pirstoutuneisuudesta, kiinteistöjoutuksen hajanaisuudesta tai muusta vastaavasta syystä edellyttää erityisiä kehittämis- tai toteuttamistoimenpiteitä.

Kehittämisalueella voidaan soveltaa laissa määriteltyjä erityisjärjestelyjä, kuten siirtää alueen toteuttamisvastuu tätä varten perustetun yhteisön tehtäväksi ja periä maanomistajilta erityinen kehittämismaksu. Ensisijainen keino on kuitenkin maankäytösopimukset

Kehittämisalueita voidaan nimetä enintään 10 vuodeksi.

Kehittämisalumenettelyä on Suomessa sovellettu toistaiseksi vähän. Pudasjärvellä kehittämisalumenettelyä ei ole käytetty.

Tontinluovutus

Kunta luovuttaa omistamansa kaavan mukaiset tontit rakennettaviksi joko myymällä tai vuokraamalla.

Pudasjärvellä tontteja on luovutettu pääasiassa myymällä, mutta myös vuokraamalla.

Rakentamiskehotus

Rakentamiskehotuksen tavoitteena on lisätä rakentamattomien ja vajaakäyttöisten tonttien rakentamista. Kun kunta on käyttänyt verorahoja kaavan laatimiseen, on mielekkäämpää velvoittaa tontin omistaja tai haltija rakentamaan, kuin laatia uusia asemakaavoja.

Kunta voi antaa asemakaavan mukaisen tontin omistajalle ja haltijalle rakentamiskehotuksen sen jälkeen, kun asemakaava on ollut voimassa vähintään kaksi vuotta. Jos tonttia ei ole rakennettu kolmen vuoden kuluessa, kunnalla on oikeus lunastaa tontti ilman erityistä lupaa. Tonttijaon puuttuminen vaikeuttaa kehotusten antamista.

Rakentamiskehotusta ei saa antaa enintään kaksi asuntoa käsittävän asuinrakennuksen rakentamiseen tarkoitetun asemakaavan mukaisen tontin omistajalle ja haltijalle, jos tontilla jo on käytössä oleva asuinrakennus.

Pudasjärvellä rakentamiskehotuksia ei ole annettu.

Kaavan toteuttamisesta johtuva korvaaminen

Rakennusten, kasvillisuuden ja laitteiden osalta ei ole ilmaislouvutusvelvollisuutta, vaan kaikki rakennukset, puut, istutukset ja laitteet, jotka sijaitsevat kunnan hallintaan siirtyvällä katualueella, on kunnan korvattava maanomistajalle (MRL 108.1 §). Jos katualueella sijaitsee vähäistä arvokkaampi rakennus, arvokas laite tai rakennelma, tai alue on välttämätön niiden käyttämistä varten, ei kunta saa ottaa katualuetta haltuunsa normaalimenettelyllä (MRL 95.1 §). Rakennuksen tai laitteen korvaamisesta on tällöin sovittava tai niiden lunastusmenettely on pantava vireille, jotta haltuunotto voi tapahtua (MRL 95.2 §).

Haitan- ja vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen on usein epäselvää, mutta rakennuspaikan ja soranottoaikan menetys on kuitenkin useimmiten korvattava (MRL 108.3 §). Muutoin korvausta on määrättävä, mikäli asemakaavan toteuttamisesta aiheutuu maanomistajalle erityistä haittaa tai vahinkoa, jota ei ole pidettävä vähäisenä (MRL 106 §). Asemakaavan toteuttamisesta aiheutuvan vahingon korvauskynnys on perinteisesti ollut korkealla.

Pudasjärvellä kaavan toteuttamisesta johtuvaa korvaamista on käytetty satunnaisesti.

Asemakaavan toteuttamisvastuun siirto maanomistajalle tai maan haltijalle kadun tai muun yleisen alueen osalta

Jos asemakaava laaditaan pääasiallisesti yksityisen edun vuoksi loma- tai matkailuhanketta taikka muuta vastaavaa hanketta varten, voidaan kaavaan ottaa määräys, jolla kadun ja muun yleisen alueen toteuttamisvastuu kokonaan tai osittain siirretään maanomistajalle tai -haltijalle. Jollei maanomistaja tai -haltija huolehdi määräyksen edellyttämällä tavalla kaavan toteuttamisesta, kunnalla on toissijainen kaavan toteuttamisvastuu. Kunnalla on tällöin oikeus periä kustannukset laiminlyöjältä.

Pudasjärvellä kaavan toteuttamisvastuun siirtoa on käytetty Syötteellä.

Kiinteistöverolain tarjoamat (654/1992) mahdollisuudet

Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero

Kunnanvaltuusto voi määrätä erillisen, muita kiinteistöveroprosentteja korkeamman veroprosentin asuntotarkoitukseen kaavoitetulle rakentamattomalle rakennuspaikalle (ei loma-asutusta varten kaavoitetuille rakennuspaikoille). Veroprosentin on oltava vähintään 1,00 ja enintään 3,00 (Kiv12a§).

Pudasjärvellä rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero on korotettu.

Kiinteistönmuodostamislain tarjoamat mahdollisuudet (§ 67-69):

Uusjako ja hankeuusjako

Hankeuusjako on tilusjärjestely, jolla vähennetään maankäyttö-hankkeen aiheuttamia haittoja maanomistajalle. Hankeuusjako voidaan tehdä esim. suojelun alueen, tiehankkeen tms. yhteydessä, jos siitä saatavat hyödyt ovat merkittäviä ja sen suorittaminen on muutoin tarkoituksenmukaista. Hankeuusjakoa hakee maankäyttöhankkeen toteuttaja. Esimerkiksi maantiehankkeissa hakijana toimii ELY-keskuksen liikennevastuun alue. Yleensä yksityinen henkilö ei hae hankeuusjakoa. Maanmittauslaitos voi antaa hakemusta toimitusmääräyksen hankeuusjakoon sekä sellaiseen uusjakoon, jolla voidaan edistää maan luovuttamista lisäalueiksi tai muutoin huomattavasti parantaa paikkakunnan oloja. Useimmiten hankeuusjakoa edeltää kiinteistövaikutusten arviointiselvitys (KIVA), jossa selvitetään jaon tarve ja mahdollisuudet.

Hankeuusjako on myös pakkolunastuksen vaihtoehto. Suomessa yhteiskunnan maankäyttöhankkeet toteutetaan usein lunastusmenettelyllä. Hankeuusjako tarjoaa keveämmän menettelytavan, jossa maiden lunastamisen sijaan voidaan korvaukseksi tarjota vaihtomaita.

Uusjako saadaan suorittaa, jos siitä saatava hyöty on kustannuksia ja haittoja suurempi ja jos uusjaolla voidaan parantaa kiinteistöjaotusta ja edistää kiinteistöjen käyttöä.

Pudasjärvellä hankeuusjakoa ei ole käytetty. Käyttö edellyttää vaihtoon sopivien maiden omistamista.

LIITE 2. Yhdyskuntarakenne ja hajanaisuuden vaikutukset

Yhdyskuntarakenteella tarkoitetaan työssäkäyntialueen, kaupunkiseudun, kaupungin, kaupunginosan tai muun taajaman sisäistä rakennetta. Tässä työssä yhdyskuntarakenteella tarkoitetaan toisaalta koko Pudasjärven kaupungin rakennetta, toisaalta keskustaajaman sekä kylien sisäistä rakennetta.

Yhdyskuntarakenne sisältää väestön ja asumisen, työpaikkojen ja tuotantotoiminnan, palvelujen ja vapaa-ajan alueiden sekä näitä yhdistävien liikenneväylien ja teknisen huollon verkostojen sijoittumisen ja niiden keskinäisen suhteen.

Yhdyskuntarakenteen kehitystä ohjataan kaavoituksella ja rakennuslupakäytännöllä (Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu, Yhdyskuntarakenne: http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne).

Yhdyskuntarakenteen hajanaisuuden vaikutukset

Keskimääräisesti Suomessa maankäyttö ei ole tehokasta eikä taloudellista: yhdyskuntarakenteen hajautuminen aiheuttaa kustannuksia sekä yhteiskunnalle että yksittäiselle ihmiselle. Hajanainen yhdyskuntarakenne aiheuttaa huomattavia kustannuksia ja ympäristövaikutuksia. Tiestön ja yhdyskuntateknisten verkostojen (vesi, jätevesi, sähkö ja tietoliikenne) rakentaminen ja ylläpitäminen sekä asutuksen tarvitsemien palvelujen tuottaminen ja käyttäminen on tiivistä rakennetta kalliimpaa ja aiheuttaa suurempia ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi autojen määrän lisääntyminen tarkoittaa liikennemäärien, autokannan ja polttoaineen kulutuksen kasvua, ja pitkien etäisyyksien vuoksi siirtoverkot hukkaavat energiaa. Yhdyskuntarakenteen hajautumisen kautta työpaikkaliikenne eli pendelöinti lisääntyy, millä on taloudellisten

vaikutusten lisäksi työntekijän vapaa-aikaa vähentävä vaikutus. Myös kaupan sijoittuminen vaikuttaa liikkumistarpeeseen.

Asukkaat eivät aina tiedosta etäisyyden aiheuttamia kustannuksia: tontin hankkiminen kauempaa saattaa olla halvempaa, mutta kustannukset kertyvät vuosien kuluessa pitkällä maksuajalla. Myöskään kunta ei menesty, jos sen yhdyskuntarakenne ei pitkällä aikavälillä ole taloudellinen. Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen on kunnan talouden kannalta tärkeää, sillä mikäli hajautumista ei voida estää, tulee infrastruktuurin kustantaminen kalliiksi nykyisille ja tulevillekin sukupolville.

(Lähteenä Haukiputaan kunnan maapoliittinen ohjelma (2006), sekä Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu)

Havainnekuvat Pudasjärven kaupungin keskusta (Kurenala)
valtatien 20 uusien liittymäjärjestelyiden toteuduttua.

Sweco Ympäristö Oy / Maija Pelkonen

